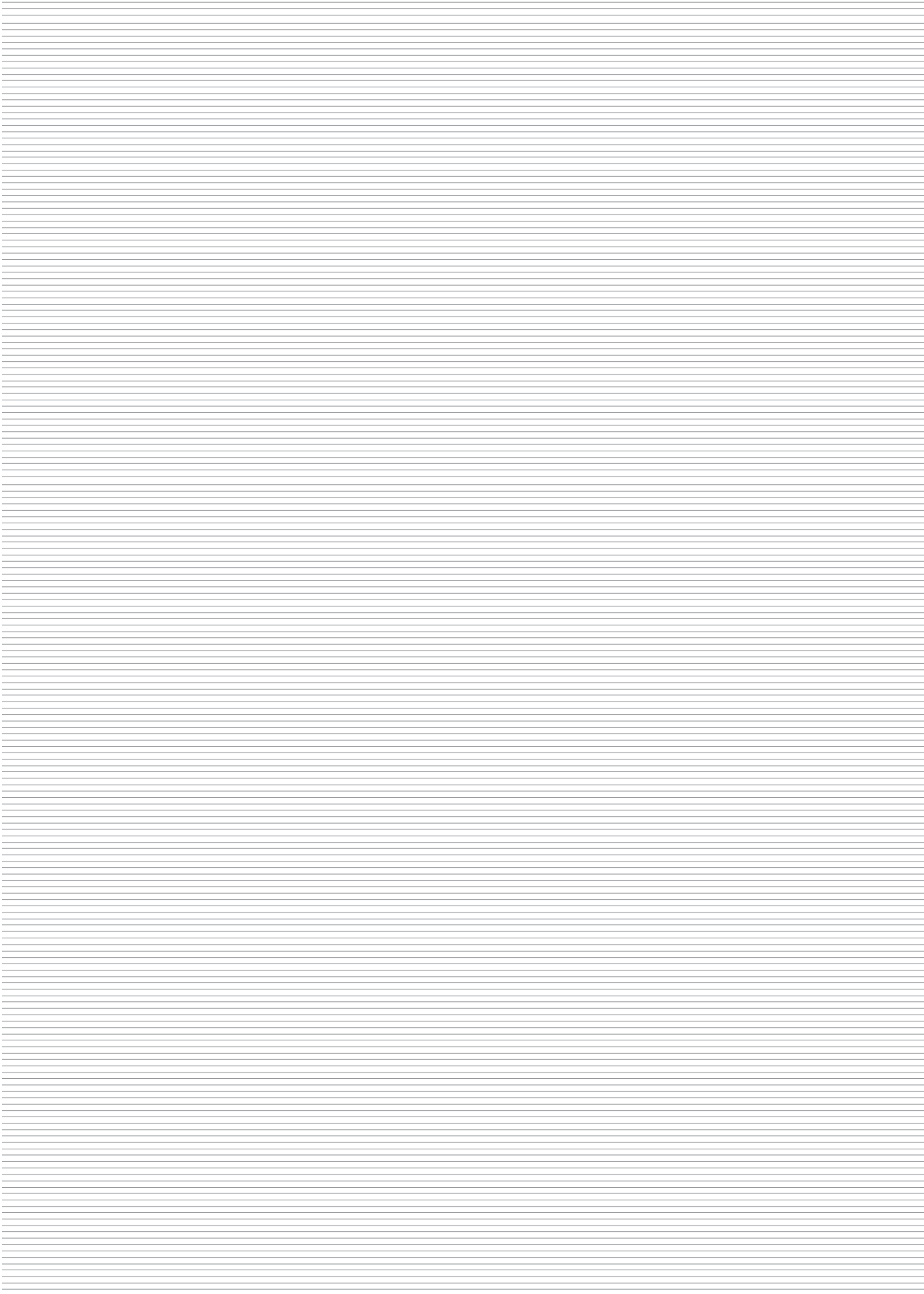

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

آموزش عمومی و توجیهی کارت بازرگانی

عنوان اثر: آموزش عمومی و توجیهی کارت بازرگانی

موضوع: دوره آموزشی مرتبط با کارت بازرگانی

گردآوری: موسسه آموزش اتاق تهران

چاپ: روابط عمومی اتاق تهران

تمامی حقوق این کتاب برای اتاق بازرگانی تهران محفوظ است.

استفاده از مطالب کتاب با ذکر منبع بلامانع است.

نوبت چاپ: ششم / تیر ماه ۱۳۹۸

دبیاچه

مسعود خوانساری / رئیس اتاق تهران

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران به عنوان مرکز تجمع فعالان اقتصادی در بخش خصوصی کشور، مرجعی قابل اتکا و یگانه مأخذی است که می تواند آمال بخش خصوصی را جامه عمل پوشانیده و اسباب تحقق آن را فراهم کند. اتاق بازرگانی تهران به عنوان اولین اتاق بازرگانی کشور با عمری بالغ بر ۱۳۰ سال، امروز از چنان اهمیتی برخوردار شده است که می تواند به واقع لقب پارلمان بخش خصوصی را به خود اختصاص دهد.

افزایش حوزه شمول و عملکرد این اتاق در گرو تکثر اعضا و گستردگی روزافزون شمار فعالان اقتصادی کشور است که به این خانواده ملحق می شوند.

اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی تهران، دوره هشتم مدیریت خود را با رویکردی جدید و در دو قالب توسعه کمی خانواده اتاق و نیز ارتقای کیفی در حوزه آموزش و کسب توانایی هدف گذاری کرده و امیدوار است بتواند توانمندی فعالان اقتصادی را اعتلا بخشد.

موسسه آموزش اتاق بازرگانی تهران با سال ها تجربه، بر این باور است که با بهره مندی از روش های روزآمد جهانی و درک سرعت دو چندان تحولات، قادر خواهد بود دستاوردهای علمی و آموزشی مؤثری را در اختیار اعضای محترم اتاق تهران و نیز مجموعه اعضای جدید اعم از حقیقی یا حقوقی قرار دهد.

تغییر در ترکیب آموزش های ارائه شده به مجموعه تازه واردان اتاق تهران نیز از چنین دیدگاهی سر برآورده و رویکردی است که به طور مشخص بر ارتقای توانایی ایشان در یافتن درک نوین از اتاق های بازرگانی، مسئولیت ها و رسالت های آن و نیز محیط کسب و کار عمومی کشور متمرکز است.

مجلد حاضر، مجموعه ای مشتمل بر چهار فصل است که به طور پیاپی، ابتدا سازمان اتاق تهران و زنجیره های ارزش آن، در فصل دوم آشنایی با کارت بازرگانی و نحوه استفاده صحیح از آن، در فصل سوم قوانین مالیاتی و بیمه تامین اجتماعی و در فصل چهارم آشنایی با اخلاق حرفه ای و شایستگی های بازرگانان را تقدیم حضور خوانندگان می کند.

امید است این مجلد موجبات آشنایی هر چه بهتر اعضای محترم با اتاق بازرگانی تهران را سبب شود و درک درستی از ارزش این سرمایه عظیم اجتماعی با قدمتی بیش از یک قرن را موجب شود.

« فصل اول: آشنایی با اتاق تهران و زنجیره ارزش آن ۹

« ۱-۱ سرگذشت اتاق بازرگانی تهران و ایران ۱۱

« ۱-۲ نگاهی به قانون اتاق بازرگانی و ساختار اتاق ۱۳

« ۱-۳ آشنایی با بخش هایی از اتاق که اعضاء تعاملات بیشتری با آنها دارند ۱۸

« ۱-۴ نگاهی گذرا بر خدمات اتاق به اعضاء ۲۵

« فصل دوم: آشنایی با کارت بازرگانی و نحوه استفاده صحیح از آن ۲۷

« ۲-۱ کارت بازرگانی چیست؟ ۲۹

« ۲-۲ قوانین مرتبط با کارت بازرگانی ۳۰

« ۲-۳ سازمانهای مخاطب ۳۲

« ۲-۴ انتخاب رشته فعالیت خاص برای واردات کالا در کارتهای بازرگانی ۳۳

« ۲-۵ مدارک مورد نیاز و نحوه محاسبه سه در هزار سهم اتاق بازرگانی ۳۴

« ۲-۶ کارت های بازرگانی پنج ساله ۳۴

« ۲-۷ کارت عضویت چیست؟ ۳۵

« ۲-۸ مواد قانونی منع واگذاری کارت بازرگانی به دیگران و تبعات آن ۳۶

« ۲-۹ توافقات به عمل آمده پیرامون اصلاح فرآیند صدور و تمدید کارت بازرگانی ۳۸

« ۲-۱۰ شاخص های احراز صلاحیت حرفه ای متقاضیان صدور کارت بازرگانی ۳۹

« فصل سوم: قوانین مالیاتی و بیمه تامین اجتماعی ۴۱

« ۳-۱ موادی از قانون مالیات های مستقیم ۴۳

« ۳-۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده ۴۸

« ۳-۳ قوانین بیمه تامین اجتماعی ۵۹

« ۳-۴ حقوق قانونی کارفرمایان ۶۶

« ۳-۵ مقررات در باره نقل و انتقال عین یا منافع موسسات و کارگاه ها ۶۹

« ۳-۶ گواهی جهت مراجع ذیصلاح ۶۹

« ۳-۷ حق بیمه و مبنای محاسبه آن ۷۰

« ۳-۸ چگونگی محاسبات حق بیمه ۷۲

« فصل چهارم: آشنایی با اخلاق حرفه ای و شایستگی در کسب و کار ۸۳

۸۵	۴-۱ کلیات، مفاهیم پایه:	«
۸۷	۴-۲ اخلاق چیست؟	«
۸۷	۴-۳ اخلاق و قانون	«
۸۹	۴-۴ اخلاق کاربردی چیست؟	«
۹۰	۴-۵ اخلاق حرفه ای چیست؟	«
۹۰	۴-۶ تعریف شایستگی	«
۹۳	۴-۷ مفهوم سازمانی اخلاق کسب و کار	«
۹۵	۴-۸ مسائل خاص اخلاقی در حوزه کسب و کار	«

فصل اول

آشنایی با اتاق تهران

وزنجیره ارزش آن

نگاهی اجمالی به تاریخ تاسیس اتاق بازرگانی

۱-۱ سرگذشت اتاق بازرگانی تهران و ایران

در سال ۱۲۶۳ شمسی، مجلس «وکلاي تجار» به عنوان اولین نهاد حامی تجار ایران شکل گرفت. این نهاد بعدها به اتاق بازرگانی تغییر نام داد. مورخان تاریخ اقتصاد ایران اعتقاد دارند، پایه تمامی فعالیت‌های صنفی و تخصصی بخش بازرگانی کشور از همین نهاد شکل گرفته است.

• این نهاد مدرن اقتصادی توسط حاج محمدحسین امین‌الضرب بنیان‌گذاری شد و تا سال ۱۳۰۵ نیز با همین نام به کار خود ادامه می‌داد. در ۱۶ مهرماه همین سال، این نهاد به «اتاق تجارت تهران» تغییر نام داد و برای اولین بار در فهرست تشکلهای وزارت بازرگانی وقت به ثبت رسید. در این دوره حاج امین اصفهانی ریاست اتاق تجارت تهران را برعهده داشت و حاج میرزا ابوطالب اسلامیه، میرزا عبدالحسین نیکپور، فقیه‌التجار، آقامیرزا علی محلوجی و آقاشیخ حسین حریری هیئت نمایندگان آن را تشکیل دادند. تا سال ۱۳۱۱ ریاست اتاق همچنان بر عهده حاج امین اصفهانی بود. در انتخابات بعدی اتاق، حاج حسین مهدوی ریاست اتاق را به عهده گرفت. اما حضور حاج حسین مهدوی یک‌سال بیشتر دوام نداشت و سپس عبدالحسین نیکپور از سال ۱۳۱۳ تا سال ۱۳۳۵ به ریاست اتاق تجار انتخاب شد. در دوران ریاست نیکپور، اتاق تجار بار دیگر نام خود را تغییر داد و بر اساس عرف بین‌المللی، عنوان «اتاق بازرگانی» برای آن انتخاب شد.

• اتاق بازرگانی تنها به پشتیبانی از بدنه تجاری کشور می‌پرداخت و بر همین اساس صنایع کشور نیز اقدام به تاسیس نهادی به نام اتاق صنایع و معادن کردند. سال ۱۳۳۶ پیش‌نویس طرح این اتاق جدید، چندین بار تقدیم مجلس شد، اما سناتور نیکپور به عنوان رئیس اتاق بازرگانی که تشکیل این اتاق را عامل تضعیف‌کننده نهاد متبوع خود می‌دانست، با آن به مخالفت پرداخت.

• با این حال سال ۱۳۴۰ تعدادی از صاحبان صنایع، دولت را زیر فشار قرار دادند تا نسبت به تشکیل اتاق صنایع و معادن اقدام کند. سرانجام در آبان ماه ۱۳۴۱ اتاق صنایع و معادن با عضویت هیئت نمایندگی مرکب از ۳۰ نفر از کارخانه‌داران و معدن‌داران کشور تشکیل شد و در ادامه این روند، قانون اتاق صنایع و معادن در سال ۱۳۴۳ به تصویب مجلس رسید.

• اسفندماه سال ۱۳۴۸ تصمیم گرفته شد تا دو اتاق به دلیل جلوگیری از موازی‌کاری‌های بیشتر با هم ادغام شوند. در قانون ادغام اتاق‌ها، هیئت نمایندگان اتاق ایران ۷۲ نفر پیش‌بینی

شده بود که ۳۵ نفر نماینده شعبه تهران، ۲۰ نفر نماینده شعبه‌های شهرستان و ۱۷ نفر نماینده اتحادیه سندیکاهای تولیدکنندگان و صادرکنندگان و واردکنندگان وابسته به اتاق بودند. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران تا روزهای ابتدایی انقلاب با همین روال به کار خود ادامه می‌داد و نقش موثری نیز در فرآیندهای تصویب و اجرای قوانین و حتی تدوین برنامه‌های توسعه‌ای داشت.

● با پیروزی انقلاب اسلامی، اتاق ایران نیز به عنوان نهادی مطرح شد که نیاز به تغییرات گسترده در هیئت حاکمه آن وجود داشت. سال ۱۳۵۷ بلافاصله پس از پیروزی انقلاب هیئتی به فرمان حضرت امام خمینی (ره) اداره امور اتاق ایران را در دست گرفتند. این هیئت عبارت بودند از: حاج آقا طرخانی، آقای مهندس سیدعلینقی خاموشی، آقای اسدالله عسگراولادی، آقای علا میرمحمد صادقی، آقای میرفندرسکی، آقای محمدعلی نوید و آقای ابوالفضل احمدی.

● در اولین انتخاباتی که پس از ماموریت کمیته منتخب امام در اتاق صورت گرفت، سید علینقی خاموشی به سمت ریاست اتاق ایران و ریاست اتاق تهران انتخاب شد. او تا سال ۱۳۸۶ این سمت را برعهده داشت و پس از او محمد نهاوندیان، غلامحسین شافعی و محسن جلال‌پور (سال ۱۳۹۵) به عنوان روسای اتاق ایران انتخاب شدند.

همچنین طی سال‌های گذشته محمدرضا بهزادیان، محمد نهاوندیان، یحیی آل‌اسحاق و مسعود خوانساری ریاست اتاق تهران را برعهده داشته‌اند.

۱-۱-۱ شکل‌گیری ساختار اتاق تهران:

● اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران بر پایه نظام دموکراتیک رای‌گیری از میان فعالان بخش خصوصی و صاحبان کارت بازرگانی به فعالیت می‌پردازد. بر همین اساس در پایان هر دوره چهار ساله، چهره‌های شناخته‌شده بخش خصوصی جهت عضویت در هیئت نمایندگان اتاق تهران اعلام حضور می‌کنند و در نهایت فهرستی از کاندیداهای نهایی جهت اخذ رای پیش‌روی فعالان بخش خصوصی قرار می‌گیرد.

● به این ترتیب صاحبان کارت بازرگانی و عضویت بر اساس شناخت، بررسی برنامه‌ها و اهداف نامزدها از میان آنان ۴۰ نفر را در یک فرآیند سالم و قانونی انتخاب می‌کنند. این ۴۰ نفر به صورت جداگانه در بخش‌های بازرگانی ۱۶ نماینده، بخش صنعت ۱۴ نماینده، بخش معدن ۴ نماینده و بخش کشاورزی ۶ نماینده انتخاب می‌شوند. دولت نیز ۲۰ نماینده به جمع انتخابی اتاق تهران اضافه می‌کند و در نهایت هیئت نمایندگان پارلمان بخش خصوصی با حضور ۶۰ نماینده تشکیل می‌شود. این گروه در اولین جلسه هیئت نمایندگان اتاق تهران، رئیس و اعضای هیئت رئیسه را انتخاب می‌کنند. هیئت نمایندگان اتاق تهران به صورت ماهانه اقدام به برگزاری جلسات خود می‌کند. به این ترتیب ساختار پارلمان بخش خصوصی بر محور آرای نخبگان اقتصاد ایران ترسیم می‌شود.

- اتاق به عنوان یکی از نهادهای تخصصی موثر اقتصادی کشور طی تمامی سالهای گذشته تلاش کرده است در هنگام تصویب قوانین بالادستی یا حتی اتخاذ سیاستهای اقتصادی حضوری موثر و در راستای خواستههای بخش خصوصی داشته باشد.
- اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران به عنوان مرکز تجمع فعالان اقتصادی در بخش خصوصی کشور، مرجعی قابل اتکا و یگانه مأخذی است که می تواند به جد پیگیر مطالبات بخش خصوصی باشد و اسباب تحقق آن را فراهم کند. اتاق تهران به عنوان اولین اتاق بازرگانی کشور با عمری بالغ بر ۱۳۳ سال، امروز از چنان اهمیتی برخوردار است که می تواند به واقع عنوان پارلمان بخش خصوصی را به خود اختصاص دهد.
- افزایش حوزه شمول و عملکرد این اتاق در گرو افزایش اعضا و گستردگی روزافزون شمار فعالان اقتصادی کشور است که به این خانواده ملحق می شوند.

۱-۲-۲-۱ نگاهي به قانون اتاق بازرگانی و ساختار اتاق

- قانون اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی جمهوری اسلامی ایران مصوب پانزدهم اسفندماه ۱۳۶۹ با اصلاحات پانزدهم آذرماه ۱۳۷۳
- ماده ۱-** به منظور کمک به فراهم آوردن موجبات رشد و توسعه اقتصاد کشور؛ تبادل افکار و بیان آراء و عقاید مدیران صنعتی، معدنی، کشاورزی و بازرگانی؛ به موجب وظایف و اختیارات این قانون اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی جمهوری اسلامی ایران تاسیس می شود.
- ماده ۲-** اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی جمهوری اسلامی ایران مؤسسه ای غیرانتفاعی است که دارای شخصیت حقوقی و استقلال مالی است.

۱-۲-۱-۱ وظایف و اختیارات

- ماده ۵-** وظایف و اختیارات اتاق ایران عبارت است از:
- الف)** ایجاد هماهنگی و همکاری بین بازرگانان و صاحبان صنایع و معادن و کشاورزی در اجرای قوانین مربوطه و مقررات جاری مملکتی.
- ب)** ارائه نظر مشورتی در مورد مسائل اقتصادی کشور اعم از بازرگانی، صنعتی و معدنی و مانند آن به قوای سه گانه
- ج)** همکاری با دستگاههای اجرایی و سایر مراجع ذیربط به منظور اجرای قوانین و مقررات مربوط به اتاق
- د)** ارتباط با اتاق سایر کشورها و تشکیل اتاقهای مشترک و کمیته های مشترک با آنها براساس سیاستهای کلی نظام جمهوری اسلامی ایران.
- ه)** تشکیل نمایشگاههای تخصصی و بازرگانی داخلی و خارجی با کسب مجوز از وزارت بازرگانی و

شرکت در سمینارها و کنفرانس‌های مربوط به فعالیت‌های بازرگانی، صنعتی، معدنی و کشاورزی اتاق در چارچوب سیاست‌های نظام جمهوری اسلامی ایران.

(و) کوشش در راه شناسایی بازار کالاهای صادراتی ایران در خارج از کشور و تشویق و کمک به موسسات مربوطه جهت شرکت در نمایشگاه‌های بازرگانی داخلی و خارجی.

(ز) تشویق و ترغیب سرمایه‌گذاری داخلی در امور تولیدی بالاخص تولید کالاهای صادراتی که دارای مزیت نسبی باشند.

(ح) تلاش جهت بررسی و حکمیت در مورد مسائل بازرگانی داخلی و خارجی اعضا و سایر متقاضیان از طریق تشکیل مرکز دآوری اتاق ایران طبق اساسنامه‌ای که توسط دستگاه قضایی تهیه و به تصویب مجلس شورای اسلامی خواهد رسید.

(ط) ایجاد و اداره مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی به‌منظور انجام وظایف و فعالیت‌های اتاق.

(ی) صدور کارت عضویت طبق آیین‌نامه اتاق ایران جهت تکمیل مدارک صدور کارت بازرگانی.

(ک) تشکیل اتحادیه‌های صادراتی و وارداتی و سندیکاهای تولیدی در زمینه فعالیت‌های بازرگانی، صنعتی، معدنی و خدماتی طبق مقررات مربوط.

(ل) دایر کردن دوره‌های کاربردی در رشته‌های مختلف بازرگانی، صنعتی، معدنی و خدماتی متناسب با احتیاجات کشور.

(م) تهیه، صدور، تفریغ و تأیید اسنادی که طبق مقررات بین‌المللی به‌عهده اتاق ایران است با هماهنگی وزارت بازرگانی.

۲-۲-۱ ارکان اتاق ایران

ماده ۶- ارکان اتاق ایران عبارت است از:

(الف) شورای عالی نظارت

(ب) هیئت نمایندگان

(ج) هیئت رئیسه

ماده ۷- ارکان اتاق شهرستان‌ها عبارت است از:

(الف) هیئت نمایندگان

(ب) هیئت رئیسه

۳-۲-۱ هیئت نمایندگان

ماده ۱۱- هیئت نمایندگان اتاق ایران:

هیأت نمایندگان اتاق ایران از منتخبین اتاق‌های سراسر کشور و نمایندگان اتحادیه‌ها و سندیکا‌های وابسته به اتاق تشکیل می‌شود.

تبصره ۱- در اولین جلسه، هیئت نمایندگان اتاق مربوطه برای مدت چهار سال انتخاب و به اتاق ایران معرفی می‌شوند.

تبصره ۲- هر اتاقی که کمتر از ۱۵۰ عضو داشته باشد، یک نفر نماینده و اتاقی که بیش از ۱۵۰ عضو داشته باشد، برای هر ۱۰۰ عضو یک نفر نماینده خواهد داشت.

تبصره ۳- از هر اتحادیه و سندیکای وابسته به اتاق ایران، یک نفر انتخاب و معرفی می‌شود.

تبصره ۴- عضویت در هیئت نمایندگان اتاق ایران افتخاری است.

ماده ۱۲- تعداد هیئت نمایندگان اتاق تهران ۶۰ نفر است که به ترتیب ذیل برای مدت چهار سال انتخاب می‌شوند:

الف- پانزده نفر به انتخاب و انتصاب وزیر صنعت، معدن و تجارت به ترتیب شش نفر از بخش صنعت، شش نفر از بخش بازرگانی و سه نفر از بخش معدن.

ب- پنج نفر به انتخاب و انتصاب وزیر جهاد کشاورزی.

ج- چهل نفر از بین اعضای اتاق تهران با ترکیب شانزده نفر از بخش بازرگانی، چهارده نفر از بخش صنعت، چهار نفر از بخش معدن و شش نفر از بخش کشاورزی.

ماده ۱۳- تعداد هیئت نمایندگان اتاق سایر شهرستان‌ها پانزده نفر است که ترتیب پنج نفر از بخش بازرگانی، پنج نفر از بخش صنعت، دو نفر از بخش معدن و سه نفر از بخش کشاورزی اتاق مربوطه برای مدت ۴ سال انتخاب می‌شوند.

تبصره- در صورت عدم وجود داوطلب پذیرفته‌شده در هر بخش، از داوطلبان موجود در بخش‌های دیگر انتخاب می‌شوند.

ماده ۹۴- عضویت در هر اتاق منوط به داشتن کارت عضویت معتبر از اتاق مربوطه خواهد بود.

ماده ۹۰- انتخابات هر یک از اتاق‌ها در یک روز انجام می‌شود و انتخابات سراسر کشور ظرف مدت یک ماه پایان می‌پذیرد.

تبصره ۹- اتاق ایران مکلف است دو ماه قبل از پایان هر دوره انتخابات هیئت نمایندگان دوره بعد را برگزار کند.

ماده ۱۶- وظایف و اختیارات هیئت نمایندگان اتاق ایران عبارت است از:

(الف) انتخاب اعضای هیئت رئیسه.

(ب) بررسی و تصویب بودجه اتاق و تفریغ بودجه.

(ج) بررسی و اظهارنظر نسبت به گزارشات و پیشنهادات کمیسیون‌ها و سایر واحدهای اتاق و اتخاذ تصمیم نسبت به آنها در محدود اختیارات محوله.

(د) تشکیل کمیسیون‌های مشورتی به تعداد مورد نیاز و نیز انتخاب اعضای آنها از بین خود.

(ه) تهیه و پیشنهاد آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون به شورای عالی نظارت جهت اتخاذ تصمیم حداکثر بمدت دو ماه پس از تشکیل اتاق ایران؛ و نیز پیشنهاد اصلاحات بعدی آیین‌نامه با رعایت تبصره ۲ ماده ۹۰.

۴-۲-۱ هیئت رئیسه

ماده ۱۷- اعضای هیئت رئیسه اتاق ایران هفت نفر بوده و این عدد برای هر کدام از شهرستان‌ها پنج نفر است که در اولین جلسه هیئت نمایندگان برای مدت چهار سال انتخاب می‌شوند.

ماده ۱۸- به منظور اداره امور اجرایی اتاق بر اساس قوانین و مقررات و آیین‌نامه‌های مربوطه، رئیس اتاق یک نفر را به‌عنوان دبیرکل به هیئت رئیسه پیشنهاد می‌کند که پس از تصویب هیئت رئیسه، زیر نظر رئیس انجام وظیفه کند.
تبصره- تعویض دبیرکل به پیشنهاد رئیس و تصویب هیئت رئیسه خواهد بود.

ماده ۱۹- وظایف و اختیارات هیئت رئیسه اتاق ایران عبارت است از:

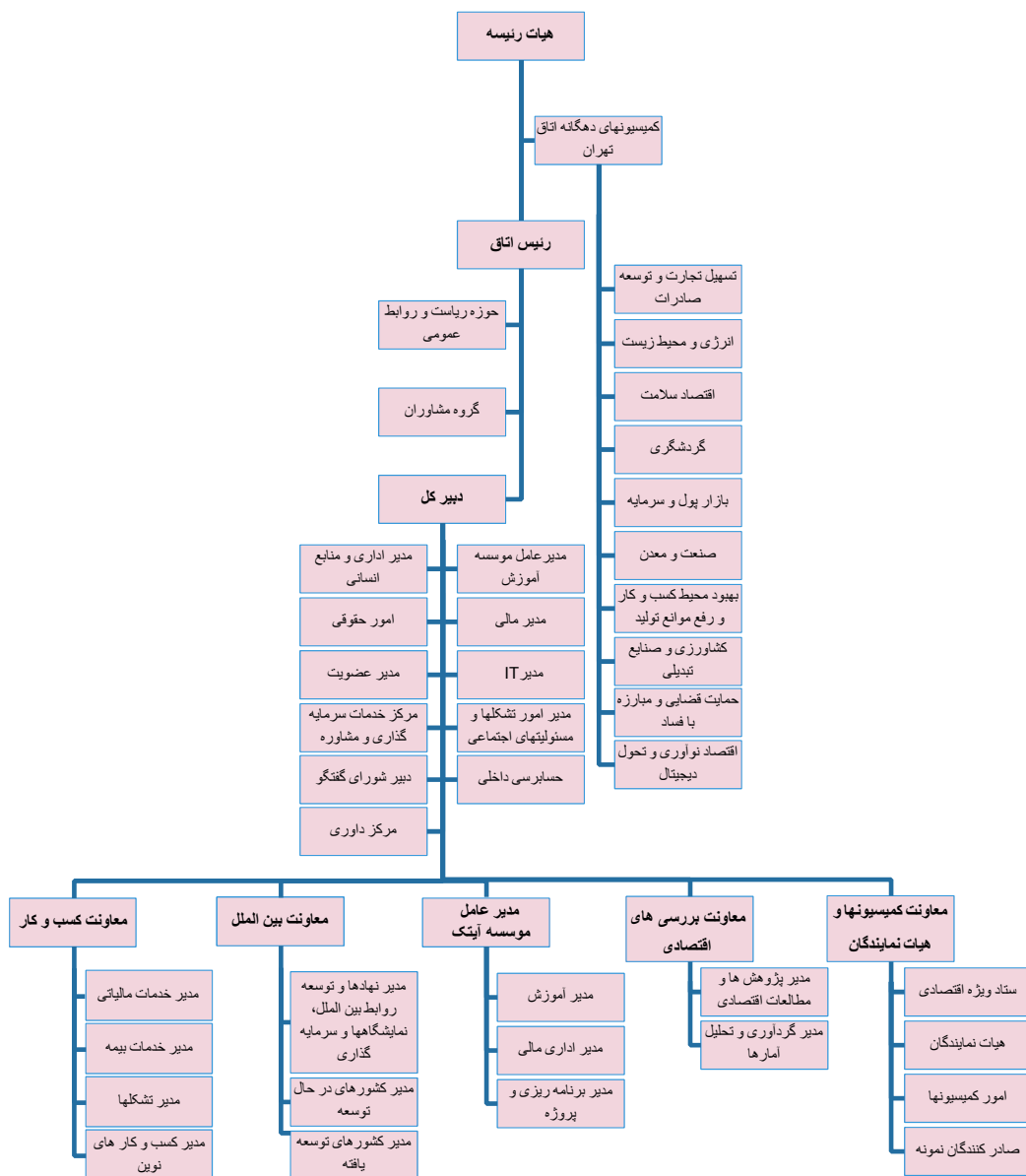
(الف) اجرای مصوبات شورای عالی نظارت و هیئت نمایندگان.

(ب) بررسی و تأیید پیشنهادات و گزارشات کمیسیون‌های اتاق و گزارش آن به هیئت نمایندگان و شورای عالی نظارت حسب مورد.

(ج) انتخاب نمایندگان اتاق برای شرکت در مجامع رسمی داخلی یا بین‌المللی و تعیین حدود کار و فعالیت‌های آنها و هزینه‌های مربوطه.

(د) بررسی و تأیید بودجه و تفریغ بودجه سالیانه که از طرف دبیرکل تهیه می‌شود و پیشنهاد آن به هیئت نمایندگان جهت تصویب.

۱-۳-۳ آشنایی با بخش‌هایی از اتاق که اعضا، تعاملات بیشتری با آنها دارند

۱-۳-۱ روابط عمومی:

- روابط عمومی در اتاق تهران، واحد ارتباطی اتاق با مخاطبان در سطوح مختلف است و اخبار و مواضع اتاق تهران را منعکس می‌کند. اعضای اتاق تهران می‌توانند در طول دوره عضویت از خدمات انتشاراتی و رسانه‌های مکتوب، مجلات، کتاب‌ها و سایر محصولات چند رسانه‌ای در فضای حقیقی و مجازی که به همت روابط عمومی اتاق تهران تهیه می‌شود، بهره‌مند شوند.
- یکی از محصولات مورد توجه اعضای اتاق تهران، نشریه آینده نگر است که در قالب ماهنامه و با محتوای اقتصادی تدوین و منتشر می‌شود. به منظور ارتباط بیشتر و گسترش مفاهیم علمی، پژوهشی و تحقیقاتی دنیا، اتاق تهران نشریه اقتصادی آینده‌نگر را تهیه و به وسیله پست سفارشی برای نزدیک به ۱۵ هزار عضو فعال خود ارسال می‌کند. این نشریه ضمن ارائه مطالب روزآمد در حوزه‌های مختلف اقتصادی و با رعایت اصل ایجاز، انعکاس‌دهنده دیدگاه‌های صاحب‌نظران و چهره‌های شاخص علمی و اقتصادی کشور است.
- همچنین از دیگر خدمات اتاق که با مشارکت اقتصاددانان سرشناس ایرانی انجام می‌گیرد، تالیف کتاب‌های اقتصادی و توزیع گسترده آن میان اعضاست. همچنین ترجمه آثار برتر روز اقتصادی جهان که به ارتقای سطح دانش فعالان اقتصادی کمک می‌کند، از زمره خدمات روابط عمومی اتاق تهران است. جهت دسترسی به خدمات اطلاع‌رسانی و آرشیو نشریه آینده‌نگر می‌توانید از وبسایت اتاق تهران بازدید کنید.

۱-۳-۲ مدیریت عضویت، کارت بازرگانی، گواهی مبدأ:

- این بخش در اتاق تهران، کلیه فرآیندهای مربوط به عضویت فعالان اقتصادی در اتاق، دریافت کارت عضویت یا بازرگانی را مدیریت و اجرا می‌کند. ایجاد پنجره واحد ارائه بخشی از خدمات ثبت شرکت‌ها نیز از سایر خدمات این بخش است. در خصوص گواهی مبدأ و تأیید اسناد تجاری اتاق تهران خدمات ذیل را به اعضا ارائه می‌کند:
- صدور گواهی مبدأ الکترونیک (چهاردهمین کشور عضو زنجیره اعتبارسنجی گواهی مبدأ ICC)
- تاییدیه امضای اسناد تجاری از جمله فاکتور فروش، سیاهه تجاری، قراردادهای بین‌المللی، گواهی بهداشت، گواهی قرنطینه نباتی، گواهی بازرسی، گواهی مصرف‌کننده نهایی (End-User) و...
- استعلام گواهی‌های مبدأ خارجی به درخواست بازرگان
- مشاوره به بازرگانان در خصوص نحوه صدور گواهی مبدأ، تایید اسناد تجاری و کلیه فرآیندهای مرتبط با صادرات کالا به صورت حضوری، تلفنی و از طریق سامانه برخط گواهی مبدأ وبسایت اتاق تهران

۱-۳-۳ موسسه آموزش و توسعه منابع انسانی اتاق تهران (آیتک):

• با توجه به ضرورت و اهمیت موضوع آموزش در راهبردها و دیدگاه‌های کلان در اتاق تهران، این بخش در سازمان اتاق از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. ارائه خدمات آموزشی به اعضای اتاق در قالب‌های مختلف با بهره‌مندی از ظرفیت داخلی و بین‌الملل در دستور کار موسسه آموزش اتاق تهران قرار دارد. تعریف دوره‌های عمومی و دوره‌های تخصصی با هدف توانمندسازی اعضای اتاق طراحی و در قالب‌های استاندارد و در محیط حقیقی و مجازی (الکترونیک) انجام می‌شود. برگزاری دوره‌های MBA برای اعضا و تشکلهای بخش خصوصی و برگزاری دوره‌های فنی-حرفه‌ای مطابق با استانداردهای Wifi اتریش و اتاق بازرگانی بین‌الملل از دیگر خدمات این موسسه است.

۱-۳-۴ مدیریت امور تشکلهای و مسئولیت اجتماعی:

• تشکلهای اقتصادی به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم بر پیشرفت اقتصاد رو به توسعه اثرگذارند و توانمندی آنها منجر به افزایش خدمات به اعضا و متعاقباً رشد مقبولیت و اثرگذاری آنها می‌شود؛ در این راستا اتاق بازرگانی به عنوان مجمع تشکلهای و پارلمان بخش خصوصی نقش مهم و بسزایی دارد.

• افزایش نقش مؤثر تشکلهای اقتصادی در سال‌های اخیر در حوزه‌هایی مانند توان رقابتی تولیدکنندگان، صادرکنندگان و فعالان اقتصادی و مشارکت فعال آنها جهت رفع نقاط قابل بهبود فضای کسب‌وکار، نحوه تامین مالی، ارتباط مؤثر، کارآمد و دوسویه با اتاق بازرگانی از جمله مواردی است که توجه به آنها می‌تواند منجر به دستیابی به الگوی کارآمد و پویا برای اتاق‌های بازرگانی جهت تعامل بیشتر و تقویت و توسعه تشکلهای باشد. بدین منظور مدیریت امور تشکلهای، با هدف توسعه تعاملات و ارائه خدمات مؤثر به تشکلهای اقتصادی عضو اتاق، در این اتاق تشکیل شده است.

۱-۳-۵ مرکز خدمات سرمایه‌گذاری و مشاوره:

• یکی از تغییرات جدید اتاق تهران به عنوان پارلمان بخش خصوصی، ایجاد «مرکز خدمات سرمایه‌گذاری و مشاوره» است که از هم اکنون می‌تواند یک سازمان کارآمد برای تسریع امور مرتبط به سرمایه‌گذاری خارجی در ایران تلقی شود.

• این مرکز در نظر دارد تا به سرمایه‌گذاران خارجی در هر زمان و هر مرحله پس از مراجعه به مرکز، خدمات ارائه دهد. عملکرد مرکز گامی مثبت جهت تسریع امور تعهدات سرمایه‌گذاری خارجی است.

• انتظار می‌رود که توسعه روابط بین مرکز و سرمایه‌گذاران خارجی به طور فزاینده به افزایش بهره‌وری مرکز در ارائه خدمات بهتر منجر شود. شایان ذکر است که به منظور افزایش اطمینان خاطر سرمایه‌گذاران خارجی، مرکز سرمایه‌گذاری از طریق همکاری با سازمان‌های مختلف از جمله شرکت‌های حقوقی بین‌المللی و موسسات حسابرسی و همچنین دائر کردن سامانه جامع اطلاع‌رسانی از طریق قرار دادن اطلاعات سرمایه‌پذیران و سرمایه‌گذاران روی این پرتال، امر جذب سرمایه‌گذاری خارجی را تسهیل کرده

است.

۱-۳-۶ معاونت امور کمیسیون‌ها و هیئت نمایندگان:

● قوای مجریه و مقننه ضمن وضع و اجرای قوانین «رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور» و «بهبود مستمر محیط کسب‌وکار» اهتمام خویش را معطوف به رفع موانع موجود در کسب‌وکار کرده‌اند.

● لذا با عنایت به نقش بسزای اتاق‌های بازرگانی به عنوان پارلمان بخش خصوصی، تلاش جهت بررسی دقیق موانع کسب‌وکار در هر کدام از حوزه‌های زیر و ارائه راهکارهای دقیق به دولت و مجلس در این زمینه‌ها از مهمترین مسئولیت‌های معاونت کمیسیون‌ها و هیئت نمایندگان اتاق تهران است.

● صنعت و معدن

● انرژی و محیط زیست

● حمایت قضایی و مبارزه با فساد

● گردشگری

● بازار پول و سرمایه

● اقتصاد نوآوری و تحول دیجیتال

● تسهیل تجارت و توسعه صادرات

● اقتصاد سلامت

● کشاورزی و صنایع تبدیلی

● بهبود محیط کسب و کار و رفع موانع تولید

● از دیگر فعالیت‌های مهم معاونت امور کمیسیون‌ها و هیئت نمایندگان، برگزاری جلسات منظم هیئت نمایندگان اتاق تهران است. در همین راستا هیئت نمایندگان اتاق تهران، که متشکل از ۴۰ نفر نماینده منتخب اعضای اتاق به همراه ۲۰ نماینده دولتی است، در جلساتی که به‌طور منظم ماهیانه برگزار می‌شود، مسائل مهم روز کسب‌وکار را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده و تصمیمات لازم را اتخاذ کرده و جهت پیگیری‌های آتی ابلاغ می‌کنند.

۱-۳-۷ شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی:

● در بند «د» ماده ۹۱ قانون نحوه اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی آمده است:

● اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و اتاق تعاون موظفند در ایفای نقش قانونی خود به عنوان مشاور سه قوه، سازوکارهای لازم برای ساماندهی و هماهنگی تشکلهای اقتصادی و کسب نظرات

فعالان اقتصادی را فراهم کرده و با کمک به ایجاد فضای تعامل سازنده بخش خصوصی با ارکان حکومت، در مسائل اقتصادی پیشنهادهای کارشناسی لازم را ارائه کنند.

● در این راستا اتاقها موظفند با تأسیس واحد پایش و پیگیری اجرای سیاستهای کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، گزارشهای منظم لازم را به شورای عالی اجرای سیاستهای کلی اصل ۴۴ قانون اساسی تقدیم و همچنین پیشنویس قانون ایجاد فضای مساعد کارآفرینی و رفع موانع کسب و کار را تهیه و ارائه کنند.

● بر همین اساس لایحه قانون بهبود مستمر فضای کسب و کار طی ۳۲ جلسه کارگروه کارشناسی توسط اتاق تهیه و در تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۶ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید.

● در اجرای ماده ۱۳ قانون بهبود مستمر فضای کسب و کار شورای گفت و گوی استان تهران با ترکیب استاندار به عنوان ریاست و رئیس اتاق تهران به عنوان دبیر شورای گفت و گو و متشکل از نمایندگان بخش خصوصی، دولت، مجلس شورای اسلامی و نهادهای عمومی به صورت ماهانه و به طور منظم برگزار می شود.

● دبیرخانه شورای گفت و گوی استان تهران در محل اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران مستقر است. همچنین محل ثابت برگزاری جلسات اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران است و تاکنون جلسات متعددی داشته و ۷۰ درصد مصوبات آن نیز اجرایی شده است.

۱-۳-۸ معاونت بین الملل:

● اتاقهای بازرگانی دارای جایگاه ویژه‌ای در نظام اقتصاد بین الملل هستند. به منظور بهره‌مندی حداکثری از ظرفیتهای بین المللی در اقتصاد کشور و همچنین فراهم آوردن امکان تعامل سازنده میان بخشهای اقتصادی عضو اتاق و فعالان بین المللی، این معاونت در ساختار اتاق طراحی شده است.

● برگزاری نشستهای B2B میان فعالان ایرانی عضو اتاق و طرفهای خارجی، یکی از امور مهم است که این معاونت انجام می دهد. همچنین اعزام هیئتهای تجاری از اعضای محترم اتاق تهران به سایر کشورها نیز از طریق این معاونت انجام می گیرد. جهت کسب اطلاعات بیشتر و آگاهی از برنامههای این معاونت می توانید با وبسایت اتاق تهران ارتباط حاصل کنید.

۱-۳-۹ معاونت بررسیهای اقتصادی:

● فعالیتهای پژوهشی و تحقیقاتی، پایه تفکرات و برنامه‌ریزیهای اقتصادی است. ضرورت این مفاهیم و تحلیلها و آمارهای مربوطه ابزار بسیاری از فعالان اقتصادی جهت نیل به موفقیت است.

● این معاونت به منظور انجام این رسالت مهم، در ساختار اتاق تهران قرار دارد. در این معاونت دو امر پژوهشهای اقتصادی و موضوع گردآوری و تحلیلهای آماری با بهره‌مندی از متخصصان، اساتید و پژوهشگران توانمند کشورمان، برنامه‌ریزی، مدیریت و تولید می شود. به منظور دسترسی به نتایج مطالعات صورت گرفته می توانید از وبسایت اتاق تهران استفاده کنید.

۱-۳-۱۰ معاونت کسبوکار:

- با هدف تمرکز روی حوزه‌های اثرگذار در فرآیند بهبود فضای کسبوکار، معاونت کسبوکار در اتاق تهران فعال است. این معاونت از بخش‌ها و مدیریت‌های مختلفی که در حوزه کسبوکار تعیین‌کننده و نقش‌آفرین هستند، تشکیل شده و با استفاده از افراد خبره و متخصص، خدمات مشاوره‌ای موثری ارائه می‌دهد. اعضای اتاق تهران در طول زمان عضویت از خدماتی همچون مشاوره امور مالیاتی، امور بانکی، امور بیمه‌ای، امور گمرکی و همچنین مشاوره در خصوص راه‌اندازی کسبوکار خود و... بهره‌مند می‌شود.
- دو مدیریت امور تشکلهای و کسبوکار نوین، با هدف توجه و تمرکز اتاق بر این دو مقوله مهم، در این معاونت تشکیل و در این زمینه خدمات موثری به اعضای محترم اتاق ارائه می‌کند.
- این معاونت ضمن ارائه خدمات مشاوره‌ای که در بالا ذکر شد، در کلیه نشست‌ها، کمیسیون‌ها و جلسات حوزه کسبوکار کشور به عنوان نماینده اتاق و اعلام‌کننده نظرات و دیدگاه‌های کارشناسی اتاق، حضور فعال دارد.
- اعضای محترم اتاق تهران می‌توانند از طریق سایت اتاق و همچنین **سامانه ۱۸۶۶** کلیه سوالات خود را در زمینه‌های بیمه، بانک، گمرک، مالیات، امور مربوط به صادرات و واردات و بازارهای داخلی و بین‌المللی، امور حقوقی و همچنین در زمینه کسبوکارهای نوین، کارآفرینی و استارت‌آپ‌ها مطرح و پاسخ لازم را دریافت کنند.
- همچنین از طریق سایت اتاق تهران در جریان نشست‌ها و همایش‌ها و خصوصاً نشست‌هایی که فیما بین هیئت‌های خارجی و داخلی که در اتاق تهران صورت می‌گیرد، قرار گرفته و درخواست شرکت در آنها را از همان طریق اعلام دارند.

۱-۳-۱۱ مرکز داوری اتاق تهران:

- در کشورهای توسعه‌یافته بحث داوری نهادینه شده است؛ به گونه‌ای که هر گاه طرفین قرارداد در زمان اجرای مفاد قرارداد با مشکلی روبه‌رو شوند، قبل از هر اقدام و مراجعه به قانون و دادگاه اختلاف خود را به داور مرضی‌الطرفین یا داوری که در متن قرارداد مشخص شده، عرضه می‌کنند و حرف و نظر داور، ملاک عمل قرار می‌گیرد و محترم شمرده می‌شود.
- از نظر موازین شرعی هم، داوری یک نهاد اجتماعی مقبول عرف و شرع بوده است و پیشینه‌ای به وسعت تاریخ حقوق و حتی قبل از ظهور اسلام و نزول آیات قرآنی دارد. در حقوق اسلام بر گرایش به غیر قضایی ساختن حل تعارضات و اصلاح امور از طریق میانجی‌گری خیرخواهانه یا حکمیت، تاکید فراوان شده است. در اسلام «حکمیت» قضائیتی است غیررسمی که به وسیله قاضی تحکیم انجام می‌شود و اراده طرفین اختلاف در توافق بر داوری شرط اساسی اعتبار رای «قاضی تحکیم» است.
- در قوانین جمهوری اسلامی ایران در مواد ۴۵۴ الی ۵۰۱ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی به بحث درباره داوری پرداخته است. نکته قابل ذکر این است که انتخاب داور در

هر مرحله‌ای اعم از زمان انعقاد قرارداد یا در زمان اجرای مفاد آن و حتی پس از طرح دعوی در دادگاه امکان‌پذیر است و ثمرات و برکات فراوانی دارد.

● محاسن ارجاع امر به داوری این است که انتخاب شیوه داوری برای حل و اختلافات مالی، شراکتی و قراردادی کم‌هزینه‌تر از طرح دعوی در دادگستری است؛ ضمن اینکه رعایت تشریفات اداری و آیین دادرسی مدنی در آن الزامی نیست و از طرفی ارتباط طرفین تعامل آنان با داور یا داوران نیز بهتر صورت می‌گیرد. علاوه بر این، بررسی موضوع از سوی داوران راحت‌تر و نتیجه آن نیز بهتر است.

● ماده ۴۵۵ قانون آیین دادرسی مدنی می‌گوید: «متعاملین می‌توانند ضمن معامله ملزم شوند یا به موجب قرارداد جداگانه تراضی کنند که در صورت بروز اختلاف بین آنها به داوری مراجعه کنند و نیز می‌توانند داور یا داوران خود را قبل یا بعد از بروز اختلاف تعیین کنند.»

● علاوه بر این، در هر مورد که داور تعیین می‌شود باید موضوع و مدت داوری و نیز مشخصات طرفین و داور یا داوران به طوری که رافع اشتباه باشد، تعیین شود. در صورتی که تعیین داور بعد از بروز اختلاف باشد، موضوع اختلاف که به داوری ارجاع شده باید به طور روشن، مشخص و مراتب به داوران ابلاغ شود.

● اینک به بعضی از مزایای رسیدگی از طریق داوری در مقایسه با مراجع قضایی ذیلاً اشاره می‌شود:

۱. داشتن حق انتخاب داور از سوی طرفین به جای پذیرش اجباری قاضی که خارج از اراده طرفین به موضوع اختلاف رسیدگی می‌کند.
۲. تسریع در رسیدگی به دعوی و حل و فصل اختلافات
۳. کاهش قابل توجه هزینه رسیدگی
۴. کنترل طرفین بر جریان رسیدگی
۵. مشارکت و همکاری طرفین در رسیدگی
۶. انعطاف‌پذیری رسیدگی‌ها
۷. خصوصی و محرمانه بودن رسیدگی
۸. رسیدگی تخصصی به موضوع دعوا با حفظ بی‌طرفی داوران
۹. امکان اجرای بهتر و سریع‌تر احکام داوری
۱۰. حل مسالمت‌آمیز اختلافات

● و کلام آخر اینکه در رسیدگی‌های قضایی، با وجود تلاشی که در کاستن تشریفات دادرسی می‌شود، باز به جهت محدود بودن امکانات و طبع کار قضایی سرعت مورد نظر تحصیل نمی‌شود و گاهی اظهار نظر نهایی در اختلافی، چند سال به طول می‌انجامد. در حالی که با داوری می‌توان همان اختلاف را در اندک مدت به نتیجه رساند و همین تسریع، خود از جهت کلی نتایج مفیدی برای اصحاب دعوا دارد و از زیان‌های زیادی جلوگیری می‌کند. مضافاً اینکه محکوم علیه در اجرای بهتر و سریع‌تر حکم صادره از

داوری، به علت اینکه داوری از اراده خود او ناشی شده است، برخلاف آرای صادره از دادگاه‌ها، همکاری و مساعدت بیشتری خواهد کرد، در ضمن در داوری بین‌المللی از آنجا که حکم داوری متعلق به مراجع دولتی کشوری خاص نیست، در سایر کشورها راحت‌تر و سریع‌تر شناسایی و اجرا می‌شود.

۱-۳-۱۲ کمیته ایرانی اتاق بازرگانی بین‌الملل (ICC):^۲

• تاریخچه

اتاق بازرگانی بین‌المللی که مقر آن در پاریس است، ارتباط خود با اعضا را از طریق کمیته‌های ملی کشورها برقرار می‌کند. بر این اساس کمیته ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی در سال ۱۳۴۲ در ایران شروع به کار کرد و پس از یک دوره وقفه کوتاه در دوره انقلاب، از سال ۱۳۶۴ مجدداً فعالیت خود را آغاز کرد. اعضای کمیته ایرانی، اغلب از سازمان‌ها و شرکت‌های بزرگ شکل گرفته است که در سطح بین‌المللی نیز فعال هستند.

• ارکان این کمیته عبارتند از:

۱. مجمع عمومی
۲. شورا
۳. هیأت رئیسه
۴. دبیرکل

• کمیسیون‌های تخصصی کمیته ایرانی به عنوان پایگاه اصلی فعالیت فکری اعضا عمل می‌کنند. بدین لحاظ چهار کمیسیون «شیوه و عملکرد فنون بانکداری بین‌المللی»، «حمل‌ونقل و خدمات پشتیبانی»، «بیمه» و «امور حقوقی و داوری» هر یک به سرپرستی یکی از متخصصین برجسته آن حرفه و عضویت اعضای کمیته ایرانی از همان ابتدای فعالیت شروع به کار کرد.

• در سال ۱۳۸۵ دو کمیسیون جدید در کمیته ایرانی تحت عناوین «تجارت الکترونیکی، فناوری اطلاعات و مخابرات» و «خدمات مالی» و همچنین در سال ۱۳۸۷ کمیسیون «محیط زیست و انرژی»، هر یک به سرپرستی یکی از اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها شروع به کار کرده است و خدمات گسترده‌ای را در زمینه‌های فوق که در چند سال اخیر در جهان گستردگی زیادی پیدا کرده، در اختیار اعضا می‌گذارد.

• هدف اصلی کمیته ایرانی ICC ایجاد ارتباط گسترده بین کمیسیون‌های خود با کمیسیون‌های معادل در پاریس از یک طرف و ایجاد ارتباط بین اعضای هر کمیسیون از طرف دیگر است که انتقال اطلاعات ICC به اعضای کمیسیون‌ها و به دولت از ضروریات فعالیت فوق است و البته کمیته ایرانی فعالیت گسترده‌ای جهت انتقال اطلاعات مربوط به نیازها و پیشنهادات اعضای ایرانی به ICC دارد.

• کمیسیون‌های تخصصی با هدف ایجاد محیط مناسب برای بررسی مسائل مربوط به بازرگانی بین‌المللی کشور تاسیس شده‌اند و از ابتدای دوره دوم فعالیت کمیته ایرانی (از سال ۱۳۶۴)، از همکاری

و حمایت سازمان‌های دولتی و خصوصی مرتبط با فعالیت‌های اقتصادی بین‌المللی برخوردار بوده‌اند. هر کمیسیون دارای مشاوران متخصص است که به صورت پاره‌وقت با کمیته ایرانی همکاری دارند و امور کمیسیون را اداره می‌کنند.

۱-۳-۱۳ کانال‌های ارتباطی اتاق تهران:

● **مرکز تماس ۱۸۶۶:** در راستای ارائه خدمات موثر به اعضا، مرکز تماس اتاق تهران با شماره چهار رقمی ۱۸۶۶ و برای ایجاد یک فضای ارتباطی باکیفیت از منظر محتوا و ارائه اطلاعات صحیح و به موقع و تمام وقت (ساعت اداری) راه‌اندازی شده است. اعضای محترم اتاق تهران می‌توانند با برقراری تماس با این مرکز، ضمن پرسش در مورد کلیه مسائل حوزه کاری اتاق، از خدمات مشاوره‌ای اتاق در زمینه‌های مختلف بهره‌مند شوند.

● **وبسایت (www.tccim.ir):** محیط وبسایت با بهره‌گیری از امکانات به‌روز فناوری اطلاعات، به منظور تسریع و تسهیل فرآیند اطلاع‌رسانی و ارائه خدمات، طراحی شده است. کلیه مراجعین اعم از مراجعین عضو و غیرعضو اتاق قادر خواهند بود ضمن مراجعه به وبسایت در کلیه ساعات شبانه‌روز از آخرین اخبار و رویدادهای فضای کسب‌وکار کشور مطلع شده و از خدمات اتاق تهران به‌صورت برخط بهره‌برداری کنند.

● امید است ضمن اهتمام حداکثری همکاران در بخش توسعه خدمات کسب‌وکار و عضویت، در آینده نه چندان دور اتاق خدمات متنوع‌تری را به اعضای فعلی ارائه کرده و حوزه شمول اعضای مورد حمایت خویش را به بنگاه‌های کوچک، شرکت‌های دانش بنیان، نوظهور و نوپا گسترش دهد.

۱-۴-۱ نگاهی گذرا به خدمات اتاق به اعضا

عمده فعالیت‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران:

۱. ارائه تصمیمات در کمیسیون‌های تخصصی به قوای سه‌گانه در جهت حمایت بخش خصوصی و پیشنهاد راهکار مشکلات پیش روی توسعه اقتصادی کشور و اثرگذاری در مصوبات قانونی مطرح در دولت و مجلس
۲. ارائه تسهیلات و کمک‌های فنی و اقتصادی با همکاری سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های فنی و اقتصادی ایران به منظور جذب سرمایه‌گذاری خارجی
۳. برقراری ارتباط با انجمن‌ها و تشکل‌های اقتصادی و معرفی اعضا جهت عضویت در نهادهای مذکور
۴. ارتباط و همکاری با اتاق‌های بازرگانی و صنایع و معادن سایر کشورها
۵. صدور و تمدید کارت بازرگانی و عضویت
۶. صدور گواهی مبدا

۷. تایید اسناد تجاری
۸. صدور معرفی نامه به سفارت ها جهت انجام امور ویزای تجاری
۹. برگزاری دوره های آموزشی در حوزه توانمندسازی منابع انسانی اعضای تشکلهای اقتصادی
۱۰. ارائه خدمات مشاوره در زمینه سرمایه گذاری خارجی در ایران
۱۱. ارائه خدمات مشاوره حقوقی
۱۲. ارائه خدمات مشاوره در زمینه مسائل مرتبط با امور مالیاتی
۱۳. ارائه خدمات مشاوره در زمینه مسائل تامین اجتماعی
۱۴. ارائه خدمات مشاوره در زمینه مسائل مرتبط با بازرگانی خارجی و قوانین و مقررات جاری کشور
۱۵. ارائه تسهیلات جهت شرکت در نمایشگاه های داخلی و خارجی
۱۶. اعزام هیات های تجاری به خارج از کشور و پذیرش هیات های تجاری از خارج از کشور
۱۷. معرفی اعضا جهت عضویت در اتاق ها و شوراهای مشترک
۱۸. حل و فصل اختلافات با مراجع دولتی
۱۹. دآوری و حل اختلافات بین تجار
۲۰. صدور معرفی نامه جهت اخذ جوایز صادراتی
۲۱. برقراری ارتباط با سفرا و رایزنان بازرگانی خارجی در تهران
۲۲. توانمندسازی زنان عضو اتاق در انجام امور تجارت بین الملل در راستای توسعه اقتصادی کشور و پیشبرد اهداف از طریق شورای بانوان اتاق
۲۳. ارسال انواع بولتن و نشریات خبری برای اعضای هیات نمایندگان و اعضای اتاق از طریق پست و فضای مجازی
۲۴. برگزاری نشست های مطبوعاتی
۲۵. تعامل با سازمان های مرتبط با استاندارد کالاها و خدمات
۲۶. تحقیق و توسعه پیرامون مسائل اقتصادی.
۲۷. تحقیق و توسعه پیرامون مسائل بازرگانی خارجی و جذب سرمایه گذاری خارجی
۲۸. گردآوری و تحلیل آمارهای اقتصادی به منظور کمک به فعالان اقتصادی در امر تصمیم گیری
۲۹. کمک به ایجاد فضای تعامل سازنده بخش خصوصی با ارکان حکومت در مسائل اقتصادی از طریق شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی
۳۰. اجرا و حفظ و بهبود مستمر سیستم مدیریت کیفیت در راستای تحقق اهداف کلان همگام کنار مدیریت سطوح بالای سازمان بر اساس استاندارد ISO ۹۰۰۱:۲۰۰۸
۳۱. مبادله اطلاعات تجاری در سطح جهان

فصل دوم

آشنایی با کارت بازرگانی

و نحوه استفاده صحیح از آن

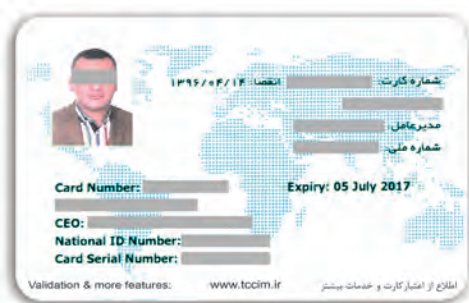
آشنایی با کارت بازرگانی

۲-۱- کارت بازرگانی چیست؟

• کارت بازرگانی مجوزی است که به دارنده آن اعم از شخص حقیقی و یا حقوقی اجازه می‌دهد که به امر واردات و صادرات کالا بصورت تجاری اقدام کند این مجوز از سوی اتاق‌های بازرگانی و تعاون صادر و به تایید وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌رسد.

• **تذکره ۱-** اشخاصی که دارای کارت بازرگانی هستند عضویت اتاق بازرگانی را نیز دارند و می‌توانند از مزایای عضویت در اتاق و خدمات آن استفاده کنند.

• **تذکره ۲-** کلیه اشخاص و شرکت‌هایی که پروانه بهره‌برداری، کارت شناسایی کارگاه و یا گواهی فعالیت صنعتی معتبر از یکی از وزارتخانه‌های تولیدی داشته باشند می‌توانند برای صدور و یا تمدید کارت بازرگانی با اعتبار بیش از یکسال تا پنج سال درخواست بدهند.

۲-۱- فرآیند صدور و تمدید کارت بازرگانی

• بمنظور آگاهی از شرایط و ضوابط صدور و تمدید کارت بازرگانی و نیز شروع فرآیند ثبت نام لازم

است به بخش عضویت و کارت بازرگانی سایت اتاق بازرگانی تهران به آدرس www.tccim.ir مراجعه و نسبت به ثبت نام اقدام کرده و مراحل صدور کارت را تا تایید نهائی پیش ببرید.

- سپس کارشناسان اتاق بازرگانی از طریق پیام کوتاه و پست الکترونیکی به شما اطلاع رسانی می کنند.

حق صدور و تمدید کارت بازرگانی برای یک سال به شرح زیر است:

- الف) مبلغ ۴۴۰/۰۰۰ ریال بابت حق صدور و تمدید کارت
- ب) مبلغ ۵۰/۰۰۰ ریال بابت ابطال تمبر برای تمدید کارت
- ج) مبلغ ۱۰۰/۰۰۰ ریال بابت ابطال تمبر برای صدور کارت

مبلغ حق عضویت اتاق برای یک سال به شرح زیر است:

مبلغ به ریال	سرمایه (ریال)
۲/۵۰۰/۰۰۰	تا ۳۰۰/۰۰۰/۰۰۰
۴/۰۰۰/۰۰۰	از ۳۰۰/۰۰۰/۰۰۰ تا ۲/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰
۵/۰۰۰/۰۰۰	از ۲/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال به بالا

برای کارت های بازرگانی صدور و کارت هایی که بیش از دو سال از تاریخ انقضای آنها گذشته باشد مبلغ ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال علاوه بر مبالغ تعیین شده دریافت خواهد شد.

۲-۲ قوانین مرتبط با کارت بازرگانی

ماده ۳ قانون مقررات صادرات و واردات:

- مبادرت به امر صادرات و واردات کالا به صورت تجاری مستلزم داشتن کارت بازرگانی است که توسط اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی صادر و به تایید وزارت صنعت، معدن و تجارت می رسد.

ماده ۱۰ آیین نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات:

- این ماده به جزئیات و شرایط صدور و تمدید کارت بازرگانی و مدارک مورد نیاز می پردازد.

ماده ۱۸۶ قانون مالیات های مستقیم:

- صدور یا تجدید یا تمدید کارت بازرگانی و پروانه کسب یا کار اشخاص حقیقی یا حقوقی از طرف مراجع

صلاحیت‌دار منوط به ارائه گواهی از اداره امور مالیاتی ذیربط مبنی بر پرداخت یا ترتیب پرداخت بدهی مالیاتی قطعی شده می‌باشد و در صورت عدم رعایت این حکم مسئولان امر نسبت به پرداخت مالیات‌های مزبور با مودی مسئولیت تضامنی خواهند داشت.

ماده ۳۷ قانون تامین اجتماعی:

• هنگام نقل و انتقال عین یا منافع موسسات و کارگاه‌های مشمول این قانون اعم از این که انتقال به صورت قطعی شرطی، رهنی، صلح، حقوق یا اجاره باشد و اعم از این که انتقال به طور رسمی یا غیررسمی انجام بگیرد انتقال گیرنده مکلف است گواهی سازمان را مبنی بر نداشتن بدهی معوق بابت حق بیمه و متفرعات آن از انتقال دهنده مطالبه نماید. دفاتر اسناد رسمی مکلفند در موقع تنظیم سند از سازمان راجع به بدهی واگذارکننده استعلام نمایند در صورتی که سازمان ظرف ۱۵ روز از تاریخ ورود برگ استعلام به دفتر سازمان پاسخی به دفترخانه ندهد دفترخانه معامله را بدون مفاسحساب ثبت خواهد کرد. در صورتی که بنا به اعلام سازمان واگذارکننده بدهی داشته باشد می‌تواند با پرداخت بدهی معامله را انجام دهد بدون این که پرداخت بدهی حق واگذارکننده را نسبت به اعتراض به تشخیص سازمان و رسیدگی به میزان حق بیمه ساقط کند. در صورت انجام معامله بدون ارائه گواهی مذکور انتقال دهنده و انتقال گیرنده برای پرداخت مطالبات سازمان دارای مسئولیت تضامنی خواهند بود. وزارتخانه‌ها و موسسات و شرکت‌های دولتی همچنین شهرداری‌ها و اتاق‌های اصناف و سایر مراجع ذیربط مکلفند در موقع تقاضای تجدید پروانه کسب یا هر نوع فعالیت دیگر مفاسحساب پرداخت حق بیمه را از متقاضی مطالبه نمایند. در هر حال تجدید پروانه کسب موکول به ارائه مفاسحساب پرداخت حق بیمه است.

ماده ۶۴ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۴

• ادارات امور اقتصادی و دارایی مکلف می‌باشند هنگام صدور تسویه حساب‌های آن دسته از مودیان مالیاتی که دارای کارت بازرگانی (حقیقی و حقوقی در بخش‌های دولتی، تعاونی و خصوصی) می‌باشند اصل فیش واریزی سه در هزار درآمد مشمول مالیاتی که به حساب اتاق بازرگانی ایران و اتاق تعاون ایران واریز گردیده و به تایید اتاق‌های بازرگانی و صنایع و معادن و اتاق‌های تعاون رسیده است را دریافت نمایند.

ماده ۱۳ (چهار در هزار «درآمد مشمول مالیات کسر از مالیات متعلقه»):

• به منظور تقویت و ساماندهی تشکلهای خصوصی و تعاونی و کمک به انجام وظایف قانونی از بند (د) ماده (۹۱) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی - مصوبه ۱۳۸۸/۳/۲۵ و ارائه خدمات بازاریابی، مشاوره‌ای و کارشناسی کلیه اعضای اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اتاق تعاون مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلفند چهار در هزار سود سالانه خود را پس از کسر مالیات برای انجام وظایف به صورت سالانه حسب مورد به حساب‌های اتاق‌های مذکور واریز کنند.

کمیسیون ماده یک آیین نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات

• کمیته دائمی مقررات صادرات و واردات متشکل از نمایندگان نهاد ریاست جمهوری، وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت راه و شهرسازی، وزارت نفت، وزارت امور خارجه، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارتخانه های صنعتی و معدنی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان مدیریت و برنامه ریزی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گمرک ایران، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی ایران و اتاق تعاون، تهیه پیش نویس لوایح قانونی، مصوبات هیات دولت، شورای اقتصاد و کمیسیون اقتصاد هیات دولت را در موارد زیر به عهده خواهد داشت:

۱. لایحه مقررات صادرات و واردات، لوایح موردی برای انجام اصلاحات و تغییرات لازم در قانون مقررات صادرات و واردات.

۲. لایحه برای لغو انحصاراتی که مانع رشد تولید یا تجارت است.

۳. آیین نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات، اصلاحات و تغییرات موردی روی آیین نامه اجرایی قانون مذکور.

۴. اصلاحات و تغییرات مندرجات جدول تعرفه گمرکی ضمیمه مقررات صادرات و واردات.

۵. طرح تصویب نامه های هیات وزیران، شورای اقتصاد و کمیسیون اقتصادی هیات وزیران در رابطه با مقررات صادرات و واردات.

۶. کمیته مذکور همچنین بررسی و اظهار نظر و اقدام روی پیشنهادهای مربوط به مقررات صادرات و واردات را نیز به عهده خواهد داشت.

تبصره ۱- کمیته موضوع این ماده در وزارت صنعت، معدن و تجارت و به ریاست معاون وزیر صنعت، معدن و تجارت تشکیل می گردد. دبیرخانه کمیته مذکور در وزارت صنعت، معدن و تجارت خواهد بود. نظر کمیته به مراجع ذیربط منعکس خواهد شد.

تبصره ۲- در مواردی که وزارتخانه های دیگری در ارتباط با موضوع باشند نماینده وزارتخانه ذیربط با حق رای به جلسه دعوت خواهد شد.

۲-۳ سازمان های مخاطب:

۱. وزارت صنعت، معدن و تجارت (ثبت سفارش کالا در سیستم ثبتار)

۲. گمرک ایران (اظهار کالای وارداتی و صادراتی)

۳. وزارت امور اقتصادی و دارایی (صدور گواهی موضوع ماده ۱۸۶ ق. م. م)

۴. وزارت جهاد کشاورزی (صدور مجوزهای لازم).

۵. بانک مرکزی (گشایش اعتبار اسنادی)

۶. اداره ثبت شرکت ها و مالکیت صنعتی (ثبت علامت تجاری)

۷. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (صدور مجوزهای لازم)

۸. سایر وزارتخانه‌ها که متولی صدور مجوزهای واردات و صادرات کالا هستند.
۹. مرکز اصناف و امور بازرگانان وزارت صنعت، معدن و تجارت (صدور گواهی فعالیت نمایندگی شرکت‌های خارجی)

۲-۴ انتخاب رشته فعالیت خاص برای واردات کالا در کارت‌های بازرگانی

- کلیه متقاضیان صدور و تمدید کارت بازرگانی اعم از اشخاص حقیقی و حقوقی در سراسر کشور باید برای واردات کالا از **رشته فعالیت خاص** در کارت بازرگانی استفاده کنند.
- تذکر: صادرات کالا نیاز به انتخاب رشته ندارد.

رشته فعالیت واحدهای تولیدی و صنعتی

- رشته فعالیت «**مواد اولیه، ماشین‌آلات، اجزاء، قطعات و لوازم یدکی مورد نیاز خط تولید**» برای کلیه واحدهای تولیدی و صنعتی دارای پروانه بهره‌برداری، کارت شناسایی کارگاه و یا گواهی فعالیت صنعتی معتبر از یکی از وزارتخانه‌های تولیدی در نظر گرفته می‌شود.

تذکر: اشخاص مشمول این ماده علاوه بر رشته فعالیت فوق مجاز به انتخاب حداکثر ۲ رشته فعالیت اختصاصی از بین رشته‌های تعیین شده نیز هستند.

سایر متقاضیان کارت بازرگانی

- سایر اشخاص حقیقی و حقوقی، مجاز به انتخاب حداکثر سه رشته فعالیت اختصاصی از بین رشته‌های تعیین شده زیر هستند.

فهرست رشته فعالیت خاص قابل درج در کارت بازرگانی:

۱. مواد غذایی، حیوانی، نباتی، آشامیدنی، محصولات وابسته، نباتات و حیوانات زنده (قسمت‌های اول، دوم، سوم و چهارم کتاب مقررات صادرات و واردات)
۲. مواد معدنی، سنگ، گچ، سیمان، شیشه و پنبه نسوز، سنگ‌ها و فلزات گرانبها و مصنوعات وابسته (قسمت‌های ۵، ۱۳ و ۱۴ کتاب مقررات صادرات و واردات)
۳. مواد شیمیایی، پلاستیک، دارویی و محصولات وابسته (قسمت‌های ۶ و ۷ کتاب مقررات صادرات و واردات)
۴. چوب و کاغذ و مصنوعات وابسته (قسمت‌های ۹ و ۱۰ کتاب مقررات صادرات و واردات)
۵. مواد نساجی و مصنوعات وابسته (قسمت ۱۱ کتاب مقررات صادرات و واردات)
۶. وسایل نقلیه زمینی، هوایی، آبی، ماشین‌آلات راه‌سازی و استخراج معدن و قطعات مربوطه (قسمت ۱۷ و بخشی از فصل ۸۴ کتاب مقررات صادرات و واردات)

۷. برق، الکترونیک، مخابرات، ارتباطات و ماشین آلات، وسایل و مصنوعات وابسته (قسمت ۱۶ کتاب مقررات صادرات و واردات)
۸. فلزات معمولی و مصنوعات وابسته (قسمت ۱۵ کتاب مقررات صادرات و واردات)
۹. آلات و دستگاه‌های اپتیک، عکاسی، سینماتوگرافی، دقت‌سنجی، ساعت‌سازی، موسیقی و قطعات مربوطه (قسمت ۱۸ کتاب مقررات صادرات و واردات)
۱۰. پوست، چرم، پر، مو و مصنوعات وابسته (قسمت‌های ۸ و ۱۲ کتاب مقررات صادرات و واردات)
۱۱. اسلحه و مهمات، اجزاء و قطعات مربوطه (قسمت ۱۹ کتاب مقررات صادرات و واردات)
۱۲. اشیاء هنری، کلکسیون و عتیقه (قسمت ۲۱ کتاب مقررات صادرات و واردات)
۱۳. لوازم ورزشی، اسباب‌بازی و قطعات مربوطه و مصنوعات (قسمت ۲۰ کتاب مقررات صادرات و واردات)
۱۴. خدمات

تذکر: کلیه دارندگان کارت بازرگانی، در زمان اعتبار کارت و یا در زمان تمدید اعتبار آن، مجاز به تغییر رشته فعالیت برابر رشته‌های تعیین شده هستند.

- متقاضیان محترم تمدید کارت بازرگانی برای محاسبه و پرداخت حقوق اتاق به موارد ذیل توجه داشته باشند.

۲-۵ مدارک مورد نیاز و نحوه محاسبه سه در هزار سهم اتاق بازرگانی:

- بر اساس برگ قطعی و یا تشخیص مالیات عملکرد و یا اعلام نتیجه رسیدگی صادره از سوی حوزه‌های مالیاتی برای سال‌هایی که متقاضی دارای کارت بازرگانی بوده است سه در هزار درآمد مشمول مالیات پس از کسر معافیت‌های مقرر برای سال‌های ۱۳۸۷ به بعد و قبل از کسر معافیت‌های مقرر برای سال‌های قبل از ۱۳۸۷ محاسبه و وصول می‌شود.

۲-۵-۱ موارد معافیت از پرداخت سه در هزار:

- (الف) در صورتی که در گواهی موضوع ماده ۱۸۶ برای سال‌هایی از عملکرد متقاضی، قید عدم فعالیت و یا عدم مشمولیت آورده شود برای سال‌های موردنظر مشمول پرداخت سه در هزار نخواهد بود.
- (ب) در صورتی که در برگ اعلام نتیجه رسیدگی و یا برگ قطعی و یا تشخیص مالیات عملکرد، زیان متقاضی توسط سازمان امور مالیاتی تایید شود مشمول پرداخت سه در هزار سال مربوطه نخواهد بود.

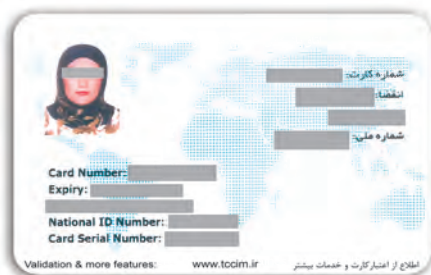
۲-۶ کارت‌های بازرگانی پنج ساله:

کلیه دارندگان کارت‌های صادره و تمدیدی ۵ ساله (واحد‌های تولیدی دارای پروانه بهره‌برداری، کارت شناسایی کارگاه، گواهی فعالیت صنعتی) که از مدت اعتبار آنان یک‌سال گذشته باشد ملزم به ایفای تعهدات

مالی (سه در هزار و یک در هزار) سال مورد نظر خواهند بود.

۲-۷ کارت عضویت چیست ؟

- برای اشخاصی که قصد واردات و یا صادرات کالا ندارند و جهت بهره‌مندی از خدمات اتاق بازرگانی، عضو اتاق می‌شوند کارت عضویت صادر می‌شود.

۲-۷-۱ فرآیند صدور و تمدید کارت عضویت

- به منظور آگاهی از شرایط و ضوابط صدور و تمدید کارت عضویت و نیز شروع فرآیند ثبت‌نام لازم است به بخش عضویت و کارت بازرگانی سایت اتاق بازرگانی تهران به آدرس www.tccim.ir مراجعه و نسبت به ثبت‌نام اقدام کرده مراحل صدور کارت را تا تایید نهائی پیش ببرید.
- سپس کارشناسان اتاق بازرگانی از طریق پیام کوتاه و پست الکترونیکی به شما اطلاع‌رسانی می‌کنند.

مبلغ حق عضویت اتاق برای یک سال به شرح زیر است:

مبلغ به ریال	سرمایه (ریال)
۲/۵۰۰/۰۰۰	تا ۳۰۰/۰۰۰/۰۰۰
۴/۰۰۰/۰۰۰	از ۳۰۰/۰۰۰/۰۰۰ تا ۲/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰
۵/۰۰۰/۰۰۰	از ۲/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال به بالا

تذکر: برای کارت‌های عضویت صدوری و کارت‌هایی که بیش از دو سال از تاریخ انقضای آنها گذشته باشد مبلغ ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال علاوه بر مبالغ تعیین شده دریافت خواهد شد.

۲-۷-۲ قوانین مرتبط با کارت عضویت

۱. قانون اتاق‌های بازرگانی:

بند ۵ ماده ۵- کارت عضویت طبق آیین‌نامه اتاق ایران جهت تکمیل مدارک صدور کارت بازرگانی صادر می‌گردد.

۲. آیین‌نامه نحوه عضویت در اتاق‌های بازرگانی:

- این آیین‌نامه به جزئیات و شرایط صدور و تمدید کارت عضویت و مدارک مورد نیاز می‌پردازد.
- توجه:** کارت‌های بازرگانی و عضویت با چاپ جدید در سیستم حمل و نقل عمومی شهر تهران قابل استفاده بوده و ضمن داشتن شارژ اولیه، در کلیه بانه‌های مربوطه در سیستم حمل و نقل شارژ می‌شود ضمناً به زودی به این کارت‌ها قابلیت‌های دیگری نیز اضافه خواهد شد.

آیا می‌دانید واگذاری کارت بازرگانی به دیگران باعث وارد شدن چه زیان‌هایی به شما می‌شود؟

۲-۸ مواد قانونی منع واگذاری کارت بازرگانی به دیگران و تبعات آن:

الف) تبصره (۵) الحاقی به جزء (۳-۳) بند (۳) موضوع بند (۶) تصویب نامه شماره ۴۹۷۵۱/ت ۵۵۵۴۹ هـ - مورخ ۹۷/۴/۲۱

- هیئت وزیران مقرر داشته است: «دارنده کارت بازرگانی مطابق ماده ۱۸۶ قانون مالیات‌های مستقیم مسئول پرداخت مالیات است و مسئولان صدور کارت، تجدید و تمدید کارت بازرگانی در صورت عدم رعایت ماده مزبور مسئولیت تضامنی با مودی خواهند داشت و در صورت استفاده از کارت بازرگانی دیگری مطابق ماده ۲۷۴ قانون مالیات‌های مستقیم اقدام خواهد شد در هر حال ماده ۱۸۲ قانون یادشده اعمال خواهد شد و واردکننده مطابق قانون امور گمرکی مشمول پرداخت حقوق ورودی است.»

ب) تبصره (۴) الحاقی به جزء (۳-۳) بند (۳) تصویب نامه شماره ۴۹۷۵۱/ت ۵۵۵۴۹ هـ - مورخ ۹۷/۴/۲۱
هیئت وزیران مقرر می‌دارد: «دارندگان کارت بازرگانی حق واگذاری آن به غیر را ندارند در صورت احراز واگذاری کارت، اتاق‌های بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و تعاون ایران و وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌توانند نسبت به تعلیق یا ابطال کارت اقدام کنند.»

مجازات‌های درجه شش به موجب ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی (مصوب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱) عبارتند از:

- حبس بیش از شش ماه تا دو سال
- جزای نقدی بیش از بیست میلیون ریال تا هشتاد میلیون ریال

۳. شلاق از ۳۱ ضربه تا ۷۴ ضربه
  ۴. محرومیت از حقوق اجتماعی بیش از شش ماه تا پنج سال
  ۵. انتشار حکم قطعی در رسانه‌ها
  ۶. ممنوعیت از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی برای اشخاص حقوقی حداکثر تا مدت پنج سال
  ۷. ممنوعیت از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه برای اشخاص حقوقی حداکثر تا مدت پنج سال
  ۸. ممنوعیت از اصدار برخی از اسناد تجاری توسط اشخاص حقوقی حداکثر تا مدت پنج سال
- ج) ماده ۲ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا، اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۶۷/۰۹/۱۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام اسلامی مقرر می‌دارد: «هرکس به نحوی از انحاء امتیازاتی را که به اشخاص خاص به جهت داشتن شرایط مخصوص تفویض می‌شود نظیر جواز صادرات و واردات و آنچه عرفاً موافقت اصولی گفته می‌شود در معرض خرید و فروش قرار دهد یا از آن سوءاستفاده کند یا در توزیع کالاهایی که مقرر بوده طبق ضوابطی توزیع کند، مرتکب تقلب شود یا به طور کلی مالی یا وجهی تحصیل کند که طریق تحصیل آن فاقد مشروعیت قانونی بوده است، مجرم محسوب و علاوه بر رد اصل مال به مجازات سه ماه تا دو سال حبس یا جریمه نقدی معادل دو برابر مال به دست آمده محکوم خواهد شد.»

بند ۶ ماده ۱۰ آیین‌نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات:

- در صورتی که بعد از صدور کارت برای وزارت بازرگانی مشخص شود که دارنده کارت فاقد یک یا چند شرط از شرایط دریافت کارت می‌باشد یا بعد از صدور فاقد شرط یا شرایط مذکور گردیده است، وزارت مذکور می‌تواند راساً نسبت به ابطال کارت اقدام نموده و موضوع را به اطلاع اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی یا اتاق تعاون حسب مورد برساند. لکن در صورتی که این امر برای اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی یا اتاق تعاون مشخص گردد باید موضوع را جهت ابطال به وزارت بازرگانی منعکس نماید.

بند ۷ ماده ۲۷۴ اصلاحیه قانون مالیات‌های مستقیم:

- استفاده از کارت بازرگانی اشخاص دیگر به منظور فرار مالیاتی از موارد جرم مالیاتی محسوب می‌شود و مرتکب یا مرتکبان، حسب مورد به مجازات‌های درجه شش محکوم می‌گردند.
- تبصره ۲- اعلام جرایم و اقامه دعوا علیه مرتکبان جرایم مزبور نزد مراجع قضایی از طریق دادستانی انتظامی مالیاتی و سایر مراجع قانونی صورت می‌پذیرد. اینها همه و همه زیان‌هایی است که در اثر واگذاری کارت بازرگانی به دیگران متوجه دارنده کارت است.
- کسانی که از کارت بازرگانی خود به طور صحیح استفاده می‌کنند، از اعتبار تجاری در داخل و خارج بهره‌مند می‌شوند و واگذاری آن به غیر، این اعتبار را خدشه‌دار می‌کند.

۲-۹ توافقات به عمل آمده پیرامون اصلاح فرایند صدور و تمدید کارت بازرگانی

- هیئت وزیران در جلسه ۱۳/۰۴/۱۳۹۷ به پیشنهاد شماره ۶۰/۹۲۳۰۸ مورخ ۱۰/۰۴/۱۳۹۷ وزارت صنعت، معدن و تجارت و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تصویب کرد:
- ماده (۱۰) آیین نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات موضوع تصویب نامه شماره ۱۳۹۵/ت/۱۶ هـ مورخ ۰۶/۰۲/۱۳۷۳ و اصلاحات بعدی آن به شرح زیر اصلاح می شود:

۱- تبصره (۳) بند (۲) به شرح زیر اصلاح می شود:

- تبصره ۳-** سقف ارزشی واردات برای اشخاص حقیقی و حقوقی دریافت کننده کارت بازرگانی، برای سال اول، پانصد هزار (۵۰۰/۰۰۰) دلار و برای سال دوم، دو میلیون (۲/۰۰۰/۰۰۰) دلار تعیین می شود. واحدهای تولیدی دارای مجوز صنعتی (از قبیل پروانه بهره برداری، جواز تأسیس، گواهی فعالیت صنعتی و کارت شناسایی) از وزارت صنعت، معدن و تجارت یا عناوین مشابه آن از سایر وزارتخانه ها و سازمان ها و همچنین اتحادیه ها و تشکل های قانونی، صرفاً برای تأمین نیاز تولیدی خود از شمول این تبصره مستثنی هستند.
- دارندگان کارت بازرگانی برای سال سوم و پس از آن در صورت مثبت بودن ارزیابی عملکرد آنها بدون رعایت محدودیت سقف ارزش مجاز به واردات هستند.
  - برای اشخاص حقوقی بازرگانی معتبر و سایر موارد استثنای رعایت سقف ارزش مذکور صرفاً در صورت تأیید وزیر صنعت، معدن و تجارت یا به پیشنهاد اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و اتاق تعاون ایران و تأیید وزیر صنعت، معدن و تجارت الزامی نیست.

۲) جزء (۲-۱-۴) بند (۲) به شرح زیر اصلاح می شود:

- ۲-۱-۴- داشتن محل کسب یا موقعیت اداری اعم از ملکی یا استیجاری دارای شناسنامه رهگیری به نام شرکت یا یکی از سهامداران عمده (برای اشخاص حقوقی) و داشتن محل کسب یا موقعیت اداری اعم از ملکی یا استیجاری دارای شناسه رهگیری (برای اشخاص حقیقی).

۳) در تبصره جزء (۲-۱-۴) بند (۲)، عبارت «بازدید از محل» و بعد از عبارت «برای احراز این شرایط» اضافه می شود.

- ۱) تبصره های (۱) و (۲) جزء (۲-۱-۱۱) بند (۲) به شرح زیر اصلاح می شود:
- تبصره ۱-** گذراندن دوره آموزشی تخصصی آشنایی با تجارت فرامرزی در اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و تعاون ایران برای دریافت کارت بازرگانی توسط اشخاص حقوقی و نمایندگان مسئول از سوی اشخاص حقوقی الزامی است. دوره مذکور حداقل به مدت (۱۶) ساعت حاوی سرفصل های مشمول بر آثار حقوقی و مالی استفاده از کارت بازرگانی، آشنایی با مقررات صادرات و واردات، مالیات، امور گمرکی، مبارزه با قاچاق کالا و ارز، سیاست های ارزی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اخلاق کسب و کار، اینکوترمز،

اعتبارات اسنادی، قانون تجارت و سازمان‌ها و نهادهای داخلی و بین‌المللی مرتبط با تجارت یا برخی عناوین دیگر به تشخیص وزارت صنعت، معدن و تجارت است. دوره مذکور با محتوا و مواد آموزشی متناسب با شرایط تجارت بین‌المللی با تأیید وزارت صنعت، معدن و تجارت، قابل تغییر است.

تبصره ۲- دارندگان مدرک دانشگاهی در رشته‌های تخصصی ذیربط، از شمول این حکم مستثنا هستند. شیوه‌نامه مربوط شامل تعداد ساعات دوره و سرفصل مباحث و رشته‌های ذیربط به پیشنهاد مشترک اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی ایران و اتاق تعاون ایران و تأیید وزیر صنعت، معدن و تجارت ابلاغ خواهد شد.

۴ تبصره (۴) جزء (۳-۳) بند (۳) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

تبصره ۴- دارندگان کارت بازرگانی حق واگذاری آن به غیر برای واردات را ندارند. در صورت احراز واگذاری کارت، اتاق‌های بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی ایران و تعاون و وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌توانند نسبت به تعلیق یا ابطال کارت اقدام کنند.

۵ متن زیر به عنوان تبصره (۵) به جزء (۳-۳) بند (۳) اضافه می‌شود:

تبصره ۵- دارنده کارت بازرگانی و استفاده‌کننده از آن متضامناً مسئول رد و تسویه دیون دولتی و مالیات مقرر هستند.

۶ متن زیر به عنوان تبصره به بند (۶) اضافه می‌شود:

تبصره - چنانچه در طول دوره اعتبار کارت بازرگانی، گزارشی مبنی بر رفتار سوءتجاری دارنده کارت بازرگانی دریافت شود، وزارت صنعت، معدن و تجارت در صورت احراز توسط کارگروهی متشکل از نمایندگان وزارت صنعت، معدن و تجارت، گمرک جمهوری اسلامی ایران و اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی ایران و اتاق تعاون ایران (حسب مورد)، می‌تواند تا زمان حصول رسیدگی توسط مراجع ذیربط، نسبت به تعلیق یا ابطال کارت بازرگانی اقدام کند.

۲-۱۰ شاخص‌های احراز صلاحیت و اهلیت حرفه‌ای متقاضیان صدور کارت بازرگانی

بر اساس بخشنامه ۶۰/۹۰/۷۸۳ مورخه ۹۴/۰۴/۱۶ وزیر محترم صنعت، معدن و تجارت

۱. برای اشخاص حقوقی در حساب جاری حداقل ۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال و برای اشخاص حقیقی ۳۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال به عنوان شرط لازم.

۲. اسناد معتبر (روزنامه رسمی یا حکم کارگزینی یا لیست تأمین اجتماعی) مبنی بر فعالیت در بنگاه‌های صادراتی، وارداتی و تولیدی به عنوان عضو هیئت مدیره، مدیرعامل، مدیر بازرگانی (داخلی - خارجی)، مدیر فروش، کارشناس امور بازرگانی، مدیر امور حقوقی در شرکت‌های دارای عضویت معتبر در یکی از اتاق‌های

- بازرگانی، به عنوان یکی از شرایط کافی.
۳. ارائه پروانه بهره‌برداری، کارت شناسایی کارگاه، پروانه فعالیت صنعتی، کشاورزی، معدنی، خدمات فنی مهندسی، خدمات فناوری اطلاعات و ارتباطات از مراجع ذیربط.
  ۴. برخورداری از حساب بانکی جاری با گردش مالی حداقل ۲ میلیارد ریال به مدت یک سال متعلق به یکی از اعضای هیئت مدیره، مدیرعامل به عنوان یکی از شرایط کافی.
  ۵. دارا بودن سند مالکیت محل قانونی به نام متقاضی یا اعضای هیئت مدیره شخص حقوقی و نیز شخص حقیقی داوطلب دریافت کارت بازرگانی.
  ۶. حداقل ۶ ماه سابقه عضویت در اتاق تهران و نیز شرکت در دوره‌های آموزشی اتاق تهران به عنوان یکی از شرایط کافی.
  ۷. اثبات عملکرد اقتصادی با ارائه مدارکی نظیر، گزارش فصلی فروش یا اوراق تشخیص مالیاتی یا آراء هیاتهای حل اختلاف مالیاتی یا تامین اجتماعی از سوی اعضای هیئت مدیره، مدیرعامل شرکت یا شخص حقیقی داوطلب دریافت کارت بازرگانی پس از تأیید مدیریت امور مالی اتاق تهران به عنوان یکی از شرایط کافی.
  ۸. دارا بودن سابقه خدمت برای اشخاص حقیقی یا مدیران عامل اشخاص حقوقی دریافت کارت بازرگانی که دارای حداقل سه سال سابقه کار در ادارات تابعه سازمان امور مالیاتی و گمرک ایران تحت عنوان کارشناس با تأیید مدیریت عضویت اتاق تهران و نماینده سازمان صنعت، معدن و تجارت به عنوان یکی از شرایط کافی.

فصل سوم

قوانین مالیاتی

وبیمه تامین اجتماعی

قوانین مالیاتی برای متقاضیان کارت بازرگانی

موادی از قانون مالیات‌های مستقیم

- دریافت دفاتر قانونی و ثبت فعالیت‌های تجاری در دفاتر قانونی
- کسر مالیات حقوق کارکنان و تسلیم لیست حقوق
- کسر مالیات بر اجاره پرداختی
- تکلیف مؤدیان به تسلیم معاملات فصلی خدمات و کالا (ماده ۱۶۹ ق م م)
- تکلیف مؤدیان به تسلیم قراردادهای (ماده ۱۶۹ مکرر ق م م)
- چند نکته مهم مالیاتی
- نرخ مالیات بر درآمد (اشخاص حقیقی و حقوقی)
- تسلیم اظهارنامه مالیاتی در موعد مقرر

قانون مالیات بر ارزش افزوده

- قانون مالیات بر ارزش افزوده
- مراحل اعتراض مؤدیان و هیات‌های حل اختلاف مالیاتی
- اهم خدمات مالیاتی اتاق تهران به اعضا و دارندگان کارت بازرگانی

۱-۳ موادی از قانون مالیات‌های مستقیم

۱-۱-۳ دریافت دفاتر قانونی و ثبت فعالیت‌های تجاری در دفاتر قانونی

- کلیه تجار (شامل دارندگان کارت بازرگانی اعم از حقیقی و حقوقی) به دریافت دفتر روزنامه و دفتر کل که بوسیله اداره ثبت شرکت‌ها پلمب شده باشد مکلف‌اند (ماده ۶ قانون تجارت)
- تاجر (شامل دارندگان کارت بازرگانی اعم از حقیقی و حقوقی) مکلف است عملیات تجاری خود را به صورت روزانه در دفاتر روزنامه و حداقل یکبار در هفته، کلیه معاملات خود را از دفتر روزنامه استخراج و انواع مختلف آن را تشخیص و در صفحه مخصوصی به طور خلاصه در دفتر کل ثبت کند. (ماده ۷ و ماده ۸ قانون تجارت و آیین‌نامه ماده ۹۵ ق م م)

- دارنده کارت بازرگانی حقیقی موظف به نگهداری دفاتر تجاری مذکور در قانون تجارت، اسناد و مدارک حسابداری مربوطه به منظور تشخیص درآمد مشمول مالیات و تنظیم اظهارنامه مالیاتی بر اساس دفاتر و اسناد مذکور می‌باشد. (ماده ۹۵ ق م م)
- دارنده کارت بازرگانی حقوقی موظف است اظهارنامه و ترازنامه و حساب سود و زیان را با اتکا به دفاتر و اسناد و مدارک خود، در مهلت مقرر در قانون همراه با فهرست هویت شرکاء و سهامداران و حسب مورد میزان سهم‌الشرکه یا تعداد سهام و نشانی هر یک از آنها را به اداره امور مالیاتی که محل اصلی فعالیت اصلی شخص حقوقی در آن واقع است تسلیم و مالیات متعلق را پرداخت نمایند. (ماده ۱۱۰ ق م م)
- جرائم متعلقه: مؤدیانی که بموجب این قانون مکلف به نگهداری دفاتر قانونی هستند در صورت عدم تسلیم ترازنامه و حساب سود و زیان یا عدم ارائه دفاتر، مشمول جریمه‌ای معادل ۲۰ درصد مالیات برای هر یک از موارد مذکور خواهند بود. (ماده ۱۹۳ ق م م)

۳-۱-۲ کسر مالیات حقوق کارکنان و تسلیم لیست حقوق

- پرداخت‌کنندگان حقوق هنگام هر پرداخت یا تخصیص آن مکلف‌اند مالیات متعلق را محاسبه و کسر و تا پایان ماه بعد ضمن تسلیم فهرستی متضمن نام و نشانی دریافت‌کنندگان حقوق و میزان آن به اداره امور مالیاتی محل پرداخت و در ماه‌های بعد فقط تغییرات را صورت دهند. (ماده ۸۶ ق م م)
- میزان معافیت مالیات بر درآمد سالانه مشمول مالیات حقوق از یک یا چند منبع هر ساله در قانون بودجه سنواتی مشخص می‌شود. (ماده ۸۴ ق م م)
- میزان معافیت مالیات بر درآمد سالانه مشمول مالیات حقوق برای سال ۱۳۹۵ مبلغ ۱۵۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال پیش‌بینی شده است.
- نرخ مالیات بر درآمد حقوق بگیران، مازاد بر مبلغ مذکور در ماده ۸۴ تا ۷ برابر آن مشمول مالیات سالانه ده درصد (۱۰ درصد) و نسبت به مازاد آن بیست درصد (۲۰ درصد) است. (ماده ۸۵ قانون مالیات‌های مستقیم)
- استثناء: پرداخت‌هایی که کارفرمایان به اشخاص حقیقی غیر از کارکنان خود که مشمول پرداخت کسورات بازنشستگی یا بیمه نمی‌باشند با عنوان حق‌المشاوره، حق حضور در جلسات، حق التدریس، حق تحقیق و حق پژوهش انجام می‌دهند، بدون رعایت معافیت موضوع ماده ۸۴ این قانون مشمول مالیات مقطوع به نرخ ده (۱۰ درصد) می‌باشد. (تبصره ماده ۸۶ ق م م)

※ **لطفا توجه فرمایید:** دارندگان کارت بازرگانی اعم از حقیقی و حقوقی در صورت خودداری از تکالیف مربوط به کسر و پرداخت مالیات حقوق و ارسال به موقع فهرست مالیات حقوق کارکنان، علاوه بر پرداخت مالیات مزبور مشمول جرائم مقرر در قانون، معادل ۲ درصد حقوق پرداختی، ۱۰ درصد مالیات پرداخت نشده، و ۲/۵ درصد مالیات به ازای هر ماه نسبت به مدت تاخیر از تاریخ سررسید پرداخت خواهند بود. (مواد ۸۶، ۹۰، ۱۹۷ و ۱۹۹ ق م م)

۳-۱-۳ کسر مالیات بر اجاره پرداختی

- به موجب تبصره ۹ ماده ۵۳ اشخاص حقوقی مکلف‌اند مالیات اجاره را از مال الاجاره‌هایی که پرداخت می‌کنند کسر و تا پایان ماه بعد به اداره امور مالیاتی محل وقوع ملک پرداخت و رسید آنرا به مؤجر تسلیم نمایند. (تبصره ۹ ماده ۵۳ قانون مالیات‌های مستقیم)
- در آمد مشمول مالیات املاکی که به اجاره واگذار می‌گردد عبارت است از کل مال الاجاره، اعم از نقدی و غیرنقدی، پس از کسر ۲۵ درصد بابت هزینه‌ها و استهلاکات و تعهدات مالک نسبت به مورد اجاره (ماده ۵۳ ق م م)

تکالیف مؤدیان در خصوص قانون مالیات‌های مستقیم

۳-۱-۴ تکلیف مؤدیان به تسلیم معاملات فصلی خدمات و کالا (ماده ۱۶۹ ق م م)

- اشخاص حقوقی و صاحبان مشاغل این قانون که حسب اعلام سازمان امور مالیاتی کشور موظف به ثبت‌نام در نظام مالیاتی می‌شوند مکلف هستند برای انجام معاملات خود صورتحساب صادر و شماره اقتصادی خود و طرف معامله را در صورتحساب‌ها، قراردادهای و سایر اسناد مشابه درج و فهرست معاملات خود را هر سه ماه یکبار به سازمان مذکور ارائه کنند.
- عدم صدور صورتحساب یا عدم درج شماره اقتصادی خود و طرف معامله یا استفاده از شماره اقتصادی خود برای دیگران و یا استفاده شماره اقتصادی دیگران برای معاملات خود حسب مورد مشمول جریمه‌ای معادل دو درصد (۲ درصد) مبلغ مورد معامله می‌شود. همچنین عدم ارائه فهرست معاملات انجام شده به سازمان امور مالیاتی کشور از طریق روش‌هایی که تعیین می‌شود مشمول یک درصد (۱ درصد) معاملاتی می‌شود که فهرست آنها ارائه نشده است.

۳-۱-۵ تکلیف مؤدیان به تسلیم قراردادهای (ماده ۱۶۹ مکرر ق م م)

- به موجب ماده مذکور سازمان امور مالیاتی مکلف است به منظور شفافیت فعالیت‌های اقتصادی و استقرار نظام یکپارچه اطلاعات مالیاتی، پایگاه اطلاعات هویتی، عملکردی و دارایی مؤدیان مالیاتی را ایجاد کند.
- وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی، شهرداری‌ها، نهادهای عمومی غیردولتی، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری و سایر اشخاص حقوقی اعم از دولتی یا غیردولتی که اطلاعات مورد نیاز پایگاه فوق را در اختیار دارند موظف هستند اطلاعات به شرح بسته‌های ذیل را در اختیار سازمان امور مالیاتی قرار دهند.

الف) اطلاعات هویتی

۱. اطلاعات هویتی و مکانی اشخاص حقیقی و حقوقی
۲. مجوزهای فعالیت اقتصادی و همچنین مجوزهای مربوط به انجام معاملات تجاری و عقد قراردادهای

ب) اطلاعات معاملاتی اشخاص

۱. معاملات (خرید و فروش دارایی‌ها، کالاها و خدمات)
  ۲. تجارت خارجی (واردات و صادرات کالاها و خدمات)
  ۳. قراردادهای مربوط به انجام معاملات و فعالیت‌های تجاری
  ۴. قراردادهای مربوط به انجام عملیات پیمانکاری و هرگونه خدمات
  ۵. اطلاعات مربوط به خرید و فروش ارز و سکه طلا
  ۶. اطلاعات انواع بیمه‌نامه‌های صادره و خسارت‌های پرداختی
  ۷. بارنامه و صورت وضعیت حمل و نقل بار و مسافر
- به موجب تبصره ۳، اشخاص متخلف از حکم این ماده علاوه بر محکومیت به مجازات مقرر در این قانون مسئول جبران زیان‌ها و خسارات وارده به دولت خواهند بود.

۳-۱-۶ چند نکته مهم مالیاتی:**۳-۱-۶-۱ هزینه‌های قابل کسر از درآمد مالیاتی**

● **ماده ۱۳۷-** هزینه‌های درمانی پرداختی هر مؤدی بابت معالجه خود یا همسر و اولاد و پدر و مادر و برادر و خواهر تحت تکفل در یک سال مالیاتی به شرط اینکه اگر دریافت‌کننده مؤسسه درمانی یا پزشک مقیم ایران باشد دریافت وجه را گواهی نماید و چنانچه به تأیید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به علت فقدان امکانات لازم معالجه در خارج از کشور صورت گرفته است پرداخت هزینه مزبور به گواهی مقامات رسمی دولت جمهوری اسلامی ایران در کشور محل معالجه یا وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی رسیده باشد، همچنین حق بیمه پرداختی هر شخص حقیقی به مؤسسات بیمه ایرانی بابت انواع بیمه‌های عمر و زندگی و بیمه‌های درمانی از درآمد مشمول مالیات مؤدی کسر می‌شود. در مورد معلولان و بیماران خاص و صعب‌العلاج علاوه بر هزینه‌های مذکور هزینه مراقبت و توانبخشی آن‌ها نیز قابل کسر از درآمد مشمول مالیات معلول یا بیمار یا شخصی که تکفل او را عهده‌دار است می‌باشد.

***هزینه‌های قابل قبول به موجب ماده ۱۴۸ قانون احصاء شده است.

۳-۱-۶-۲ (یکی از مهم ترین نکات مالیاتی)

● **ماده ۱۴۱-** صد درصد از درآمد حاصل از صادرات کالای غیرنفتی و خدمات و محصولات کشاورزی و ۲۰ درصد از صادرات مواد خام مشمول مالیات به نرخ صفر می‌گردد. فهرست مواد خام و کالای نفتی به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارائی، صنعت، معدن و تجارت، نفت و اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

۳-۱-۶-۳ وظیفه اشخاص ثالث

● ماده ۱۸۲- کسانی که طبق مقررات این قانون مکلف به پرداخت مالیات دیگران می‌باشند همچنین هرکس که پرداخت مالیات دیگری را تعهد یا ضمانت کرده باشد و کسانی که بر اثر خودداری از انجام تکالیف مقرر در این قانون مشمول جریمه‌ای شناخته شده‌اند در حکم مؤدی محسوب و از نظر وصول بدهی طبق مقررات قانون اجرای وصول مالیات‌ها با آنان رفتار خواهد شد.

۳-۱-۶-۴ ممنوعیت خروج

● ماده ۲۰۲- وزارت امور اقتصادی و دارایی یا سازمان امور مالیاتی کشور می‌توانند از خروج بدهکاران مالیاتی که میزان بدهی قطعی آنها برای اشخاص حقوقی تولیدی دارای پروانه بهره‌برداری از مراجع قانونی ذیربط از بیست درصد (۲۰ درصد) سرمایه ثبت شده و یا مبلغ ۵/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال، سایر اشخاص حقوقی و حقیقی از ده درصد (۱۰ درصد) سرمایه ثبت شده و یا دو میلیارد (۲/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال) و سایر اشخاص حقیقی تولیدی از یکصد میلیون (۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال) بیشتر باشد از کشور جلوگیری نماید. حکم این ماده در مورد مدیر یا مدیران اشخاص حقوقی خصوصی بابت بدهی قطعی شده که مربوط به دوران تصدی مدیریت آنان بوده است جاری می‌باشد

۳-۱-۷-۱ نرخ مالیات بر درآمد

۳-۱-۷-۱-۱ نرخ مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی (ماده ۱۳۱ ق م م)

● نرخ مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی به استثناء مواردی که طبق مقررات این قانون دارای نرخ جداگانه‌ای است به شرح زیر است:

۱. تا میزان پانصد میلیون ریال (۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال) درآمد مشمول مالیات سالانه به نرخ ۱۵ درصد
۲. نسبت به مازاد پانصد میلیون ریال تا میزان یک میلیارد ریال (۱/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال)، درآمد مشمول مالیات سالانه به نرخ ۲۰ درصد
۳. نسبت به مازاد یک میلیارد درآمد مشمول مالیات سالانه به نرخ ۲۵ درصد

۳-۱-۷-۲ نرخ مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی (ماده ۱۰۵ ق م م)

● جمع درآمد شرکت‌ها و درآمد ناشی از فعالیت‌های انتفاعی سایر اشخاص حقوقی که از منابع مختلف در ایران یا خارج تحصیل می‌شود پس از وضع زیان‌های حاصل از منابع غیرمعاف و کسر معافیت‌های مقرر به استثنای مواردی که طبق مقررات این قانون دارای نرخ جداگانه‌ای است، مشمول مالیات به نرخ ۲۵ درصد خواهد بود.

۳-۱-۸ تسلیم اظهارنامه مالیاتی در موعد مقرر

● موعد تسلیم اظهارنامه مالیاتی و پرداخت مالیات عملکرد هر سال برای دارندگان کارت بازرگانی:

اشخاص حقیقی: حداکثر تا پایان خرداد سال بعد مکلف هستند اظهارنامه مالیاتی متکی به اسناد و مدارک خود را همراه با مالیات بر درآمد به اداره امور مالیاتی مربوطه تسلیم و مالیات متعلقه را پرداخت کنند. (ماده ۱۰۰ ق م م)

اشخاص حقوقی: حداکثر تا چهار ماه پس از سال مالیاتی یا همان پایان تیر ماه سال بعد مکلفاند اظهارنامه و ترازنامه و حساب سود و زیان متکی به اسناد، مدارک و دفاتر خود را همراه با مالیات بر درآمد به اداره امور مالیاتی مربوطه تسلیم و مالیات متعلقه را پرداخت کنند. (ماده ۱۱۰ ق م م)

تذکره ۱: شرط لازم جهت برخورداری از انواع معافیت‌های مالیاتی مقرر در قانون تسلیم به موقع اظهارنامه مالیاتی است.

تذکره ۲: جریمه عدم تسلیم اظهارنامه برای دارندگان کارت بازرگانی اعم از حقیقی و حقوقی معادل ۳۰ درصد مالیات متعلق خواهد بود. (ماده ۱۹۲ ق م م)

۳-۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده

• تعریف ارزش افزوده

ارزش افزوده در این قانون تفاوت بین ارزش کالا و خدمات عرضه شده با ارزش کالاها و خدمات خریداری یا تحصیل شده در یک دوره معین است. (ماده ۳ قانون مالیات بر ارزش افزوده)

• دامنه شمول قانون مالیات بر ارزش افزوده

«عرضه کالا» و «ارائه خدمات» در ایران و همچنین واردات و صادرات آنها مشمول مقررات این قانون است و اشخاصی که به عرضه کالا و ارائه خدمات و واردات و صادرات آنها مبادرت می‌کنند به عنوان مؤدی شناخته شده و مشمول مقررات این قانون خواهند بود. (مواد ۱ و ۸ قانون مالیات بر ارزش افزوده)

• تعریف قانون مالیات بر ارزش افزوده از «عرضه کالا»، «ارائه خدمات»، «واردات» و «صادرات»

منظور از «عرضه کالا» در این قانون انتقال کالا از طریق هر نوع معامله و منظور از «ارائه خدمات» در این قانون انجام خدمات برای غیر در قبال مابه‌ازاء است. «واردات» در این قانون ورود کالا یا خدمات از خارج از کشور یا مناطق آزاد تجاری صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی به قلمرو گمرکی کشور و «صادرات» در این قانون صدور کالا یا خدمات به خارج از کشور یا به مناطق آزاد تجاری، صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی است. ضمناً «معاوضه کالا و خدمات» در این قانون، عرضه کالا یا خدمات از طرف هر یک از متعاملین تلقی و بطور

جداگانه مشمول مالیات است. (مواد ۷، ۶، ۵، ۴ و ۹ قانون مالیات بر ارزش افزوده)

• عرضه کالا به خود

کالاهای موضوع این قانون که توسط مودی خریداری، تحصیل یا تولید می شود در صورتی که برای استفاده شغلی به عنوان دارایی در دفاتر ثبت شود یا برای مصارف شخصی برداشته شود، «عرضه کالا به خود» محسوب و مشمول مالیات خواهد شد. (تبصره ماده ۴ قانون مالیات بر ارزش افزوده)

۳-۲-۱ دوره مالیاتی در قانون مالیات بر ارزش افزوده

هر سال مالیاتی به ۴ دوره مالیاتی سه ماهه تقسیم می شود، در صورتی که شروع یا خاتمه فعالیت مؤدی در خلال یک دوره مالیاتی باشد زمان فعالیت مؤدی طی دوره مربوط یک دوره مالیاتی تلقی می شود. (ماده ۱۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده)

۳-۲-۲ تاریخ تعلق مالیات بر ارزش افزوده

• تاریخ تعلق مالیات بر ارزش افزوده در مورد «عرضه کالا»، تاریخ صورتحساب، تاریخ تحویل کالا یا تاریخ تحقق معامله کالا، هر کدام که مقدم باشد، در مورد «عرضه کالا به خود» تاریخ ثبت دارایی در دفاتر یا تاریخ شروع استفاده یا تاریخ برداشت هر کدام مقدم باشد، در مورد «ارائه خدمات» تاریخ صورتحساب یا ارائه خدمت هر کدام که مقدم باشد، و در «مورد معاوضه کالا و خدمات» همان تاریخ معاوضه خواهد بود. (ماده ۱۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده)

• تاریخ تعلق مالیات بر ارزش افزوده در مورد «صادرات» از حیث استرداد هنگام صدور و در مورد «واردات» به ترتیب هنگام صدور و تاریخ ترخیص کالا از گمرک و در خصوص «صادرات و خدمات» تاریخ پرداخت مابه ازاء است. (ماده ۱۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده)

• در صورت استفاده از ماشین های صندوق، تاریخ تعلق مالیات بر ارزش افزوده، تاریخ ثبت معامله در ماشین است. (تبصره ماده ۱۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده)

۳-۲-۳ معافیت های قانون مالیات بر ارزش افزوده

ماده ۱۲- عرضه کالاها و ارائه خدمات زیر و همچنین واردات آنها حسب مورد از پرداخت مالیات معاف می باشد:

۱. محصولات کشاورزی فرآوری نشده
۲. دام و طیور زنده، آبزیان، زنبور عسل و نوغان
۳. انواع کود، سم، بذر و نهال
۴. آرد خبازی، نان، گوشت، قند، شکر، برنج، حبوبات و سویا، شیر، پنیر، روغن نباتی و شیر خشک مخصوص تغذیه کودکان
۵. کتاب، مطبوعات، دفاتر تحریر و انواع کاغذ چاپ، تحریر و مطبوعات

۶. کالاهای اهدایی به صورت بلاعوض به وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی با تأیید هیأت وزیران و حوزه‌های علمیه یا تأیید حوزه گیرنده هدایا
۷. کالاهایی که همراه مسافر و برای استفاده شخصی تا میزان معافیت مقرر طبق مقررات صادرات و واردات وارد کشور می‌شود. مازاد بر آن طبق مقررات این قانون مشمول مالیات خواهد بود.
۸. اموال غیرمنقول
۹. انواع دارو، لوازم مصرفی درمانی، خدمات درمانی (انسانی، حیوانی و گیاهی) و خدمات توانبخشی و حمایتی
۱۰. خدمات مشمول مالیات بر درآمد حقوق موضوع قانون مالیات‌های مستقیم
۱۱. خدمات بانکی و اعتباری بانک‌ها، مؤسسات و تعاونی‌های اعتباری و صندوق‌های قرض الحسنه مجاز و خدمات معاملات و تسویه اوراق بهادار و کالا در بورس‌ها و بازارهای خارج از بورس
۱۲. خدمات حمل و نقل عمومی مسافری درون و برون شهری، جاده‌ای، ریلی، هوایی و دریایی
۱۳. فرش دستباف
۱۴. انواع خدمات پژوهشی و آموزشی طبق آیین‌نامه‌ای که به تصویب هیأت وزیران می‌رسد
۱۵. خوراک دام و طیور
۱۶. رادار و تجهیزات کمک ناوبری و هوانوردی ویژه فرودگاه‌ها براساس فهرستی که به تصویب هیأت وزیران می‌رسد
۱۷. اقلام با مصارف صرفاً دفاعی (نظامی و انتظامی و امنیتی براساس فهرستی که به تصویب هیأت وزیران می‌رسد)

۳-۲-۴ استرداد مالیات بر ارزش افزوده صادرات

- صادرات کالا و خدمات به خارج از کشور از طریق مبادی خروجی رسمی، مشمول مالیات موضوع این قانون نیست و مالیات پرداخت شده بابت آنها با ارائه برگه خروجی صادره توسط گمرک (در مورد کالا) و اسناد و مدارک مثبت مسترد می‌گردد. (ماده ۱۳ قانون مالیات بر ارزش افزوده)

۳-۲-۵ مأخذ محاسبه مالیات بر ارزش افزوده

- مأخذ محاسبه مالیات بهای کالا و خدمات مندرج در صورت‌حساب خواهد بود. موارد زیر جزء مأخذ محاسبه مالیات نمی‌باشد:

الف) تخفیفات اعطائی

ب) مالیات موضوع این قانون که قبلاً توسط عرضه‌کننده کالا یا خدمات پرداخت شده است

ج) سایر مالیات‌های غیرمستقیم و عوارضی که هنگام عرضه کالا یا خدمات به آن تعلق گرفته است. (ماده ۱۴ قانون مالیات بر ارزش افزوده)

۳-۲-۶ نرخ مالیات بر ارزش افزوده

- نرخ مصوب مالیات و عوارض ارزش افزوده در سال ۱۳۹۵ معادل ۹ درصد است.

نکات مهم در تعلق و استرداد مالیات بر ارزش افزوده (موضوع ماده ۱۷ قانون مالیات بر ارزش افزوده و تبصره‌های آن)

- مالیات‌هایی که مؤدیان در موقع خرید کالا یا خدمات برای فعالیت‌های اقتصادی خود به استناد صورتحساب‌های صادره موضوع این قانون پرداخت کرده‌اند، حسب مورد از مالیات‌های وصول شده توسط آنها کسر و یا به آنها مسترد می‌شود.
- ماشین‌آلات و تجهیزات خطوط تولید نیز از جمله کالاهای مورد استفاده برای فعالیت‌های اقتصادی مؤدی محسوب می‌شوند.
- در صورتی که مؤدیان مشمول حکم این ماده در هر دوره مالیاتی اضافه پرداختی داشته باشند، مالیات اضافه پرداخت شده به حساب مالیات دوره‌های بعد مؤدیان منظور خواهد شد و در صورت تقاضای مؤدیان، اضافه مالیات پرداخت شده از محل وصولی‌های جاری درآمد مربوط، مسترد خواهد شد.
- در صورتی که مؤدیان به عرضه کالا یا خدمات معاف از مالیات موضوع این قانون اشتغال داشته باشند و یا طبق مقررات این قانون مشمول مالیات نباشند، مالیات‌های پرداخت شده بابت خرید کالا یا خدمات تا این مرحله قابل استرداد نیست.
- در صورتی که مؤدیان به عرضه توأم کالاها یا خدمات مشمول مالیات و معاف از مالیات اشتغال داشته باشند، صرفاً مالیات‌های پرداخت شده مربوط به کالاها یا خدمات مشمول مالیات در حساب مالیاتی مؤدی منظور خواهد شد.
- آن قسمت از مالیات‌های ارزش افزوده پرداختی مؤدیان که طبق مقررات این قانون قابل کسر از مالیات‌های وصول شده یا قابل استرداد نیست، جزو هزینه‌های قابل قبول موضوع قانون مالیات‌های مستقیم محسوب می‌شود.
- مبالغ اضافه دریافتی از مؤدیان بابت مالیات موضوع این قانون، در صورتی که ظرف سه ماه از تاریخ درخواست مؤدی مسترد نشود، مشمول خسارتی به میزان دو درصد (۲ درصد) در ماه نسبت به مبلغ مورد استرداد و مدت تأخیر خواهد بود.

* در مورد اعتبار مالیاتی ارزش افزوده واردات ذکر این نکته ضروری است که مالیات بر ارزش افزوده واردات کالا براساس قیمت کالا + حقوق ورودی محاسبه و از مؤدیان دریافت خواهد شد.

- آن قسمت از مالیات بر ارزش افزوده دریافتی که مربوط به کالاهای مصرفی است چنانچه مربوط به کالای

غیرمعاف باشد به عنوان اعتبار مالیاتی مؤدی محسوب و قابل تهاتر از مالیات‌های دریافتی است و یا قابل استرداد خواهد بود. لیکن چنانچه موارد مزبور توسط تولیدکننده وارد شود و در تولید کالای معاف از مالیات بکار رود قابل احتساب به حساب هزینه تولید است و به اعتبار مالیاتی منظور نخواهد شد.

- در مورد واردات ماشین‌آلات خطوط تولید که توسط تولیدکننده وارد می‌شود چنانچه مالیات پرداخت شده مربوط به ماشین‌آلات و تجهیزات خطوط تولید کالای معاف از مالیات باشد قابل استرداد نبوده و بعنوان اعتبار مالیاتی نیز منظور نمی‌شود. لیکن مالیات پرداختی بابت ورود ماشین‌آلات و تجهیزات خطوط تولید که برای تولید کالای غیرمعاف مورد استفاده قرار می‌گیرد اعم از اینکه واردات توسط تولیدکننده صورت گرفته و یا توسط فروشنده ماشین‌آلات وارداتی پرداخت شده باشد جزو اعتبار مالیاتی واردکننده محسوب و قابل استرداد یا تهاتر از مالیات‌های دریافتی است.

۳-۲-۷ وظایف و تکالیف مودیان

- ماده ۱۹- مؤدیان مکلفند در قبال عرضه کالا یا خدمات موضوع این قانون صورتحسابی با رعایت قانون نظام صنفی و حاوی مشخصات متعاملین مورد معامله به ترتیبی که توسط سازمان امور مالیاتی کشور تعیین و اعلام می‌شود صادر و مالیات متعلقه را در ستون مخصوص درج و وصول نمایند.

- در مواردی که از ماشین‌های فروش اضافه می‌شود نوار ماشین جایگزین صورتحساب خواهد بود.
- کالای مشمول که بدون رعایت مقررات و ضوابط این قانون عرضه گردد علاوه بر جرائم متعلق کالای قاچاق محسوب و مشمول قوانین و مقررات مربوط می‌شود.
- مؤدیان مکلفند مالیات موضوع این قانون را در تاریخ تعلق مالیات محاسبه و از طرف دیگر معامله وصول نمایند.

- مؤدیان مالیاتی مکلفند اظهارنامه هر دوره مالیاتی را طبق نمونه و دستورالعملی که توسط سازمان امور مالیاتی کشور تعیین و اعلام می‌شود حداکثر ظرف پانزده (۱۵) روز از تاریخ انقضاء هر دوره به ترتیب مقرر تسلیم و مالیات متعلق به هر دوره را پس از کسر مالیات‌هایی که طبق مقررات این قانون پرداخت کرده‌اند و قابل کسر می‌باشد در مهلت مقرر مذکور به حسابی که توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی (خزانه داری کل کشور) تعیین و توسط سازمان امور مالیاتی کشور اعلام می‌گردد واریز نمایند.
- در مورد اشخاص حقیقی و حقوقی که بیش از یک شغل یا فعالیت دارند، تسلیم اظهارنامه و پرداخت مالیات برای هر محل شغل یا فعالیت بطور جداگانه الزامی است.

- در مورد کارگاه‌ها و واحدهای تولیدی، خدماتی و بازرگانی که دارای شعبه، فروشگاه و دفتر در یک یا چند محل می‌باشند تسلیم اظهارنامه واحد و مطابق دستورالعمل است که توسط سازمان امور مالیاتی کشور اعلام می‌گردد.

۳-۲-۸ جرائم قانون مالیات بر ارزش افزوده

● ماده ۲۲ (عدم انجام تکالیف) - مؤدیان مالیاتی در صورت انجام ندادن تکالیف مقرر در این قانون و یا در صورت تخلف از مقررات این قانون، علاوه بر پرداخت مالیات متعلق و جریمه تأخیر مشمول جریمه ای به شرح زیر خواهند بود:

۱. عدم ثبت نام مؤدیان در مهلت مقرر معادل هفتاد و پنج درصد (۷۵ درصد) مالیات متعلق تا تاریخ ثبت نامه یا شناسایی حسب مورد

۲. عدم صدور صورتحساب معادل یک برابر مالیات متعلق

۳. عدم درج صحیح قیمت در صورتحساب معادل یک برابر مابه التفاوت مالیات متعلق

۴. عدم درج و تکمیل اطلاعات صورتحساب طبق نمونه اعلام شده معادل ۲۵ درصد مالیات متعلق

۵. عدم تسلیم اظهارنامه از تاریخ ثبت نام یا شناسایی به بعد حسب مورد معادل ۵۰ درصد متعلق

۶. عدم ارائه دفاتر یا اسناد و مدارک حسب مورد معادل ۲۵ درصد مالیات متعلق

● ماده ۲۳ (تأخیر در پرداخت) - تأخیر در پرداخت مالیات‌های این قانون در مواعد مقرر موجب تعلق جریمه‌ای به میزان ۲ درصد در ماه نسبت به مالیات پرداخت نشده و مدت تأخیر خواهد بود.

● ماده ۲۹ (مهلت اعتراض) - مهلت اعتراض به اوراق مطالبه مالیات یا برگه استرداد مالیات اضافه پرداختی و یا توافق با اداره امور مالیاتی ۲۰ روز است، عدم اعتراض به موقع موجب قطعیت مالیات خواهد شد.

● ماده ۳۴ (نگهداری اسناد و دفاتر) - مؤدیان مشمول موضوع این قانون مکلفند بمدت ۱۰ سال اسناد و مدارک دفاتر صورتحساب‌ها و سایر فرم‌های مربوط ماشین‌های صندوق و یا سایر وسایل و روش‌ها نگهداری حساب که توسط سازمان تعیین می‌کنند نگهداری و در صورت مراجعه مأموران مالیاتی به آنان ارائه شود.

۳-۲-۹ مراحل اعتراض مؤدیان به برگ تشخیص یا مطالبه مالیات و ترتیب رسیدگی در هیات‌های حل اختلاف مالیاتی

۳-۲-۹-۱ مرحله اول: اطلاع از مبانی مطالبه مالیات و مآخذ برگ تشخیص

توجه: به موجب ماده ۲۳۷ قانون مالیات‌های مستقیم، امضاکنندگان برگ تشخیص مکلفند جزئیات گزارشی را که مبنای صدور برگ تشخیص قرار گرفته است به مؤدی اعلام کنند و هرگونه توضیحی را که در این خصوص بخواهد به او بدهند. علاوه براین، وفق ماده ۳۵ آیین‌نامه اجرایی ماده ۲۱۹ مأموران مالیاتی موظفند در صورت استعلام مؤدی از نحوه تشخیص یا محاسبه مالیات، تصویر گزارش نهایی که مبنای صدور برگ تشخیص قرار گرفته است را به مؤدی تسلیم کنند. مضاف بر این، بند ۲۵ دستورالعمل دادرسی مالیاتی نیز نه تنها ادارات امور مالیاتی بلکه هیات‌های حل اختلاف مالیاتی را به اجابت این درخواست از سوی مؤدی ملزم کرده است.

۲-۹-۲-۳ مرحله دوم: تسلیم اعتراض به اداره امور مالیاتی

ماده ۲۳۸- در مواردی که برگ تشخیص مالیات صادر و به مؤدی ابلاغ می‌شود، چنانچه مؤدی نسبت به آن معترض باشد می‌تواند ظرف سی روز از تاریخ ابلاغ شخصاً یا به وسیله وکیل تام‌الاختیار خود به اداره امور مالیاتی مراجعه و با ارائه دلایل و اسناد و مدارک کتباً تقاضای رسیدگی مجدد نماید. مسئول مربوط موظف است پس از ثبت درخواست مؤدی در دفتر مربوط و ظرف مهلتی که بیش از سی روز از تاریخ مراجعه نباشد به موضوع رسیدگی و در صورتی که دلایل و اسناد و مدارک ابراز شده را برای رد مندرجات برگ تشخیص کافی دانست، آن را رد و مراتب را ظهر برگ تشخیص درج و امضا نماید و در صورتی که دلایل و اسناد و مدارک ابرازی را موثر در تعدیل درآمد تشخیص دهد و نظر او مورد قبول مؤدی قرار گیرد، مراتب ظهر برگ تشخیص منعکس و به امضای مسئول مربوط و مؤدی خواهد رسید و هرگاه دلایل و اسناد و مدارک ابرازی مؤدی را برای رد برگ تشخیص یا تعدیل درآمد مؤثر تشخیص ندهد باید مراتب را مستنداً در ظهر برگ تشخیص منعکس و پرونده امر را برای رسیدگی به هیأت حل اختلاف ارجاع نماید.

توجه ۱: مهلت تسلیم اعتراض به برگ تشخیص مالیات عملکرد و حقوق ۳۰ روز از تاریخ ابلاغ به مؤدی است.

توجه ۲: مهلت تسلیم اعتراض به برگ تشخیص مالیات بر ارزش افزوده ۲۰ روز از تاریخ ابلاغ به مؤدی است.

۳-۲-۱۰ هیات‌های حل اختلاف مالیاتی

• به موجب (ماده ۲۴۴ ق م م)

ماده ۲۴۴- مرجع رسیدگی به کلیه اختلاف‌های مالیاتی جز در مواردی که ضمن مقررات این قانون مرجع دیگری پیش‌بینی شده، هیأت حل اختلافات مالیاتی است. هر هیأت حل اختلاف مالیاتی از سه نفر به شرح زیر تشکیل خواهد شد:

۱. یک نفر نماینده سازمان امور مالیاتی کشور.
  ۲. یک نفر قاضی اعم از شاغل یا بازنشسته. در صورتی که قاضی بازنشسته واجد شرایطی در شهرستان‌ها یا مراکز استان‌ها وجود نداشته باشد بنا به درخواست سازمان امور مالیاتی کشور، رئیس قوه قضائیه یک نفر قاضی شاغل را برای عضویت هیأت معرفی خواهد نمود.
  ۳. یک نفر نماینده از اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی یا اتاق تعاون یا جامعه حسابداران رسمی یا مجامع حرفه‌ای یا تشکلهای صنفی یا شورای اسلامی شهر به انتخاب مؤدی در صورتی که برگ تشخیص مالیات ابلاغ قانونی شده باشد و یا همزمان با تسلیم اعتراض به برگ تشخیص در مهلت قانونی مؤدی انتخاب خود را اعلام ننماید، سازمان امور مالیاتی با توجه به نوع فعالیت مؤدی یا موضوع مالیات مورد رسیدگی از بین نمایندگان مزبور یک نفر را انتخاب خواهد کرد.
- تبصره ۱-** جلسات هیأت‌های حل اختلاف مالیاتی با حضور سه نفر رسمی است و رأی هیأت‌های مزبور با اکثریت آرا قطعی و لازم‌الاجراست، ولی نظر اقلیت باید در متن رأی قید گردد.

تبصره ۲- اداره امور هیأت‌های حل اختلاف مالیاتی و مسئولیت تشکیل جلسات هیأت‌ها به عهده سازمان امور مالیاتی کشور می‌باشد و حق الزحمه اعضا هیأت‌های حل اختلاف براساس آیین‌نامه‌ای که بنا به پیشنهاد سازمان امور مالیاتی کشور به تصویب وزیر امور اقتصادی و دارایی خواهد رسید از محل اعتباری که به همین منظور در بودجه سازمان مذکور پیش‌بینی می‌شود قابل پرداخت خواهد بود.

● **همچنین به موجب (ماده ۲۴۷ ق م م)**

ماده ۲۴۷- آراء هیأت‌های حل اختلاف مالیاتی بدوی قطعی و لازم‌الاجراست. مگر اینکه ظرف مدت بیست روز از تاریخ ابلاغ رأی بر اساس ماده (۲۰۳) این قانون و تبصره‌های آن به مؤدی، از طرف مأموران مالیاتی مربوط یا مؤدیان مورد اعتراض کتبی قرار گیرد که در این صورت پرونده جهت رسیدگی به هیأت حل اختلاف مالیاتی تجدید نظر احاله خواهد شد. رأی هیأت حل اختلاف مالیاتی تجدید نظر قطعی و لازم‌الاجرا می‌باشد.
توجه: مهلت تسلیم اعتراض به رای هیات حل اختلاف بدوی جهت طرح در هیات حل اختلاف تجدید نظر ۲۰ روز از تاریخ ابلاغ رای هیات بدوی به مؤدی تعیین شده است.

● **رسیدگی به شکایت ناشی از عملیات اجرایی موضوع (ماده ۲۱۶ ق م م)**

ماده ۲۱۶- مرجع رسیدگی به شکایات ناشی از اقدامات اجرایی راجع به مطالبات دولت از اشخاص اعم از حقیقی یا حقوقی که طبق مقررات اجرایی مالیات‌ها قابل مطالبه و وصول می‌باشد هیأت حل اختلاف مالیاتی خواهد بود. به شکایات مزبور به فوریت و خارج از نوبت رسیدگی و رأی صادر خواهد شد. رأی صادره قطعی و لازم‌الاجراست.

تبصره ۱- در مورد مالیات‌های مستقیم در صورتی که شکایت حاکمی از این باشد که وصول مالیات قبل از قطعیت، به موقع اجرا گذارده شده است هرگاه هیأت حل اختلاف مالیاتی شکایت را وارد دانست ضمن صدور رأی به بطلان اجرائیه حسب مورد قرار رسیدگی و اقدام لازم صادر یا نسبت به درآمد مشمول مالیات مؤدی رسیدگی و رأی صادر خواهد کرد. رأی صادره از هیأت حل اختلاف قطعی است.
تبصره ۲- در مورد مالیات‌های غیرمستقیم هرگاه شکایت اجرایی از این جهت باشد که مطالبه مالیات قانونی نیست مرجع رسیدگی به این شکایت نیز هیأت حل اختلاف مالیاتی خواهد بود و رأی هیأت مزبور در این باره قطعی و لازم‌الاجراست.

● **انتخاب نماینده (بند ۳ ماده ۲۴۴ ق م م)**

مؤدی می‌تواند «نماینده اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی جمهوری اسلامی ایران» و یا هر یک از تشکلات دیگر مذکور در بند ۳ ماده ۲۴۴ را به عنوان نماینده بند مذکور انتخاب نماید، مشروط براینکه در متن و همزمان با اعتراض این انتخاب را به صراحت اعلام نماید، در غیر این صورت و یا چنانچه برگ تشخیص ابلاغ قانونی شده باشد سازمان امور مالیاتی در انتخاب نماینده از میان تشکلات مذکور در بند ۳ ماده ۲۴۴ با توجه به نوع فعالیت مؤدی مخیر خواهد بود.

در نتیجه در صورتی که مودیان انتخاب خود را همزمان و به صراحت در متن اعتراض خود قید نکنند، نمی‌توانند انتظار داشته باشند که نماینده تشکل مطلوب آنها قطعا در جلسه هیات حاضر شود.

● نقش نمایندگان اتاق تهران در هیات‌های حل اختلاف مالیاتی

وظیفه نمایندگان اتاق تهران در هیات‌های حل اختلاف مالیاتی، صیانت از حقوق قانونی متقابل مودیان و سازمان امور مالیاتی است. نمایندگان مزبور، برای این در هیات‌ها حضور دارند که نگاه هیئت حل اختلاف به «قانون» یک‌سویه و با تفسیر به رای به نفع سازمان امور مالیاتی صورت نگیرد. لذا تلقی نقشی از جنس «وکلائی مدافع» برای نمایندگان مزبور بر خطا است. در هیات‌های حل اختلاف مالیاتی، هریک از اعضا، اعم از نمایندگان بندهای یک یا ۲ یا ۳ ماده ۲۴۴، نقشی مشابه با قاضی را ایفا می‌کنند، و هریک مجاز به صدور رای مستقل هستند، رای نهایی بر اساس نظر اکثریت اعضا یادشده اعتبار می‌یابد.

● مسئولیت حقوقی نمایندگان (بند ۳ ماده ۲۴۴ ق م م)

تاکید دیگری بر تفاوت جایگاه حقوقی نمایندگان بند ۳ ماده ۲۴۴ و وکلای مدافع دعاوی حقوقی:
(ماده ۲۶۹ ق م م)

تخلف قضات اعضای هیات‌های حل اختلاف مالیاتی در انجام تکالیفی که به موجب قوانین و مقررات مالیاتی به عهده هیات‌های حل اختلاف گذارده شده است با اعلام دادستانی انتظامی مالیاتی در دادسرای انتظامی قضات مورد رسیدگی قرار خواهد گرفت. در مورد قضات بازنشسته و نیز نمایندگان موضوع بند (۳) ماده (۲۴۴) این قانون به تخلف آنان با اعلام دادستانی انتظامی در محاکم دادگستری رسیدگی و به مجازات متناسب محکوم خواهند شد.

● چه کسی می‌تواند نقشی مشابه وکیل مدافع را در هیات‌های حل اختلاف مالیاتی ایفا کند؟

توصیه می‌شود برای این منظور از مشاوران مالیاتی آگاه و کارآزموده مدد بگیرید، این مشاوران با اتکا به قوانین و بخشنامه‌ها و آراء مالیاتی قادرند دفاعیه مستند و مستدل تنظیم و با حضور و مذاکرات دفاعی در جلسه رسیدگی، ضریب موفقیت مودیان را در هیات‌ها افزایش دهند. فراموش نکنید که مشاوران مزبور تنها در صورت داشتن وکالت‌نامه رسمی معتبر مجاز و پرداخت حق تمبر (ماده ۱۰۳) مجاز به حضور در جلسه هیات‌ها هستند، مگر اینکه اشخاصی که به نمایندگی از مودی جهت تسلیم لایحه دفاعی و ارائه توضیحات در جلسه هیات حاضر می‌شوند جزو حقوق‌بگیران مودی باشند که در این صورت لازم است بدو تأییدیه اداره مالیاتی ذیربط مبنی بر حقوق‌بگیر بودن فرد یا افراد مذکور را دریافت کند. (در این موارد نیازی به پرداخت حق تمبر نیست).

• چگونه دفاعیه مالیاتی تنظیم کنیم؟

۱. با استناد به ماده ۲۳۷ ق م م و ماده ۳۶ آیین‌نامه ۲۱۹، گزارش کامل رسیدگی که مبنای صدور برگ تشخیص است را از اداره امور مالیاتی مربوطه استعلام کنید. به حکم قانون، اداره امور مالیاتی موظف است اطلاعات مزبور را در اختیار مؤدی قرار دهد.
۲. گزارش رسیدگی یاد شده را به دقت بررسی کنید.
۳. نحوه رسیدگی را با مقررات قانون مالیات‌های مستقیم، آیین‌نامه‌های اجرایی، بخشنامه‌های سازمان امور مالیاتی، آرا شورای عالی مالیاتی و آرا دیوان عدالت اداری مقایسه و مغایرت‌های احتمالی را فهرست کنید.
۴. لایحه دفاعیه خود با تصریح مغایرت‌های نحوه رسیدگی اداره امور مالیاتی با قوانین مقررات مراجع مذکور در فوق تنظیم کنید. تنها به قوانین استناد کنید و از تطویل بی‌مورد کلام خودداری کنید.
۵. در صورتی که به قانون اشراف ندارید، خطر نکنید و از مشاوران حرفه‌ای کمک بخواهید.

- ماده ۲۴۴ ق م م - توجه: رسمیت جلسه رسیدگی به هیات حل اختلاف مالیاتی زمانی است که هر سه اعضاء موضوع ماده ق م م در جلسه حضور داشته باشند.

• در مواردی که یکی از نمایندگان (ماده ۲۴۴ ق م م) در جلسه رسیدگی هیات حل اختلاف مالیاتی حضور ندارد:

۱. دفاعیات خود را کتبا مطرح کنید. (فارغ از حضور و یا غیبت نمایندگان، همواره لایحه دفاعیه را در دفتر هیات‌ها ثبت و رسید دریافت کنید.)
۲. مراتب عدم حضور نماینده غایب را کتبا در صورت جلسه رسیدگی در قسمت دفاعیات مؤدی درج و به استناد تبصره ۱ ماده ۲۴۴ موکداً به دلیل عدم رسمیت جلسه خواستار تجدید دعوت شوید.
۳. در صورتی که نماینده غایب، نماینده اتاق بازرگانی است، مراتب را به همراه تصویر دفاعیه ثبت شده به شرح ارائه شده در بند فوق به اتاق تهران ارسال کنید.

• اتاق تهران چه مسئولیتی در رابطه با نمایندگان (بند ۳ ماده ۲۴۴ ق م م) خود عهده‌دار است؟

۱. در مواردی که غیبت نماینده اتاق تهران به استناد صورت جلسه رسیدگی، به شرحی که ذکر آن رفت اثبات شود، اتاق تهران قطعاً به همکاری خود با نماینده مزبور پایان خواهد داد. توجه داشته باشید که صرف اظهارات شفاهی مؤدیان در این رابطه ملاک عمل نخواهد بود.
۲. در مواردی که در نتیجه اعتراض مؤدی و رسیدگی امور مالیاتی اتاق تهران، اثبات شود که نماینده اتاق نسبت به صیانت از «حقوق قانونی» موذیان در هنگام صدور رای مرتکب اهمال شده است، اتاق تهران به واسطه مسئولیت قانونی خود نسبت به قطع همکاری با نماینده مزبور اقدام می‌کند.

● مراحل بعدی اعتراض

الف: شورای عالی مالیاتی

- به موجب ماده ۲۵۱ و بند ۴ ماده ۲۵۵ قانون مالیات‌های مستقیم رسیدگی به آراء قطعی هیات‌های حل اختلاف مالیاتی که از لحاظ عدم رعایت قوانین و مقررات موضوعه یا نقص رسیدگی مورد شکایت مودی یا اداره امور مالیاتی واقع شده باشد، به عهده شورای عالی مالیاتی است.
- اعضا شورای عالی مالیاتی بر اساس مقررات ماده ۲۵۲ قانون مالیات‌های مستقیم، به پیشنهاد رئیس کل سازمان امور مالیاتی و حکم وزیر امور اقتصادی و دارایی منصوب می‌شوند.

- **توجه:** مهلت اعتراض و تسلیم شکوائیه به شورای عالی مالیاتی ۳۰ روز از ابلاغ رای قطعی هیات حل اختلاف مالیاتی تعیین شده است.

- علاوه بر این مؤدیان می‌توانند با استناد به بند ۲ ماده ۱۰ قانون تشکیلات و دادرسی دیوان عدالت اداری نسبت به نحوه رسیدگی آراء قطعی صادره در هیات‌های حل اختلاف مالیاتی از شعب دیوان عدالت اداری با تسلیم شکوائیه درخواست رسیدگی کنند.

- مهلت تسلیم دادخواست به شعب دیوان عدالت اداری با استناد به تبصره ۲ ماده ۱۶ مدت ۳ ماه از تاریخ ابلاغ رای یا تصمیم هیات‌های مذکور برای افراد مقیم ایران است. زمان مزبور برای اشخاص مقیم خارج از ایران شش ماه تعیین شده است.

ب: هیات موضوع (ماده ۲۵۱ مکرر ق م م)

- ماده ۲۵۱ مکرر- در مورد مالیات‌های قطعی موضوع این قانون و مالیات‌های غیرمستقیم که در مرجع دیگری قابل طرح نباشد و به ادعای غیرعادلانه بودن مالیات مستنداً به مدارک و دلایل کافی از طرف مؤدی شکایت و تقاضای تجدید رسیدگی شود وزیر امور اقتصادی و دارایی می‌تواند پرونده امر را به هیأتی مرکب از سه نفر به انتخاب خود جهت رسیدگی ارجاع نماید. رأی هیأت به اکثریت آراء قطعی و لازم‌الاجرا می‌باشد.

● اهمیت خدمات مالیاتی اتاق تهران به اعضا و دارندگان کارت بازرگانی:

● مشاوره مالیاتی

الف: از طریق وبسایت اتاق تهران

پاسخگویی آنلاین به سئوالات مطروحه

ب: از طریق تلفن

پاسخگویی به سئوالات اعضا اتاق تهران

ج: مشاوره حضوری

سطح ۱: جلسات حضوری مؤدیان با مدیر امور مالیاتی و در صورت ضرورت طرح مبحث در هیات مشاورین مالیاتی

سطح ۲: جلسات حضوری مؤدیان با معاون کسب و کار و مدیر امور مالیاتی و در صورت ضرورت طرح مبحث در هیات مشاوران مالیاتی

سطح ۳: جلسات حضوری مؤدیان در نشست مشترک معاون کسب و کار، هیات مشاوران مالیاتی و مدیر امور مالیاتی

• بررسی و همکاری در تدوین لوایح دفاعیه مؤدیان.

• نظارت بر عملکرد نمایندگان اتاق تهران در هیات‌های حل اختلاف مالیاتی

عضو محترم اتاق تهران

- در صورتی که متقاضی طرح پرسش‌های مالیاتی به صورت برخط (آنلاین) هستید، می‌توانید با مراجعه به وب سایت اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی تهران به نشانی www.tccim.ir و پس از انتخاب پنجره «مشاوره در زمینه‌های اقتصادی»، بر روی پنجره «مشاوره امور مالیاتی و قانون کار» کلیک و پرسش خود را مطرح کنید. امور مالیاتی اتاق تهران به سرعت پاسخگوی پرسش شما خواهد بود.
- در صورت نیاز به مشاوره مالیاتی تلفنی / حضوری می‌توانید جهت انجام مشاوره / تعیین وقت با شماره تلفن ۸۸۷۱۴۴۷۲ - ۰۲۱ و یا نمابر ۸۸۷۱۵۸۲۸ - ۰۲۱ تماس حاصل کنید.

۳-۳ قوانین بیمه تامین اجتماعی

۱) تعاریف (ماده ۲ ق، ت، ۱)²

۱. بیمه‌شده شخصی است که رأساً مشمول مقررات تأمین اجتماعی بوده و با پرداخت مبالغی به عنوان حق بیمه حق استفاده از مزایای مقرر در این قانون را دارد.
۲. خانواده بیمه‌شده شخص یا اشخاصی هستند که به تبع بیمه‌شده از مزایای موضوع این قانون استفاده می‌کنند.
۳. کارگاه محلی است که بیمه‌شده به دستور کارفرما یا نماینده او در آن‌جا کار می‌کند.
۴. کارفرما شخص حقیقی یا حقوقی است که بیمه‌شده به دستور یا به حساب او کار می‌کند. کلیه کسانی که به عنوان مدیر یا مسئول عهده‌دار اداره کارگاه هستند نماینده کارفرما محسوب می‌شوند و کارفرما مسئول

- انجام کلیه تعهداتی است که نمایندگان مزبور در قبال بیمه‌شده به عهده می‌گیرند.
۵. مزد یا حقوق یا کارمزد در این قانون شامل هرگونه وجهه و مزایای نقدی یا غیرنقدی مستمر است که در مقابل کار به بیمه‌شده داده می‌شود.
۶. حق بیمه عبارت از وجهی است که به حکم این قانون و برای استفاده از مزایای موضوع آن به سازمان پرداخت می‌شود.
۷. بیماری وضع غیرعادی جسمی یا روحی است که انجام خدمات درمانی را ایجاب می‌کند یا موجب عدم توانایی موقت اشتغال به کار یا این که موجب هر دو در آن واحد می‌شود.
۸. حادثه از لحاظ این قانون اتفاقی است پیش‌بینی نشده که تحت تأثیر عامل یا عوامل خارجی در اثر عمل یا اتفاق ناگهانی رخ می‌دهد و موجب صدماتی بر جسم یا روان بیمه‌شده می‌شود.
۹. غرامت دستمزد به وجهی اطلاق می‌شود که در ایام بارداری، بیماری و عدم توانایی موقت اشتغال به کار و عدم دریافت مزد یا حقوق به حکم این قانون به جای مزد یا حقوق به بیمه‌شده پرداخت می‌شود.
۱۰. وسائل کمک پزشکی (پروتز و ارتوز) وسایلی هستند که به منظور اعاده سلامت یا برای جبران نقص جسمانی یا تقویت یکی از حواس به کار می‌روند.
۱۱. کمک ازدواج مبلغی است که طبق شرایط خاصی برای جبران هزینه‌های ناشی از ازدواج به بیمه‌شده پرداخت می‌شود.
۱۲. کمک عائله‌مندی مبلغی است که طبق شرایط خاص در مقابل عائله‌مندی توسط کارفرما به بیمه‌شده پرداخت می‌شود.
۱۳. از کارافتادگی کلی عبارت است از کاهش قدرت کار بیمه‌شده به نحوی که نتواند با اشتغال به کار سابق یا کار دیگری بیش از یک سوم از درآمد قبلی خود را به دست آورد.
۱۴. از کارافتادگی جزئی عبارت است از کاهش قدرت کار بیمه‌شده به نحوی که با اشتغال به کار سابق یا کار دیگر فقط قسمتی از درآمد خود را به دست آورد.
۱۵. بازنشستگی عبارت است از عدم اشتغال بیمه‌شده به کار به سبب رسیدن به سن بازنشستگی مقرر در این قانون.
۱۶. مستمری عبارت از وجهی است که طبق شرایط مقرر در این قانون به منظور جبران قطع تمام یا قسمتی از درآمد به بیمه‌شده و در صورت فوت او برای تأمین معیشت بازماندگان وی به آنان پرداخت می‌شود.
۱۷. غرامت مقطوع نقص عضو مبلغی است که به طور یک جا برای جبران نقص عضو یا جبران تقلیل درآمد بیمه‌شده به شخص او داده می‌شود.
۱۸. کمک کفن و دفن مبلغ مقطوعی است که به منظور تأمین هزینه‌های مربوط به کفن و دفن بیمه‌شده در مواردی که خانواده او این امر را به عهده می‌گیرند پرداخت می‌شود.

۲- شخصیت حقوقی صندوق تأمین اجتماعی:

الف) صندوق تأمین اجتماعی دارای شخصیت حقوقی و استقلال مالی و اداری است که به استناد ماده واحده مصوب ۱۳۷۳/۴/۱۹ مجلس شورای اسلامی بعنوان یک نهاد عمومی غیردولتی محسوب و امور آن طبق اساسنامه مصوب هیأت وزیران اداره می‌شود.

ب) وجوه و اموال صندوق در حکم وجوه و اموال عمومی است و هرگونه برداشت غیرقانونی از وجوه مذکور و تصرف غیرمجاز در اموال آن، اختلاس یا تصرف غیرقانونی است و مرتکب، طبق قوانین کیفری تعقیب خواهد شد. (ماده ۱۰۴ ق، ت، ا).

ج) مطالبات ناشی از اجرای قانون تأمین اجتماعی، در عداد مطالبات ممتاز می‌باشد (ماده ۴۹ ق، ت، ا)

۳- مشمولین قانون تأمین اجتماعی:

● مشمولین قانون تأمین اجتماعی عبارتند از:

الف) افرادی که به هر عنوان در مقابل دریافت مزد یا حقوق کار می‌کنند.

ب) صاحبان حرفه و مشاغل آزاد (مشروط به انعقاد قرارداد).

ج) دریافت‌کنندگان مستمری‌های بازنشستگی، از کارافتادگی و فوت.

د) اتباع بیگانه (مشروط به تحقق شرایط قانونی مندرج در ماده «۵» قانون تأمین اجتماعی).

۴- معافیت از شمول قانون تأمین اجتماعی:

● مستخدمین وزارتخانه‌ها، مؤسسات، شرکت‌های دولتی و مؤسسات وابسته به دولت که طبق قوانین مربوطه، که عضو صندوق بازنشستگی دیگری از قبیل صندوق کشوری، لشکری، بانک‌ها، آینده‌ساز، نفت، کانون و کلاو... هستند و همچنین بازنشستگان صندوق‌های مذکور مشمول قانون تأمین اجتماعی نیستند.

نحوه شناسایی کارفرمایان و بیمه‌شدگان:

● چگونگی شناخت کارفرمایان، کارگاه‌ها و بیمه‌شدگان مشمول قانون تأمین اجتماعی به شرح زیر است:

کارفرما، کارگاه:

● کارفرما شخص حقیقی یا حقوقی است که بیمه‌شده به دستور یا به حساب او کار می‌کند. کلیه کسانی که به عنوان مدیر یا مسئول عهده‌دار اداره کارگاه هستند، نماینده کارفرما محسوب می‌شوند و کارفرما مسئول انجام کلیه تعهداتی است که نمایندگان مزبور در قبال بیمه‌شده به عهده می‌گیرند.

● کارگاه نیز محلی است که بیمه‌شده به دستور کارفرما یا نماینده او، در آنجا کار می‌کند. عوامل مؤثر در تشخیص و شناسایی کارفرمایان کارگاه‌ها (حقوقی - حقیقی) به شرح زیر است:

الف) کارفرمایان دارای شخصیت حقوقی:

● اشخاص حقوقی اشخاصی هستند که طبق موازین قانونی مربوطه در اداره ثبت شرکت‌ها و مالکیت صنعتی به ثبت رسیده و یا به موجب قوانین خاص (از جمله قانون تشکیل شهرداری‌ها، جمعیت هلال احمر و...) موجودیت یافته‌اند. تشخیص این‌گونه کارفرمایان تابع مقررات ثبتی و قانونی بوده و براساس مدارکی مانند اساسنامه، آگهی تأسیس، پروانه‌های تأسیس بهره‌برداری و یا تصویب‌نامه قانونی در خصوص تشکیل ارگان یا مؤسسه مورد نظر، شناسایی می‌شوند.

ب) کارفرمایان دارای شخصیت حقیقی:

شناخت کارفرمایان حقیقی با توجه به مدارک مثبت صورت می‌گیرد اهم این مدارک به شرح زیر است:

- جواز کسب صنفی معتبر (اعم از دائم یا موقت)
- هرگونه اجازه کار از مراجع ذیصلاح
- پروانه تأسیس یا بهره‌برداری
- اسناد مالکیت
- اسناد اجاره یا صلح نامه
- اقرارنامه، قرارداد، شراکت‌نامه ثبتی یا محضری، اسناد اجاره عادی تنظیمی توسط سازمان‌های دولتی و یا نهادهای انقلابی نظیر اداره اوقاف، بنیاد مستضعفان و جانبازان و...
- گزارش بازرسان کارگاه‌های صندوق تأمین اجتماعی
- آراء صادره از سوی مراجع قضایی دال بر کارفرمایی
- اظهار نظر اداره کل درآمد حق بیمه صندوق تأمین اجتماعی

بیمه‌شده:

● بیمه‌شده شخصی است که رأساً مشمول مقررات تأمین اجتماعی بوده و با پرداخت مبالغی به عنوان حق بیمه می‌تواند از مزایای مقرر در قانون تأمین اجتماعی بهره‌مند شود و با توجه به مراتب زیر، مورد شناسایی قرار می‌گیرد:

رسیدگی به مدارک ارائه شده کارفرمایان:

● کارفرما پس از شناسایی، صورت دستمزد/ حقوق و مزایای کارکنان خود را به صندوق تأمین اجتماعی ارائه نموده و صندوق ضمن رسیدگی، نسبت به شناسایی بیمه‌شدگان و ضبط سوابق آنها اقدام می‌نماید که در صورت مشاهده نقص، اختلاف و یا مغایرت، اقدام لازم در خصوص مطالبه مابه‌التفاوت حق بیمه، بعمل خواهد آمد. (ماده ۳۹ ق، ت، ا)

بازرسی:

- صندوق براساس مفاد (مواد ۴۷ و ۱۰۲ ق، ت، ا)، جهت شناسایی بیمه‌شدگان، تعیین سابقه و حقوق و مزایای واقعی آن‌ها، اقدام به بازرسی کارگاهی و یا بازرسی از دفاتر قانونی می‌نماید.

(۱) بازرسی کارگاه‌ها:

- بازرسان کارگاه‌ها طبق (ماده ۴۷ ق، ت، ا) حق دارند از کلیه کارگاه‌های مشمول قانون تأمین اجتماعی (دارای شخصیت حقوقی و حقیقی) بازرسی بعمل آورده و با مراجعه به کارگاه و همچنین بیمه‌شدگان حاضر در محل کارگاه و نیز بررسی اسناد و مدارک موجود، اطلاعات هویتی مربوط به کارگاه، کارفرما، بیمه‌شدگان و نیز سایر اطلاعات مورد نیاز در خصوص حقوق و مزایا، سابقه کار و شغل بیمه‌شدگان را جمع‌آوری و گزارش کنند.

(۲) بازرسی دفاتر قانونی:

- بازرسان دفاتر قانونی صندوق تأمین اجتماعی، در صورت لزوم جهت شناسایی بیمه‌شدگان و استخراج حقوق و مزایا (اقلام مشمول کسر حق بیمه) و سوابق اشتغال بیمه‌شدگان، به کارفرمایان دارای شخصیت حقوقی مراجعه و اطلاعات مورد نیاز را از دفاتر قانونی کارگاه استخراج و گزارش می‌کنند.

تکالیف، حقوق و ارتباط اداری کارفرمایان با صندوق تأمین اجتماعی

- موارد مطروحه در این فصل مبتنی بر تصریح تکالیف و حقوق قانونی کارفرمایان براساس قانون تأمین اجتماعی است.

- شرح مختصر ارتباطات بین کارفرمایان و صندوق مذکور از قرار ذیل است:

تکالیف کارفرمایان:

مراجعه کارفرمایان به شعب تأمین اجتماعی جهت تشکیل پرونده:

- کارفرمایان کارگاه‌های مشمول قانون تأمین اجتماعی، باید حداکثر ظرف مدت ۱۵ روز از تاریخ تأسیس کارگاه، مدارک تأسیس و شروع فعالیت خود را جهت تشکیل پرونده، به شعب تأمین اجتماعی تسلیم کنند.

الف) تشکیل پرونده کارگاه‌های دارای شخصیت حقوقی:

- پس از ثبت شخصیت حقوقی در اداره ثبت شرکت‌ها، لازم است نماینده آن شرکت به نزدیکترین

شعبه تأمین اجتماعی که دفتر مرکزی شخص حقوقی در محدوده عملکرد آن واقع شده مراجعه و جهت تشکیل پرونده مدارک بشرح زیر را تسلیم کند:

- نامه اعلام تأسیس
- روزنامه رسمی کشور متضمن آگهی تأسیس
- اساسنامه
- تصویر سند مالکیت یا اجاره محل شرکت
- سایر مدارک مبتنی بر شروع فعالیت و تأسیس شرکت، برحسب مورد، از جمله اظهارنامه ثبت شرکت و موافقت اصولی.
- شعبه مربوطه، با اخذ مدارک و انجام مراحل اداری ضمن تشکیل پرونده و اختصاص کد کارگاهی (شماره کارگاه)، مراتب را کتباً طی فرمی حاوی شماره کارگاه، به شخص حقوقی، اعلام می کند.

ب) تشکیل پرونده کارگاه های دارای کارفرما با شخصیت حقیقی:

- هنگامی که شخص حقیقی اقدام به تأسیس کارگاه می کند، لازم است ظرف مهلت مقرر مدارکی را که نشانگر کارفرما بودن وی است به شعبه تأمین اجتماعی که کارگاه در محدوده عملکرد آن قرار دارد، ارائه کند. شعبه پس از شناسایی کارگاه و کارگران شاغل (در صورت داشتن کارگر) نسبت به اختصاص شماره کارگاه و تشکیل پرونده اقدام کرده و کارفرما نیز ملزم است نسبت به تنظیم و ارسال صورت دستمزد/حقوق و مزایای کارکنان شاغل خود و پرداخت حق بیمه مربوطه طبق مقررات اقدام کند.

همکاری با بازرسان صندوق تأمین اجتماعی:

- کارفرمایان مکلفند در صورت مراجعه بازرسان همکاری لازم را مطابق (مواد ۴۷ و ۱۰۲ ق، ت، ا) به عمل آورند.

۲) ارسال صورت دستمزد/ حقوق و مزایا:

- طبق (ماده ۳۹ ق، ت، ا) کارفرما مکلف است حق بیمه مربوط به هر ماه را حداکثر تا آخرین روز ماه بعد به سازمان بپردازد. همچنین صورت مزد یا حقوق بیمه شدگان را به ترتیبی که در آیین نامه طرز تنظیم و ارسال صورت مزد یا حقوق که به تصویب شورای عالی سازمان خواهد رسید به سازمان تسلیم کند. سازمان حداکثر ظرف شش ماه از تاریخ دریافت صورت مزد اسناد و مدارک کارفرما را مورد رسیدگی قرار داده و در صورت مشاهده نقص یا اختلاف یا مغایرت به شرح (ماده ۱۰۱ ق، ت، ا) اقدام و مابه التفاوت را وصول می کند. هرگاه کارفرما از ارائه اسناد و مدارک امتناع کند سازمان مابه التفاوت و حق بیمه را رأساً تعیین و مطالبه و وصول خواهد کرد. با توجه به ماده قانونی مذکور و آیین نامه مربوطه کارفرما می بایستی صورت دستمزد/حقوق و مزایای بیمه شدگان را بترتیب مندرج در آیین نامه طرز تنظیم و ارسال صورت مزد، تهیه و حداکثر تا آخرین

روز ماه بعد به شعبه تامین اجتماعی تسلیم کند. (به استثنا کارگاه‌های مشمول قانون معافیت از پرداخت حق بیمه سهم کارفرما تا میزان ۵ نفر کارگر، که لیست خود را می‌توانند حداکثر تا دو ماه بعد به شعبه سازمان تامین اجتماعی ارسال کنند).

نحوه ارسال صورت فهرست کارکنان، حقوق و مزایا (لیست) و پرداخت حق بیمه:

● با گسترش خدمات الکترونیکی در سازمان تامین اجتماعی، در حال حاضر کلیه کارفرمایان لیست (فهرست کارکنان) را تنظیم و از طریق اینترنت به شعب سازمان تامین اجتماعی ارسال می‌کنند.

۳) تسلیم اظهارنامه و پرداخت حق بیمه:

● هنگام ارسال لیست اینترنتی امکان پرداخت الکترونیکی حق بیمه نیز وجود دارد، همچنین کارفرمایان می‌توانند با اخذ اظهارنامه حق بیمه از طریق دستگاه‌های خودپرداز حق بیمه را پرداخت کنند.

نرخ حق بیمه:

● نرخ حق بیمه عبارت است از درصدی که با اعمال آن در جمع مبلغ حقوق و مزایای مشمول کسر حق بیمه، میزان حق بیمه تعیین می‌شود. نرخ حق بیمه در حال حاضر مطابق ماده (۲۸) قانون تامین اجتماعی برابر ۷٪ سهم بیمه‌شده و ۲۰٪ سهم کارفرما به علاوه (۳٪) سهم دولت که مجموعاً ۳۰٪ است. ضمناً حق بیمه، بیمه بیکاری نیز به میزان (۳٪) حقوق و مزایای مشمول کسر حق بیمه است که از تاریخ ۱۳۶۶/۵/۶ (سال تصویب قانون بیمه بیکاری) کلاً توسط کارفرما برای کارکنان مشمول قانون کار تامین و تامین اجتماعی پرداخت می‌شود. همچنین در مشاغل سخت و زیان‌آور به میزان ۴٪ (به عهده کارفرما) به حق بیمه پرداختی اضافه می‌شود.

تکالیف قانونی در مورد بیمه‌شدگان:

● به موجب ماده (۳۶ ق.ت.ا) کارفرمایان موظفند از کلیه وجوه و مزایای نقدی یا غیرنقدی مستمر که در مقابل کار به بیمه‌شده داده می‌شود، با احتساب معافیت‌های مربوطه، حق بیمه مقرر را کسر و به اضافه سهم خود به صندوق تامین اجتماعی پرداخت کنند. در صورتی که کارفرمایان از کسر حق بیمه سهم بیمه‌شده، خودداری کنند، شخصاً مسئول پرداخت آن خواهند بود. (کارکنان کارگاه، بدون توجه به نوع استخدام (روزمزد، قراردادی، آزمایشی و...) مشمول بیمه بوده و از روز اول شروع کار باید بیمه شوند).

● به موجب ماده (۳۴ ق.ت.ا) در مواردی که بیمه‌شده‌ای برای دو یا چند کارفرما کار کند، هر یک از کارفرمایان مکلفند به نسبت مزد یا حقوقی که می‌پردازند (ضمن رعایت موارد مربوط به حداقل و حداکثر دستمزد مشمول کسر حق بیمه) حق بیمه سهم بیمه‌شده را از مزد یا حقوق او کسر و به علاوه سهم خود، به صندوق پرداخت کنند.

● کارفرما مکلف است به میزان سه برابر حداقل دستمزد روزانه، برای هر فرزند بیمه‌شده به عنوان کمک

هزینه اولاد (حق اولاد) به بیمه‌شده واجد شرایط پرداخت کند، مشروط به اینکه، بیمه‌شده حداقل ۷۲۰ روز سابقه پرداخت حق بیمه را داشته باشد.

- کارفرمایان کارگاه‌های مشمول قانون تأمین اجتماعی که کارگر جدید استخدام می‌کنند، در صورتی که مستخدم دارای شماره بیمه نباشد، باید حداکثر ظرف مدت ۱۵ روز برای نام‌نویسی و دریافت شماره بیمه جهت کارگر جدیدالاستخدام، اقدام کنند.

- کارفرمایان مکلفند در اجرای ماده ۹۰ قانون تأمین اجتماعی قبل از به کار گماردن کارگران، نسبت به معاینه پزشکی آنها اقدام کنند. در صورتی که پس از استخدام معلوم شود که نامبردگان حین استخدام قابلیت کار ارجاعی را نداشته و کارفرما در معاینه پزشکی آنها تعلل کرده و در نتیجه بیمه‌شده دچار حادثه شده یا بیماری او شدت یابد، صندوق تأمین اجتماعی، مقررات قانون تأمین اجتماعی را درباره بیمه‌شده اجرا کند و هزینه‌های مربوط را از کارفرما (با توجه به ماده ۶۶ قانون تأمین اجتماعی) مطالبه و وصول کند (ماده ۹۰ قانون تأمین اجتماعی).

- انجام خدمات بهداشتی مربوط به محیط کار، به عهده کارفرمایان است. بیمه‌شدگانی که در محیط کار با مواد زیان‌آور از قبیل گازهای سمی، اشعه و غیره تماس داشته باشند، باید حداقل هر سال یک‌بار از طرف صندوق تأمین اجتماعی معاینه پزشکی شوند (ماده ۸۸) قانون تأمین اجتماعی).

- در صورت وقوع حادثه ناشی از کار، کارفرما مکلف است اقدامات اولیه را برای جلوگیری از تشدید وضع حادثه دیده، به عمل آورد و مراتب را ظرف سه روز اداری کتباً به اطلاع شعب مربوطه برساند. در صورتی که کارفرما بابت اقدامات اولیه مزبور، متحمل هزینه‌ای شده باشد صندوق هزینه مربوطه را پرداخت می‌کند. کارفرمایان باید ترک کار و پایان خدمت بیمه‌شده را در ستون مربوطه هنگام تنظیم لیست درج کنند و همچنین تغییرات اعمال‌شده در لیست را نیز به اطلاع بازرسان کارگاه برسانند.

- کارفرما می‌تواند بازنشستگی بیمه‌شدگانی را که حداقل ۵ سال پس از رسیدن به سن بازنشستگی مقرر در قانون تأمین اجتماعی به کار خود ادامه داده‌اند، از صندوق تأمین اجتماعی تقاضا کند (ماده ۷۸ قانون تأمین اجتماعی و تبصره ذیل آن).

۳-۴ حقوق قانونی کارفرمایان:

- صورت‌حساب‌های صادره سازمان تأمین اجتماعی از طریق سامانه الکترونیکی به کارفرمایان ابلاغ می‌شود. آدرس الکترونیکی شرکت از طریق تنظیم فرم تعهد ابلاغ الکترونیکی توسط کارفرما به سازمان اعلام می‌شود.

اعتراض به بدهی:

- در صورتی که کارفرما به میزان بدهی اعلام‌شده از طرف صندوق تأمین اجتماعی معترض باشد می‌تواند ظرف سی روز بعد از تاریخ ابلاغ، اعتراض خود را کتباً به شعبه تأمین اجتماعی تسلیم کند. (در صورتی که آخرین روز مهلت قانونی اعتراض تعطیل رسمی باشد روز بعد از تعطیل به عنوان آخرین روز مهلت اعتراض

خواهد بود).

اعتراض به رأی هیأت بدوی تشخیص مطالبات

• چنانچه مورد مطالبه بابت اصل حق بیمه از مبلغ ۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال بیشتر باشد، رأی بدوی قابل اعتراض طرفین دعوی است (سازمان و کارفرما)، کارفرما می تواند ظرف ۲۰ روز بعد از تاریخ ابلاغ رأی، تقاضای تجدیدنظر دهد.

• ضمناً: در صورتی که کارفرما نیاز به مفاصاحساب داشته و دارای بدهی برآوردی باشد، می تواند با واریز بدهی به حساب سپرده، مفاصاحساب دریافت کند، ضمن اینکه حق اعتراض او به بدهی اعلام شده ظرف مهلت مقرر، محفوظ خواهد بود.

• در صورتی که بدهی اعلام شده براساس گزارش بازرسی از دفاتر قانونی شرکت باشد، مؤسسه حسابرسی سازمان تأمین اجتماعی، یک نسخه از گزارش را توسط CD به کارفرما ارائه می کند. بدیهی است کارفرمایان با بررسی محتویات گزارش از ارقام مشمول کسر حق بیمه که منشاء ایجاد بدهی شده است، مطلع خواهند شد.

رسیدگی به اعتراض کارفرما در هیأت های مطالبات (بدوی و تجدیدنظر):

• رسیدگی به اعتراض کارفرمایان در جلسات هیأت ها با دعوت از کارفرما (طی ابلاغ تاریخ تشکیل جلسه رسیدگی) جهت حضور و بیان دفاعیات یا ارائه لایحه دفاعیه، صورت می گیرد. در هر حال عدم حضور کارفرما یا وکیل یا نماینده او، مانع از رسیدگی و صدور رأی نخواهد بود.

الف) هیأت بدوی

• در صورتی که کارفرما ظرف مهلت مقرر (۳۰ روز)، نسبت به بدهی ابلاغ شده اعتراض کند، موضوع در جلسه هیأت بدوی تشخیص مطالبات که در محل شعبه صندوق تأمین اجتماعی، با حضور افراد زیر تشکیل می شود، رسیدگی و رأی صادر خواهد شد:

۱. نماینده وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

۲. نماینده کارفرمایان

۳. نماینده شورای عالی تأمین اجتماعی

۴. نماینده کارگران

• رأی صادره از سوی هیأت بدوی تشخیص مطالبات در مورد مبالغ کمتر از ۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال و یا آرایبی که ظرف مهلت ۲۰ روز بعد از تاریخ ابلاغ مورد اعتراض قرار نگیرند، قطعی و لازم الاجراست و نهایتاً طبق ماده (۵۰) قانون تأمین اجتماعی وصول خواهد شد.

ب) هیأت تجدید نظر

در صورتی که مبلغ مورد مطالبه بابت اصل حق بیمه از ۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال بیشتر باشد، کارفرما و سازمان ظرف ۲۰ روز بعد از تاریخ ابلاغ رأی هیأت بدوی تشخیص مطالبات، حق تقاضای تجدیدنظر خواهند داشت.

- مهلت اعتراض سازمان از تاریخ ثبت رأی در دبیرخانه شعبه است.

رأی هیأت تجدیدنظر تشخیص مطالبات قطعی و لازم الاجراست. جلسات هیأت‌های تجدیدنظر در مراکز استان‌ها و با حضور افراد زیر تشکیل می‌شود:

۱. نماینده وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

۲. نماینده شورای عالی تأمین اجتماعی (هیأت امنای)

۳. نماینده وزارت دادگستری (قاضی دادگستری)

۴. نماینده صندوق تأمین اجتماعی

۵. نماینده کارفرمایان

- در مواردی که آخرین روز مهلت مقرر برای اعتراض، مواجه با تعطیل رسمی یا تعطیل سازمان باشد، اولین روز اداری پس از تعطیل آخرین مهلت مقرر تلقی می‌شود.
- در مواردی که اعتراض کارفرمایان به وسیله تلگراف یا پست سفارشی ارسال شود، تاریخ قبض مخابره یا تاریخ قبض پستی، تاریخ اعتراض تلقی می‌شود.

اخطاریه:

- در صورت عدم پرداخت بدهی قطعی (غیرقابل اعتراض) مراتب از طریق صدور اخطاریه به کارفرما ابلاغ می‌شود در صورتی که کارفرما ظرف ۴۸ ساعت بدهی خود را پرداخت نکند و یا اقدامی در این خصوص به عمل نیاورد صندوق نسبت به وصول مطالبات خود از طریق صدور اجراییه اقدام می‌کند (ماده ۵۰ ق، ت، ا).

تقسیم بدهی

- صندوق می‌تواند با درخواست کارفرما بدهی او را حداکثر تا ۳۶ قسط ماهانه تقسیم کند. در صورتی که کارفرما هر یک از اقساط مربوطه را در موعد مقرر پرداخت نکند، مانده بدهی تقسیم‌شده تبدیل به حال و از طریق صدور اجراییه وصول خواهد شد (ماده ۴۶ ق، ت، ا).

اجراییه

- مطالبات صندوق بابت حق بیمه و متفرعات آن که ناشی از اجرای قانون تأمین اجتماعی یا قوانین سابق بیمه‌های اجتماعی باشد، همچنین هزینه‌های انجام شده طبق مواد (۶۶) و (۹۰) قانون تأمین اجتماعی در حکم مطالبات مستند به اسناد لازم‌الاجرا بوده و طبق مقررات مربوطه به اجرای مفاد اسناد رسمی به‌وسیله

- مأمورین اجرای صندوق قابل وصول هستند (ماده ۵۰ قانون تأمین اجتماعی):
- حق الاجرای عملیات اجرایی، معادل نیم عشر مبلغ مندرج در برگ اجراییه است، که پس از ابلاغ اجراییه، لازم است توسط بدهکار پرداخت شود.
  - چنانچه بدهکار ظرف مدت یک‌ماه پس از ابلاغ اجراییه نسبت به پرداخت بدهی خود اقدام کند، نصف حق الاجرا، از طرف کارفرما پرداخت خواهد شد.
  - هزینه‌های انجام‌شده در ارتباط با وصول مبلغ مندرج در اجراییه (از جمله هزینه‌های آگهی توسط سازمان) علاوه بر بدهی مربوطه، از بدهکار توسط صندوق تأمین اجتماعی وصول خواهد شد.

۳-۵ مقررات درباره نقل و انتقال عین یا منافع مؤسسات و کارگاه‌ها

- هنگام نقل و انتقال عین یا منافع مؤسسات و کارگاه‌های مشمول قانون تأمین اجتماعی اعم از اینکه انتقال بصورت قطعی، شرطی، رهنی، صلح حقوق و یا اجاره (بطور رسمی یا غیررسمی) انجام گیرد، انتقال‌گیرنده مکلف است گواهی صندوق را مبنی بر نداشتن بدهی بابت حق بیمه و متفرعات آن، از انتقال‌دهنده مطالبه نماید. صندوق مکلف است حداکثر پس از یک‌ماه از تاریخ ثبت تقاضا، در صورت پرداخت یا نداشتن بدهی، مفصاحساب را صادر و به تقاضا کننده تسلیم نماید (ماده ۳۷ ق، ت، ا).
- الف) دفاتر اسناد رسمی مکلفند در موقع تنظیم سند از صندوق راجع به بدهی واگذار کننده (انتقال‌دهنده) استعلام نمایند، در صورتی که صندوق ظرف ۱۵ روز از تاریخ ثبت برگ استعلام در دفتر صندوق، پاسخی ارائه ننماید، دفترخانه معامله را بدون مفصاحساب ثبت خواهد نمود.
- ب) در صورتی که بنا به اعلام صندوق، واگذارنده بدهی داشته باشد، می‌تواند با پرداخت بدهی خود به صندوق و اخذ مفصاحساب، معامله را انجام دهد، بدون اینکه پرداخت بدهی، حق وی را برای اعتراض به تشخیص صندوق در مورد میزان حق بیمه و درخواست رسیدگی ظرف مهلت مقرر، ساقط کند.
- ج) در صورت انجام معامله بدون اخذ مفصاحساب از صندوق تأمین اجتماعی، انتقال‌دهنده و انتقال‌گیرنده برای پرداخت مطالبات صندوق، دارای مسئولیت تضامنی خواهند بود.

۳-۶ گواهی جهت مراجع ذیصلاح

- وزارتخانه‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی، شهرداری‌ها و سایر مراجع ذیربط مکلفند در موقع تقاضای تجدید پروانه کسب، پروانه بهره‌برداری، کارت بازرگانی به شرح زیر است:
- الف) چنانچه کارگاه مورد استعلام، در شعبه ذیربط دارای سابقه و پرونده مطالباتی باشد، پس از پرداخت و یا اقدام به پرداخت بدهی‌های قطعی شده (کارگاه و دفتر مرکزی) و ارائه تعهدنامه از طرف کارفرما مبتنی بر «پرداخت مانده بدهی‌های برآوردی پس از قطعیت آن» و در مورد اشخاص حقوقی، ارائه تعهدنامه کتبی مبتنی بر «ارائه دفاتر و اسناد قانونی به صندوق و پرداخت بدهی احتمالی ناشی از انجام بازرسی از دفاتر» گواهی صادر می‌گردد.

ب) در مواردیکه کارگاه در شعبه ذیربط دارای سابقه و پرونده مطالباتی بوده لیکن نام کارفرمای مندرج در استعلام با نام کارفرمای موجود در پرونده مطابقت نداشته باشد، در اینصورت نقل و انتقال کارگاه بصورت غیررسمی تلقی شده و حق بیمه تا روز درخواست و نهایتاً تاریخ احراز کارفرمایی، محاسبه و وصول می‌شود. (ج) در مواردی که موضوع فعالیت کارگاه مندرج در استعلام، با فعالیت کارگاه طبق پرونده مطالباتی مطابقت نداشته باشد و لیکن کارفرما تغییر نکرده باشد، صدور گواهی طبق بند «الف» صورت می‌پذیرد. (د) چنانچه کارگاه فاقد هرگونه سابقه یا پرونده مطالباتی در شعبه ذیربط باشد، پس از اخذ مدارک شناسایی کارگاه و اخذ تعهد از کارفرما مبنی بر اینکه «اگر کارگاه دارای سوابق و فعالیت دیگری از قبل بوده و به صندوق بدهی نداشته و یا دارای کارگر باشد پس از قطعیت بدهی، مطالبات صندوق را پرداخت می‌کند»، گواهی صادر و بلافاصله پس از صدور گواهی، از کارگاه بازرسی به عمل می‌آید.

۳-۷ حق بیمه و مبنای محاسبه آن

حق بیمه:

- حق بیمه عبارت از وجوهی است که براساس قانون تأمین اجتماعی و برای استفاده از مزایای موضوع آن، به صندوق تأمین اجتماعی پرداخت می‌شود.

پرداخت‌های مشمول کسر حق بیمه

- کلیه وجوه و مزایای نقدی یا غیرنقدی مستمر که به تبع شغل به‌عنوان مزد، حقوق، کارمزد یا کارآموزی در مقابل کار یا ایام بلا تکلیفی به بیمه‌شده داده می‌شود، با رعایت حداقل و حداکثر حقوق یا دستمزد و مزایای مشمول کسر حق بیمه و نیز در نظر گرفتن معافیت‌های مطروحه به شرح بند (۱-۲) مشمول کسر حق بیمه است، مشروط بر اینکه از حداقل حقوق و مزایای سال مربوطه کمتر نباشد. این اقلام عمدتاً عبارتند از:

- حقوق، دستمزد، کارمزد
- فوق‌العاده‌های شغل
- اضافه‌کاری
- شب‌کاری
- نوبت‌کاری
- فوق‌العاده خارج از مرکز
- فوق‌العاده انجام کارهای سخت و زیان‌آور
- کمک هزینه خواروبار و مسکن
- مزد ایام تعطیل و مرخصی استحقاقی
- ایاب و ذهاب ثابت

- فوق‌العاده‌های ثابت و نظایر آنها
- حق جذب
- مزایای رفاهی انگیزشی از تاریخ ۱۳۹۴/۱/۱
- پرداخت‌های غیرمشمول حق بیمه
- بر اساس مفاد مصوبه شماره ۷۲۲۶/ش.ت مورخ ۱۳۷۲/۲/۱۲ از تاریخ ۱۳۷۲/۳/۱ مزایای پرداختی به بیمه‌شدگان به شرح زیر، مشمول کسر حق بیمه نیست:
- بازخرید ایام مرخصی
- کمک هزینه اولاد معادل سه برابر حداقل دستمزد سنواتی روزانه، برای هر فرزند در ماه
- هزینه سفر و فوق‌العاده مأموریت
- عیدی
- مابه‌التفاوت کمک هزینه مسکن و خواروبار در ایام بیماری
- حق شیر
- پاداش نهضت سوادآموزی
- حق التضمین (کسر صندوق)
- خسارت اخراج و مزایای پایان کار
- پاداش افزایش تولید (آکورد، بهره‌وری، کارانه)
- حق همسر (منحصراً در اجرای قانون نظام هماهنگ پرداخت و برای آن عده از کارکنان دولت که مشمول قانون تأمین اجتماعی هستند)

حداقل و حداکثر دستمزد و دستمزد مقطوع مشمول کسر حق بیمه

- کارفرمایان، با توجه به مبالغ حداقل و حداکثر دستمزد مشمول کسر حق بیمه و همچنین دستمزد مقطوع هر سال (حسب مورد) باید نسبت به ارسال لیست و پرداخت حق بیمه اقدام کنند.

حداقل دستمزد

- حداقل دستمزد مشمول کسر حق بیمه مشمولین قانون تأمین اجتماعی برابر حقوق پایه‌ای است که هر سال با توجه به هزینه زندگی، از طرف شورای عالی کار، تعیین و توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی اعلام می‌شود. (طبق تصویب نامه هیأت وزیران به شماره ۲۸۴۶۳/ت/۱۵۷۳۷-هـ مورخ ۱۳۷۴/۷/۲۹، کلیه دستگاه‌های دولتی مکلفند مابه‌التفاوت حق بیمه آن دسته از کارکنان خود را که مشمول قانون تأمین اجتماعی هستند و میزان دریافتی آن‌ها از حداقل مصوب شورای عالی کار کمتر باشد، اعم از حق بیمه سهم پرسنل و سهم دولت، تا سقف مذکور تأمین، و به صندوق تأمین اجتماعی پرداخت کنند و دستورالعمل فوق با اعمال حداقل دستمزد تعیین شده برای بعد سال‌های نیز لازم‌الاجراست).

حداکثر دستمزد

- حداکثر دستمزد و مزایای روزانه مشمول کسر حق بیمه هر سال، طبق مصوبات هیأت امنا (شورای عالی تأمین اجتماعی) تعیین می‌شود.

۳-۸ چگونگی محاسبات حق بیمه

بیمه‌شدگان:

الف) کارکنان تمام وقت، روزمزد و حق الزحمه بگیر ساعتی

- حقوق یا دستمزد و مزایای این قبیل کارکنان، بصورت روزانه، هفتگی، پانزده روزه و یا ماهانه (طبق توافق طرفین)، بعد از وضع کسور قانونی (حق بیمه سهم بیمه‌شده و مالیات) به آنها پرداخت می‌شود و کارفرما موظف است جمع حق بیمه سهم خود و بیمه‌شده را (۲۷ درصد حقوق و مزایای مشمول کسر حق بیمه) به انضمام ۳ درصد بیمه بیکاری، ظرف مهلت مقرر (ماده ۳۹ ق، ت، ا) بصورت ماهانه به شعبه تأمین اجتماعی مربوطه پرداخت کند (کارفرمایانی که دارای بیمه‌شدگان جانباز هستند، مکلفند لیست جداگانه «با درج توضیحات به انضمام مدارک لازم» تنظیم و به شعبه تسلیم کنند).

ب) کارمزد بگیران

- کارفرما مکلف است حق بیمه کارمزد بگیران بیمه‌شده را به مأخذ کل درآمد ماهانه آنها، ضمن رعایت حداقل و حداکثر حقوق یا دستمزد و مزایای مشمول کسر حق بیمه، محاسبه و پرداخت کند.

ج) کارآموزان

- حق بیمه کارآموزان باید به نسبت مزد یا حقوق آنان پرداخت شود. در صورتی که مزد یا حقوق آنها کمتر از حداقل دستمزد باشد، پرداخت مابه‌التفاوت حق بیمه سهم کارآموز تا حداقل مزد یا حقوق، به عهده کارفرما خواهد بود. (مطابق ماده ۳۳ ق، ت، ا).

- اتباع بیگانه که طبق قوانین و مقررات مربوطه، در ایران به کار اشتغال دارند (جز در مواردی که طبق مقاوله‌نامه‌ها و قراردادهای دوجانبه یا چند جانبه بین ایران و سایر کشورها ترتیب خاصی برای آنها مقرر گردیده است) مشمول مقررات قانون تأمین اجتماعی خواهند بود.

بیمانکاران:

- تکالیف قانونی واگذار کنندگان کار در ارتباط با قراردادهای منعقدۀ با اشخاص ثالث:
- ماده ۳۸ قانون تأمین اجتماعی:

• در مواردی که انجام کار به طور مقطعه به اشخاص حقیقی یا حقوقی واگذار می شود، کارفرما باید در قراردادی که منعقد می کند، مقطعه کار را متعهد کند که کارکنان خود و همچنین کارکنان مقطعه کاران فرعی را نزد سازمان تأمین اجتماعی بیمه کند و کل حق بیمه را به ترتیب مقرر در ماده ۲۸ قانون تأمین اجتماعی بپردازد.

• پرداخت پنج درصد بهای کل کار مقطعه از طرف کارفرما مؤکول به ارائه مفصاحساب از طرف سازمان خواهد بود. در مورد پیمانکارانی که صورت مزد و حق بیمه کارکنان خود را در موعد مقرر به سازمان تأمین اجتماعی تسلیم نکنند، معادل حق بیمه پرداختی بنا به درخواست سازمان از مبلغ مذکور آزاد خواهد شد. هرگاه کارفرما آخرین قسط مقطعه کار را بدون مطالبه مفصاحساب سازمان بپردازد، مسئول پرداخت حق بیمه مقرر و خسارات مربوطه خواهد بود و حق دارد و جوهی را که از این بابت به سازمان پرداخت می کند، از مقطعه کار مطالبه و وصول کند. کلیه وزارتخانه ها و مؤسسات و شرکت های دولتی، همچنین شهرداری ها و اتاق اصناف و مؤسسات دولتی و غیردولتی و مؤسسات خیریه و عام المنفعه مشمول این ماده هستند.

• تبصره الحاقی به ماده ۳۸ قانون تأمین اجتماعی مصوب جلسه مورخ ۱۳۷۲/۲/۲۶ مجلس شورای اسلامی:

تبصره (۱): کلیه کارفرمایان موضوع ماده ۳۸ قانون تأمین اجتماعی و ۲۹ قانون بیمه های اجتماعی (سابق) مکلفند مطالبات سازمان تأمین اجتماعی از مقطعه کاران و مهندسین مشاوره که حداقل یک سال از تاریخ خاتمه، تعلی یا فسخ قرارداد آنان گذشته و در این فاصله جهت پرداخت حق بیمه کارکنان شاغل در اجرای قرارداد و ارائه مفصاحساب سازمان تأمین اجتماعی مراجعه نکرده اند را ضمن اعلام فهرست مشخصات مقطعه کاران و مهندسین مشاور از محل پنج درصد کل کار و آخرین قسط نگهداری شده به این سازمان پرداخت کنند. میزان حق بیمه پس از قطعی شدن طبق قانون و بر اساس آرای هیئت تجدیدنظر موضوع ماده ۴۴ قانون تأمین اجتماعی و ابلاغ مجدد به پیمانکار جهت پرداخت بدهی حق بیمه ظرف ۲۰ روز از تاریخ ابلاغ توسط سازمان تأمین اجتماعی اعلام خواهد شد. نحوه اجرای تبصره مذکور به موجب آیین نامه ای خواهد بود که توسط سازمان تأمین اجتماعی تهیه شده و به تصویب هیئت وزیران می رسد.

• به موجب ماده ۴۰ «قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور» (مصوب ۱۳۹۴/۲/۱) یک تبصره به شرح زیر به ماده ۳۸ قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴/۴/۳ اصلاحات بعدی آن الحاق می شود:

تبصره (۲): مبنای مطالبه حق بیمه در مورد پیمان هایی که دارای کارگاه های صنعتی و خدمات تولیدی یا فنی مهندسی ثابت هستند و موضوع اجرای پیمان توسط افراد شاغل در همان کارگاه انجام می شود، بر اساس فهرست ارسالی و بازرسی کارگاه است و از اعمال ضریب حق بیمه قرارداد پیمان معاف هستند و سازمان تأمین اجتماعی باید مفصاحساب اینگونه قراردادهای پیمان را صادر کند.

• آیین نامه اجرایی تبصره الحاقی ماده ۳۸ قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۷۳/۳/۱۸ هیئت وزیران

ماده ۱: کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی مشمول مواد ۳۸ قانون تأمین اجتماعی و ۲۹ قانون بیمه های

اجتماعی سابق مکلفند کلیه مطالبات سازمان تأمین اجتماعی (که در این آیین نامه به اختصار سازمان نامیده می شود) از مقاطعه کاران و مهندسین مشاور را برابر ماده واحده قانون الحاق یک تبصره به ماده ۳۸ قانون تأمین اجتماعی مصوب ۷۲/۲/۲۶ پس از درخواست سازمان از محل پنج درصد کارکرد و آخرین قسط نگهداری شده به سازمان پرداخت کنند.

ماده ۲: کلیه کارفرمایان مشمول این آیین نامه مکلفند حداکثر ظرف مدت سه ماه از تاریخ لازم الاجرا شدن این آیین نامه فهرست کامل پیمان های موضوع ماده یک (که از تاریخ خاتمه، تعلیق یا فسخ قرارداد آنان یک سال گذشته است) را با مشخص کردن شماره و تاریخ پیمان، نام پیمانکار و مهندسین مشاور به سازمان تأمین اجتماعی ارائه کنند و در مورد اعلام مبلغ کل کارکرد پیمان (شامل ارزی و ریالی) میزان ۵ درصد و آخرین قسط موضوع ماده ۳۸ قانون تأمین اجتماعی و ۲۹ قانون بیمه های اجتماعی سابق نگهداری شده نزد کارفرما تا تاریخ شروع و خاتمه یا فسخ یا تعلیق پیمان، محل اجرای کار و شرح مختصری از موضوع پیمان، نحوه تهیه مصالح (به عهده کارفرما، پیمانکار یا هر دو) و آخرین اقامتگاه قانونی پیمانکار و مهندسین مشاور با سازمان همکاری کنند.

ماده ۳: سازمان مکلف است در مورد قراردادهای موضوع ماده یک این آیین نامه به ترتیب زیر اقدام کند.

الف) در مورد قراردادهایی که حق بیمه آنها طبق قانون و بر اساس آرای هیئت تجدیدنظر موضوع ماده ۴۴ قانون تأمین اجتماعی قطعی شده است، حق بیمه را مجدداً به پیمانکار یا مهندسین مشاور ابلاغ و چنانچه حداکثر ظرف ۲۰ روز از تاریخ مجدد آن با سازمان پرداخت نکنند، سازمان بدهی را کتباً به کارفرما اعلام کند.

ب) در مورد قراردادهایی که حق بیمه آنها قطعی نشده است، پس از قطعیت بدهی باید طبق بند «الف» اقدام شود.

● به موجب ماده ۳۹ «قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور»، سازمان تأمین اجتماعی مکلف است از سال ۱۳۹۴ اطلاعات کارفرمایان (اشخاص حقوقی) دارای بدهی قطعی شده را به صورت برخط در اختیار دستگاه هایی که براساس قانون ملزم به استعلام از این سازمان هستند، قرار دهد.

چگونگی محاسبات حق بیمه جهت پیمان های مشمول ضوابط طرح های عمرانی دولت و سایر پیمان ها به شرح زیر است:

تشکیل پرونده پیمانکاران:

● در مواردی که انجام کار به طور مقاطعه به اشخاص حقیقی یا حقوقی واگذار می شود، کارفرما (واگذارنده کار) باید در قراردادی که منعقد می کند، پیمانکار (مقاطعه کار) را متعهد کند تا کارکنان خود و همچنین کارکنان پیمانکاران فرعی را، نزد صندوق بیمه کند و کل حق بیمه را بپردازند. ضمناً لازم است واگذارندگان کار و (پیمانکاران) پس از انعقاد قرارداد یک نسخه از آن را به شعبه تأمین اجتماعی محل اجرای پروژه، ارائه کنند. شعبه ذیربط پس از اخذ قرارداد (از کارفرما یا پیمانکار) نسبت به تشکیل پرونده و اختصاص شماره کارگاه اقدام کرده و پیمانکار نیز مبادرت به تنظیم و ارسال صورت دستمزد (حقوق و مزایا) و پرداخت حق

بیمه کارکنان شاغل در قرارداد، می‌کند.

انواع قراردادهای پیمان

۱. قرارداد عمرانی
۲. قرارداد غیرعمرانی
۳. قراردادهای غیرعمرانی خاص

پیمان‌های مشمول ضوابط طرح‌های عمرانی:

پیمان‌های مشمول طرح‌های عمرانی دارای ضوابط ذیل است:

الف) بودجه تمام یا قسمتی از پیمان، از محل اعتبارات طرح‌های عمرانی دولت اعم از ملی، استانی، ناحیه‌ای، منطقه‌ای، بازسازی مناطق جنگی و... تأمین شده باشد (طرح‌های ناحیه‌ای یا استانی، طرح‌هایی است که اعتبار آن در اختیار مقامات ذیربط استانی و طرح‌های ملی طرح‌هایی است که اعتبار آن در اختیار مقامات مسئول مرکز قرار دارد).

ب) قرارداد پیمانکاران اجرایی، بر اساس فهرست پایه سازمان مدیریت برنامه‌ریزی کشور منعقد شده باشد.

ج) قرارداد مهندسان مشاور، بر اساس قرارداد تیپ سازمان برنامه و بودجه منعقد شده باشد.

حق بیمه قرارداد پیمانکاران (به استثنای قراردادهای دستمزدی و امانی) مهندسان مشاور ایرانی که دارای ضوابط یادشده باشند، به شرح زیر محاسبه می‌شود:

۱- نرخ حق بیمه پیمان‌های اجرایی عمرانی:

حق بیمه و بیمه بیکاری، معادل $6/6\%$ کل کارکرد محاسبه می‌شود ($1/6\%$ سهم پیمانکار و 5% سهم کارفرما).

۲- نرخ حق بیمه پیمان‌های مشاوره‌ای عمرانی:

الف) حق بیمه قراردادهای مشاوره‌ای به مأخذ 14% ناخالص کل کارکرد به انضمام بیمه بیکاری جمعاً $15/6\%$ ناخالص کارکرد، طبق قرارداد محاسبه می‌شود ($3/6\%$ سهم مشاور و 12% سهم کارفرما).

ب) مهندسان مشاور و کارشناسان دارای شخصیت حقوقی، باید صورت کارکنان خود را اعم از کارکنان دفتر مرکزی و نظارت کارگاهی را یکجا و کلی تهیه و در مهلت مقرر به شعبه مربوط به دفتر مرکزی، تسلیم کنند.

ج) چنانچه اجرای قسمتی از کار موضوع قرارداد منعقد در طرح‌های عمرانی، توسط پیمانکار اصلی به پیمانکار یا پیمانکاران فرعی (دست دوم) واگذار شود، در این صورت پیمانکار یا پیمانکاران فرعی باید لیست کارکنان شاغل در قرارداد را تنظیم و به پیمانکار اصلی تسلیم کند و پیمانکار اصلی لیست‌های مذکور را به همراه لیست کارکنان خود، پس از تأیید ناظر طرح یا واگذارنده، به شعبه مربوطه تسلیم کند. بدیهی است پیمانکاران فرعی طرح‌های عمرانی در صورت رعایت مورد فوق‌الذکر، رأساً وظیفه‌ای جهت پرداخت حق بیمه

نخواهد داشت.

قراردادهای غیر عمرانی:

- محاسبه حق بیمه پیمان‌هایی که تاریخ انعقاد آنها قبل از ۱۳۷۰/۱/۲۴ است (به استثنای پیمان‌های مشمول طرح‌های عمرانی) برابر ضوابط و مقررات مربوطه بوده و از تاریخ مذکور، با توجه به نوع قرارداد به شرح زیر است:

۱- قراردادهای دستمزدی:

- در این نوع قراردادها که مصالح کلاً توسط کارفرما و به هزینه او تأمین می‌شود، حق بیمه به مأخذ ۱۵٪ ناخالص کل کارکرد به علاوه یک‌نهم حق بیمه، بابت بیمه بیکاری محاسبه می‌شود. کلیه قراردادهایی که موضوع آنها ارائه خدمات (اعم از خدمات نصب، فنی، مشاوره‌ای، آموزشی، طراحی، نقشه‌کشی، نقشه‌برداری، نظارت، حسابداری، حسابرسی، تنظیفات و...) بوده و برای اجرای کار، نیاز به مصالح نباشد، از مصادیق قراردادهای دستمزدی و خدماتی غیر مکانیکی تلقی و حق بیمه آنها به شرح مذکور محاسبه می‌شود.

۲- قراردادهای دستمزد مصالح:

- در این گونه قراردادها که هزینه کلیه مصالح، دستمزد و ابزار کار به عهده پیمانکار است، حق بیمه به مأخذ ۷٪ ناخالص کل کارکرد به علاوه یک‌نهم حق بیمه متعلقه، بابت بیمه بیکاری محاسبه می‌شود.
- در مواردی که عملیات قرارداد، منحصر ارائه خدمات بوده لیکن کلاً به صورت مکانیکی انجام گیرد (حمل و نقل، تخلیه و بارگیری به وسیله جرثقیل و کرایه ماشین‌آلات مختلف از جمله لودر و...) از مصادیق قراردادهای دستمزد و مصالح تلقی و حق بیمه آنها به شرح مذکور به علاوه یک‌نهم حق بیمه بیکاری محاسبه می‌شود.
- در مواردی که نوع عملیات ایجاب کند که توأم به صورت دستی و مکانیکی انجام پذیرد، حق بیمه نسبت به کارکرد دستی به مأخذ ۱۵٪ و نسبت به کارکرد مکانیکی (با وسایل مکانیکی متعلق به پیمانکار) به مأخذ ۷٪ ضمن لحاظ حق بیمه بیکاری، محاسبه می‌شود. در صورتی که میزان یا درصد کارکرد مکانیکی و دستی از سوی واگذارنده کار اعلام نشود یا نوع عملیات قرارداد، به صورتی باشد که نیاز به استفاده از وسایل مکانیکی نباشد یا وسایل مکانیکی توسط واگذارنده کار تهیه و بدون دریافت کرایه، در اختیار پیمانکار قرار داده شود، کار موضوع قرارداد، غیر مکانیکی تلقی شده و حق بیمه به مأخذ ۱۵٪ کارکرد محاسبه به علاوه یک‌نهم حق بیمه بیکاری می‌شود.

۳- قراردادهایی که تأمین قسمتی از مصالح موضوع آن، به عهده کارفرماست:

- در این نوع قراردادها، کارفرما قسمتی از مصالح را تأمین می‌کند و در اختیار پیمانکار قرار می‌دهد، بدین ترتیب کل ارزش مصالح (تأمین شده توسط کارفرما) به کل ناخالص کارکرد پیمانکار افزون شده و حق بیمه

به مأخذ ۷٪ آن به علاوه یک نهم حق بیمه متعلقه بابت بیمه بیکاری محاسبه می شود. لیکن مفاد حساب قرارداد بر مبنای کارکرد پیمانکار صادر خواهد شد و در صورتی که قسمتی از مصالح انحصاری بوده و صرفاً در اختیار شرکت های ملی نفت ایران، ملی گاز ایران، توانیر، مخابرات یا سازمان های آب و برق منطقه ای باشد، جزو مصالحی که ارزش آنها باید به کل کارکرد قرارداد افزوده شده، محسوب نمی شود.

در صورت عدم مشخص بودن میزان کارکرد به تفکیک ساخت یا فروش توأم حمل و نصب و... در قرارداد یا عدم اعلام آن از طرف کارفرما، حق بیمه قرارداد کلاً با اعمال درصد حق بیمه متعلقه (حسب مورد ۷ یا ۱۵٪) محاسبه و به کسر حق بیمه پرداختی پیمانکار در دوره اجرای قرارداد در کارگاه، مطالبه و وصول می شود.

۴- قراردادهای نهادهای، وزارتخانه ها و سازمان های مشمول قانون حمایتی خاص به عنوان پیمانکار:

● نهادهای، وزارتخانه ها و سازمان هایی که کارکنان آنها مشمول قانون حمایتی خاص، غیر از قانون تأمین اجتماعی هستند، چنانچه طی قرارداد منعقد با سایر مؤسسات، وزارتخانه ها و سازمان ها، اقدام به انجام کار به صورت پیمانکار کنند، با ارائه گواهی ارگان های مذکور مبنی بر اینکه، کار موضوع قرارداد، منحصراً توسط کارکنان رسمی آنها (که مشمول قانون حمایتی خاص می باشند) انجام گرفته است، مشمول دریافت حق بیمه نبوده و صدور مفاد حساب برای آنها بلامانع است و لیکن اگر این قبیل پیمانکاران، در اجرای عملیات پیمان از کارکنان روزمزد و غیررسمی استفاده کنند، باید حق بیمه آنها را با تسلیم لیست به شعب سازمان پرداخت کنند. در این صورت صدور مفاد حساب قرارداد، منوط به پرداخت حق بیمه کارکنان اخیرالذکر خواهد بود. یادآوری می شود که پیمانکاران مذکور لازم است در دوره اجرای قرارداد، مراتب را به صندوق تأمین اجتماعی اطلاع دهند.

۵- حق بیمه پیمانکاران فرعی (دست دوم):

● در مواردی که پیمانکار قسمتی از کار را با انعقاد قرارداد به پیمانکاران فرعی واگذار کند، پیمانکار اصلی به عنوان واگذارنده کار برای پیمانکاران دست دوم تلقی شده و حق بیمه پیمانکاران فرعی با در نظر گرفتن تعهدات طرفین محاسبه و مطالبه می شود. همچنین حق بیمه پیمانکار اصلی به کسر کارکرد پیمانکاران فرعی که مفاد حساب دریافت داشته اند، مورد محاسبه قرار می گیرد.

۶- سایر موارد:

۱. متمم، الحاقیه و تمدید قراردادهای منعقد، هر یک در حکم قرارداد واحد بوده و با توجه به تاریخ آنها، حق بیمه برابر ضوابط و مقررات محاسبه و وصول می شود.
۲. در مواردی که حق بیمه بر مبنای لیست های ارسالی طی دوره اجرای قرارداد، بیش از حق بیمه طبق ضریب اعمالی باشد، حق بیمه بر اساس لیست های ارسالی مطالبه و وصول می شود.
۳. در صورت عدم اعمال کارفرما در مورد ارزش تمام یا قسمتی از مصالح واگذاری، حق بیمه به مأخذ ۱۵٪ کل کارکرد، محاسبه و وصول می شود.

۴. مبلغ ناشی از تعدیل بها بر اساس جداول سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور از جمله موارد کارکرد ناخالص پیمانکار یا مهندس مشاور تلقی شده و مشمول کسر حق بیمه است.
۵. مابه‌التفاوت آخرین مبلغ صورت وضعیت و قیمت تمام‌شده مصالح پای کار، در صورتی که خرید آنها قبلاً در صورت وضعیت لحاظ شده باشد، مبنای محاسبه حق بیمه خواهد بود.
۶. درصد تخفیفی که در صورت وضعیت‌های قطعی اعمال می‌شود، خواه جزو شرایط پیمان بوده یا جبری خارج از اراده و اختیار پیمانکار باشد، مشمول کسر حق بیمه نخواهد بود. بنابراین ملاک محاسبه حق بیمه پیمانکاران، رقم کارکرد صورت وضعیت قطعی آنها پس از کسر تخفیف است.
۷. مبالغی که تحت عنوان جرایم و خسارات از صورت وضعیت قطعی پیمانکار کسر می‌شود، به عنوان کارکرد پیمانکار محسوب شده و مشمول کسر حق بیمه است.
۸. حق بیمه قراردادهای منعقدۀ اشخاص حقوقی (اعم از عمرانی یا غیرعمرانی) که به موجب موازین مربوطه، وصول می‌شود، منحصرأً به کارکنان شاغل در قرارداد اختصاص داشته و پیمانکار باید لیست و حق بیمه کارکنان دفتر مرکزی خود اعم از اعضای هیئت مدیره، مدیرعامل، بازرس و سایر کارکنان را جداگانه، به شعبه تأمین اجتماعی که دفتر مرکزی پیمانکار در حوزه عملیاتی آن قرار دارد، ارسال و پرداخت کند. در صورتی که اسامی افراد مذکور، در لیست‌های ارسالی بابت پیمان درج شود، حق بیمه آنان جدا از حق بیمه قرارداد، مطالبه و وصول خواهد شد.
۹. در مواردی که پیمانکار خارجی بوده و تمام یا قسمتی از عملیات، توسط افراد تبعه خارجی انجام می‌گیرد، لازم است از ابتدا شروع عملیات اجرایی قرارداد، صورت کارکنان خارجی و میزان حقوق پرداختی به آنان، همراه لیست افراد شاغل ایرانی به شعبه مربوطه ارائه و در پایان قرارداد، گواهی مؤسسه بیمه کشور متبوع در مورد هر یک از افراد خارجی که متضمن تأییدکنندگی سیاسی دولت جمهوری اسلامی ایران در کشور مزبور باشد، اخذ و به شعبه تأمین اجتماعی محل اجرای قرارداد، تسلیم شود. چنانچه به موجب گواهی مزبور ثابت شود که افراد خارجی از مزایای تأمین اجتماعی کشور خود مطابق مزایای موضوع ماده (۳) قانون تأمین اجتماعی ایران برخوردار هستند، حق بیمه افراد مذکور مطالبه نخواهد شد.
۱۰. در صورتی که پیمانکار یا مشاور به بدهی برآوردی اعلام‌شده از سوی صندوق تأمین اجتماعی معترض بوده و در عین حال نیاز به مفاد حساب داشته باشد، می‌تواند میزان بدهی اعلام‌شده را به صورت «سپرده» به حساب صندوق واریز و مفاد حساب دریافت کند و در صورتی که کافراً به میزان مذکور معترض باشد، می‌تواند موضوع را در هیئت‌های تشخیص مطالبات مطرح و پیگیری کند و در صورتی که رأی هیئت تجدید نظر مورد نظر کارفرما نباشد، موضوع از طریق دیوان عدالت اداری قابل پیگیری خواهد بود. در صورتی که نتیجه رأی منجر به تقلیل یا لغو بدهی باشد (اضافه دریافتی سازمان)، به حساب پیمان دیگر او منظور یا مسترد خواهد شد.

قراردادهای غیر عمرانی خاص:

الف) قراردادهای تحقیقاتی و پژوهشی:

۱. در خصوص قراردادهای تحقیقاتی و پژوهشی که با یک یا چند نفر به صورت دسته جمعی (اشخاص حقیقی) منعقد می شود و اسامی کلیه افراد در متن قرارداد به عنوان پیمانکار درج شده باشد و عملیات پیمان با تأیید واگذارنده کار منحصرأً توسط شخص یا اشخاص مذکور انجام شود، واحد اجرایی مربوطه باید بدون اعمال هرگونه ضریب و محاسبه و مطالبه وجهی بابت حق بیمه قرارداد، مفاصاحساب ماده ۳۸ ق.ت.ا را بابت قرارداد صادر کند.

۲. در مواردی که قراردادهای تحقیقاتی و پژوهشی با دانشگاهها، پژوهشگاهها، مراکز و مؤسسات پژوهشی دولتی و غیرانتفاعی و مراکز وابسته که فاقد شخصیت حقوقی مستقل هستند و به عنوان مجری و پیمانکار منعقد می شود و کارکنان آنان مشمول قانون حمایتی خاص غیر از تأمین اجتماعی هستند، واحد اجرایی مربوطه بدون اعمال هرگونه ضریب و محاسبه و مطالبه وجهی بابت حق بیمه قرارداد، باید مفاصاحساب ماده ۳۸ قانون تأمین اجتماعی بابت قرارداد مزبور را صادر کند.

۳. در خصوص قراردادهای تحقیقاتی و پژوهشی منعقد با اشخاص حقوقی به عنوان مجری، در صورتی که مجری دارای مجوز فعالیت تحقیقاتی و پژوهشی از وزارتین علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی باشد، باید با اخذ تعهد بازرسی از دفاتر قانونی و به شرط عدم بدهی قطعی یا تقسیط آن، مفاصاحساب مربوطه صادر شود. بدیهی است در صورت وجود ابهام در تشخیص تحقیقاتی و پژوهشی بودن قرارداد باید مراتب از وزارتین فوق الذکر استعلام و برابر نظریه مذکور اقدام شود.

۴. در مواردی که اشخاص حقوقی دارای مجوز مذکور نبوده یا فاقد دفاتر قانونی باشند، چنانچه برابر گواهی واگذارندگان کار در قرارداد از رایانه، نرم افزار و سیستمهای سخت افزاری و... استفاده شود، کلاً مکانیکی محسوب می شوند و حق بیمه متعلقه وفق ماده دوم مصوبه مورخ ۱۳۷۰/۱/۲۴ شورای عالی تأمین اجتماعی و به مأخذ هفت درصد (۷٪) محاسبه و مطالبه می شود.

ب) قراردادهای حسابرسی:

● با توجه به اینکه فعالیت مؤسسات حسابرسی به نوعی فنی تلقی می شود و توسط کارکنان آنان و عمدتاً در محل مؤسسات مذکور انجام می گیرد، لذا چنانچه مؤسسات مزبور لیست و حق بیمه کارکنان خود را در مهلت مقرر به سازمان ارسال و پرداخت کنند، در صورتی که دارای دفاتر قانونی باشند و آن را جهت انجام حسابرسی در اختیار سازمان قرار دهند، در صورت عدم بدهی مفاصاحساب قرارداد آنان صادر خواهد شد.

پ) قرارداد فناوری اطلاعات و ارتباطات:

الف): نحوه شناسایی قراردادهای فناوری و اطلاعات و ارتباطات:

● قراردادهایی که موضوعات آنها تهیه و نصب سخت افزار (رایانه)، طراحی و ساخت نرم افزار و سیستمهای

مختلف عملیاتی و اطلاعاتی و پشتیبانی نرم‌افزاری و سخت‌افزاری و تعمیر و نگهداری آن‌ها است به شرح زیر عمل می‌شود:

اشخاص حقوقی:

۱. در مواردی که پیمانکار دارای دفاتر و اسناد قانونی باشد و طبق محتویات پرونده فاقد بدهی قطعی باشد، در این صورت از محاسبه حق بیمه قرارداد خودداری و با ارائه تعهد تحویل دفاتر قانونی منضم به بخشنامه ۱۴/۲ جدید درآمد مفصاحساب قرارداد صادر می‌شود.

۲. در مورد پیمانکارانی که لیست و حق بیمه کارکنان خود را نداده‌اند، باید در اسرع وقت از دفاتر آنان حسابرسی و بر مبنای آن حق بیمه وصول و سپس مفصاحساب صادر شود.

۳. در مواردی که پیمانکار فاقد دفاتر قانونی بوده یا از ارائه دفاتر خودداری کند، ضرورتی به استعلام درصد مکانیکی و غیرمکانیکی کارکرد از واگذارنده کار نبوده و قراردادهای مربوطه از نظر سازمان مکانیکی محسوب و حق بیمه آنها باید طبق ماده «۲» مصوبه مورخ ۱۳۷۰/۱/۲۴ شورای عالی تأمین اجتماعی به مأخذ ۷٪ به اضافه بیمه بیکاری محاسبه و وصول خواهد شد.

۲- اشخاص حقیقی:

در مواردی که پیمانکار، کار موضوع قرارداد را رأساً و به تنهایی انجام دهد و به‌طور کلی از نیروی انسانی دیگر استفاده نکند، مشمول ماده (۳۸) قانون تأمین اجتماعی نخواهد بود. در هر صورت مسئول تشخیص عدم شمول پیمان به ماده (۳۸) قانون تأمین اجتماعی، سازمان است.

س) قراردادهای فضای سبز:

در اینگونه قراردادها معادل ۷۰٪ ناخالص کارکرد به عنوان کارکرد مکانیکی محسوب و حق بیمه آن به مأخذ ۷٪ و معادل ۳۰٪ ناخالص کارکرد به عنوان کارکرد غیرمکانیکی تلقی و حق بیمه آن به مأخذ ۱۵٪ محاسبه و وصول می‌شود.

د) قراردادهای تنظیفات:

به موجب بند «۲» از بخشنامه ۱۴/۲ درآمد مأخذ محاسبه حق بیمه قراردادهای تنظیفات به میزان ۲۵٪ ناخالص کارکرد با ضریب دستمزد ۷٪ و ۷۵٪ ناخالص کارکرد با ضریب دستمزد ۱۵٪ به انضمام بیمه بیکاری محاسبه می‌شود.

اقدامات پیمانکاران پس از انعقاد قرارداد و خاتمه عملیات پیمان:

کلیه پیمانکاران اعم از حقیقی یا حقوقی پس از انعقاد قرارداد باید به ترتیب زیر عمل کنند:

- یک نسخه از قرارداد منعقدہ را به تأمین اجتماعی محل اجرای پروژه (در مورد مهندسان مشاور به شعبه

تأمین اجتماعی که دفتر مرکزی مشاور در محدوده آن واقع است) ارائه کنند.

● لیست و حق بیمه کارکنان شاغل در اجرای کار مربوط به هر ماه را، حداکثر تا پایان ماه بعد به شعبه مربوطه، تسلیم و پرداخت کنند. (در مورد قراردادهای طرح‌های عمرانی، پس از تأیید ناظر طرح یا واگذارنده کار فقط صورت دستمزد/حقوق و مزایا به شعبه مربوطه تسلیم می‌شود).

● پیمانکار پیگیری لازم در خصوص ارسال مدارک مورد نیاز از طریق واگذارنده کار به شعبه ذیربط را به‌عمل آورد، این مدارک عمدتاً عبارتند از:

الف) یک نسخه از قرارداد (پیمان).

ب) اعلام مبلغ ناخالص کل کار در زمان محاسبه حق بیمه (آخرین صورت وضعیت و مبلغ تعدیل کارکرد برحسب مورد).

ج) گواهی واگذارنده کار مبنی بر تأیید چگونگی تأمین مصالح (طبق مفاد پیمان توسط پیمانکار یا کارفرما).

د) دوره کارکرد (شامل تاریخ و شروع و خاتمه).

ه) گواهی کارفرما، در مورد پیمان‌های مشمول طرح‌های عمرانی و شرایط آن و نیز محل اعتبار پروژه.

قانون معافیت از پرداخت سهم بیمه کارفرمایانی که حداکثر پنج نفر کارگر دارند مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶ مجلس شورای اسلامی و اصلاحات بعدی:

ماده واحده: از آغاز سال ۱۳۶۲ کارفرمایان کارگاه‌های تولیدی و صنعتی و فنی که از خدمات دولتی (از قبیل برق، آب، تلفن، راه) استفاده می‌کنند تا میزان ۵ نفر کارگر از پرداخت حق بیمه سهم کارفرما معاف بوده و از ۵ نفر به بالا نسبت به مازاد ۵ نفر حق بیمه را خواهند پرداخت.

تبصره ۱: دولت مکلف است هزینه مورد نیاز سال‌های آتی را در بودجه سال مربوطه پیش‌بینی و منظور کند.
تبصره ۲: (اصلاحی مورخ ۱۳۸۷/۱/۲۵ مجمع تشخیص مصلحت) در مورد کارگاه‌هایی که ظرفیت کاری کمتر از ۵ نفر کارگر را دارند، در صورتی که کارفرما افرادی را بدون اشتغال در کارگاه برای استفاده از مزایای این قانون به تأمین اجتماعی به عنوان کارگر معرفی کند، ملزم به پرداخت جریمه‌ای معادل سه برابر مزایای بهره‌مند شده از این بابت خواهد بود.

تبصره ۳: کارخانجات، معادن، پیمانکاران، شرکت‌های خارجی از شمول این قانون مستثنی هستند.

بیمه‌بیکاری:

● قانون بیمه بیکاری در تاریخ ۱۳۶۶/۳/۲۴ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و به مدت سه سال از تاریخ ۱۳۶۶/۵/۶ به‌طور آزمایشی به اجرا درآمد و کلیه مشمولین قانون تأمین اجتماعی که به هر نحو از امکانات دولتی استفاده می‌نمودند، مکلف به اجرای این قانون شدند. پس از طی دوران آزمایشی، قانون بیمه بیکاری در تاریخ ۱۳۶۹/۶/۲۶ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و بر اساس آن کلیه مشمولین قانون تأمین اجتماعی که تابع قوانین کار و کار کشاورزی هستند، مشمول این قانون قرار گرفته‌اند.

- گروه‌های زیر از شمول این قانون مستثنی هستند:
  ۱. بازنشستگان و از کارافتادگان کلی
  ۲. صاحبان حرف و مشاغل آزاد و بیمه‌شدگان اختیاری
  ۳. اتباع خارجی
  ۴. کارگاه‌های خانوادگی
  ۵. کارکنان سازمان‌ها و مؤسسات دولتی دارای آیین‌نامه خاص استخدام
  ۶. مدیرعامل در دوره مسئولیت
- لازم است کلیه کارفرمایان برابر قانون بیمه بیکاری ۳٪ حقوق یا دستمزد و مزایای مبنای کسر حق بیمه، بیمه‌شدگان خود را از تاریخ ۱۳۶۶/۵/۶ بابت بیمه بیکاری (ظرف مهلت مقرر در قانون برای پرداخت حق بیمه) پرداخت کنند.

فصل چهارم

آشنایی با اخلاق حرفه ای
وشایستگی در کسب و کار

۴ اخلاق حرفه‌ای کسب و کار

۴-۱ کلیات، مفاهیم پایه

چرایی توجه به اخلاق حرفه‌ای

● در دنیای امروز، مهم‌ترین تصمیم‌ها برای گردش بهینه امور، در نهادها و سازمان‌های پیچیده و پیشرفته گرفته می‌شود. «تولید کالا» و «ارائه خدمات» در پیچیده‌ترین شیوه، دو عرصه مهم و سرنوشت‌ساز برای تامین نیازهای بنیادین انسان امروز به حساب می‌آید. اما با وجود جمعیت چند میلیاردی در کره زمین، چرخه تولید، خدمات و مصرف، به آسانی، عادلانه و مطابق خواست ساکنان کره زمین صورت نمی‌گیرد. نامحدود بودن مطالبات انسان‌ها برای دسترسی به رفاه و منابع تامین نیازها از یک سو و محدود بودن این منابع از سوی دیگر، دو پیامد ناگزیر دارد: یکی فشار بیش از حد به طبیعت و محیط زیست و دیگر رقابت سخت بین انسان‌ها و جوامع برای دسترسی بیشتر به آن منابع محدود. درست در این جا است که شرایط برای تعارض آماده می‌شود و این تعارض زمینه را برای انواع خصومت و اعمال خشونت فراهم می‌آورد. آگاهی به این امر، انسان خردورز را به سوی پایبندی به اصول و معاداتی رهنمون می‌شود که «اخلاق» نام می‌گیرد.

● برای انسان مصرف‌کننده و بالقوه آزمند، بدون در نظر گرفتن الزامات اخلاقی تنها یک پرسش، مهم و مطرح است: «چگونه وارد صحنه شوم و به چه ابزاری دست یازم تا از حریفان عقب نمانم و در این رقابت ناگزیر برنده باشم؟» این ابزارها ممکن است از نوع سخت باشند (انواع تکنولوژی و حتی سلاح) و یا از نوع نرم (دروغ و رشوه و پارتی و مانند اینها). دست یازیدن به این ابزارها، به دور از ملاحظات اخلاقی، تبعیض و نزاع را در پی دارد و نتیجه این همه، به هم خوردن صلح و ثبات در زندگی انسانی و نیز تخریب محیط زیست خواهد بود. حال باید دید چاره چیست؟ انسان خردمند باید از خود بپرسد برای «بقا» و بهره‌مندی بلندمدت از منابع، به منظور برخورداری از «لذت» و نیز «کرامت» که از مطلوب‌های اجتناب‌ناپذیر بشر است، چگونه باید با طبیعت و هم نوع تعامل کند و این نقطه آغاز پرداختن به اخلاق است.

● انسان اخلاقی از خود می‌پرسد: من به عنوان یک انسان، به عنوان یک شهروند، به عنوان یک حرفه‌ای و به عنوان عضوی موثر از یک نهاد و سازمان در دنیای جدید، چه وظایفی به عهده دارم؟ «ما انسان‌ها باید کدام الزام‌ها را گردن بنهیم و کدام تکالیف را به جد بگیریم تا در مسیر استقرار صلح و دوستی و فراهم آوردن شرایط یک همزیستی مطلوب گامی برداریم؟ به همین سیاق، فرد اخلاقی مشتغل به تجارت، می‌پرسد در

کنار تکالیف فردی، چه ساز و کارهایی باید در سازمان‌های کسب و کار، موسسه اقتصادی و مانند اینها نهاده‌شده شود تا شرایط برای منافع بیشترین افراد در بلندترین زمان ممکن فراهم آید؟

● ممکن است در نگاه نخست، پرداختن به مقوله اخلاق از سوی سازمان‌های فعال در حوزه مالی و امور اقتصادی، امری ثانوی، غیر جدی و به تعبیری، فانتزی به حساب آید، اما تامل در فعالیت‌ها و برنامه‌ریزی‌های رشد و توسعه در دنیای جدید حکایتی دیگر از موضوع دارند. مطالعه در زمینه‌های عمیق و بنیادین حوزه کسب و کار و فعالیت کلان اقتصادی آشکار می‌کند که بین حوزه اقتصاد و اخلاق ارتباطی بسیار وثیق برقرار است. حوزه اقتصاد، عرصه پرداختن به تولید کالا، ارائه خدمات، توزیع متناسب امکانات و نهایتاً محاسبه بهینه سرمایه و سود و ارزش افزوده است و حوزه اخلاق عرصه مطالعه در ارتباط منصفانه، به در آمدن از خودمحوری و رعایت حقوق دیگری، راستگویی، درستکاری، وفاداری و پایبندی به تعهدات، که این همه ایجاد اعتماد می‌کند و هزینه‌های مبادله را کاهش می‌دهد، بیشترین منافع را برای بیشترین تعداد ممکن از افراد فراهم می‌سازد و شرایط را برای نیل به فضیلت و زندگی بهتر فراهم می‌سازد.

● محققان علوم اجتماعی و اقتصاد در کنار انواع سرمایه‌های پیش‌تر ساخته‌شده، مانند سرمایه مالی و سرمایه انسانی، در دهه‌های اخیر از سرمایه مهم دیگری خبر می‌دهند که «سرمایه اجتماعی» خوانده می‌شود. از عناصر مهم سرمایه اجتماعی «اعتماد» است و اعتماد پدیده‌ای نیست که در سایه فراگیر بودن انصاف و به رسمیت شناختن «دیگری» و رعایت حقوق متقابل، بر پایه امر وجدانی و فرمان‌های درون و این همانا اخلاق است.

● در یک محیط (جامعه یا سازمان) اخلاقی، فرد در می‌یابد که سود بلندمدت او در گرو تامین سود دیگری است. از نظر سازمان رشد نیافته و یا در جامعه‌ای فاسد که وجود فاصله زیاد بین فقیر و غنی، برخوردار و نابرخوردار، عادی تلقی می‌شود، مسلماً اخلاق‌ورزی امری مغایر سود شخصی و موضوعی زائد به نظر می‌رسد. در چنین وضعیتی از یک سو قشر برخوردار می‌کوشد به هر قیمت بر ثروت و قدرت بیفزاید و در سوی مقابل نابرخورداران خود را ناگزیر می‌بینند با انواع حیل به نواله‌ای ناگزیر دست یازند. در چنین وضعیتی تملق و دروغ و رشوه و رانت و انواع سوءاستفاده‌های مالی نهاده‌شده می‌شود اما آیا چنین جامعه‌ای از ثبات و پایداری برخوردار خواهد بود؟ آیا انواع بحران و سپس شورش و هرج و مرج و انحطاط و سقوط چنین جامعه‌ای را تهدید نمی‌کند؟

● این نکته بسیار حائز اهمیت است که حتی اگر گاه اخلاق‌ورزی در تعارض با سودهای کوتاه‌مدت و مقطعی و فردی به نظر آید، بی‌تردید در بلندمدت سود بیشترین افراد، در گرو عدل و انصاف و رعایت حقوق متقابل و اخلاق‌ورزی است. تاکید بر ارتباط سود بلندمدت در اقتصاد، با اخلاق بدین دلیل است که گمان نشود فضایل اخلاقی تنها از آن فرد تارک دنیا و انزواگزیده است. اگرچه مکاتب اخلاقی متکثر و متنوع‌اند، اما به طور کلی مکاتب مختلف، نافی بهره‌مندی بهینه از دنیا نیستند.

● رعایت اخلاق در مناسبات گوناگون اجتماعی از جمله در عرصه کسب و کار، بر پایه نظریه‌های گوناگون اخلاقی همچون اخلاق وظیفه و اخلاق فضیلت قابل تقریراند. هم‌چنان که با اتکا به مشرب سودانگاری یا

نتیجه‌گرایی نیز اخلاق امری موجه و بایسته است، چرا که زمینه را برای تامین منفعت و خوشی و لذت، برای بیشترین کسان و در بلندمدت فراهم می‌سازد.

۴-۲ اخلاق چیست؟

● واژه «اخلاق» را از زبان افراد مختلف در موقعیت‌های گوناگون می‌شنویم، «فلانی خوش‌اخلاق است و آن دیگری بداخلاق»، «فلان کار اشکال قانونی ندارد، اما اخلاقاً درست نیست»، «فلان امر و نهی مطابق سلیقه‌ای خاص است، چه ربطی دارد به اخلاق!» و مانند اینها. با وجود تفاوت دیدگاه فلسفی در باره مسائل بنیادین اخلاق و اختلاف درباره معنا و مصادیق بسیاری از آموزه‌های آن، و به ویژه تکیه‌گاه احکام و تکالیف اخلاقی، اما توافق بر ضرورت اهتمام به اصل اخلاق را می‌توان وجه اشتراک همه جوامع و مکاتب فکری دانست. اخلاق حوزه تکالیف و بایدها و نبایدهایی است که ما را به «خیر» رهنمون می‌شوند، اما البته همه بایدها و نبایدها لزوماً اخلاقی نیستند. بایدها و نبایدها و ارزش‌ها، گاه تنها از یک «سنت فرهنگی» خاص بر می‌خیزند، گاه در «سلیقه زیباشناختی» افراد ریشه دارند، گاه برخاسته از آموزه‌های یک «دین» خاص‌اند، گاه منبعث از «قانون»‌اند و گاه ریشه در «اخلاق» دارند.

● به نظر می‌رسد در میان این نظام‌های متنوع ارزشی یا هنجارگذار، آنچه بیش از دیگران، فراقومیتی و جهان‌شمول است، بیش از دیگر نظام‌ها با بنیادی‌ترین لایه‌های وجودی و وجدانی انسان ارتباط دارد و بیش از دیگر نظام‌ها در خور آن است که مبنای قضاوت و ترجیح قرار بگیرد، اخلاق است. در میان انواع نظام‌های هنجارگذار، دین و قانون دو نظام کلان و مهم‌اند که خاستگاه اخلاق هستند.

۴-۳ اخلاق و قانون

● حقوقدان برجسته فقید، دکتر ناصر کاتوزیان، تعبیری در نسبت بین اخلاق و قانون دارد، بدین تعبیر که قانون بخش نشست کرده و به اصطلاح رسوب اخلاق در تاریخ است. یعنی اگر احکامی از حوزه اخلاق را بتوان از آسمان فضایل ناب، به زمین قراردادهای اجتماعی آورد و متجسم کرد، یعنی آن وجه تنزیل یافته اخلاق، به صورت قوانین حقوقی متبلور می‌شود. نباید گمان کرد که قوانین حقوقی می‌تواند جای اخلاق را بگیرند. همچنین نباید پنداشت، چنان که برخی فکر می‌کنند، که تمام اخلاق را می‌توان به قوانین حقوقی تقلیل داد.

● به لحاظ منطقی، نسبت «قانون» و «اخلاق» را نیز می‌توان «عموم و خصوص من وجه» دانست. برخی احکام اخلاقی فارغ از قانون حقوقی‌اند، مانند احسان و نیکوکاری، از طرف دیگر می‌توان اموری را در جامعه‌ای خاص، مصوب و لازم‌الاجرا و بدین‌سان قانونی یافت در حالی که تبعیض‌آمیز و نافی اخلاق‌اند. اما از طرفی دیگر بین بسیاری قانون‌های جوامع مختلف با اخلاق هم‌پوشانی‌هایی وجود دارد. برای مثال در همه جوامع قتل یک انسان بی‌گناه و آزار و اذیت هم اخلاقاً قبیح است و هم به لحاظ قانونی.

● پس چنانچه گفته شد بین اخلاق و قانون اشتراکاتی می‌توان یافت و افتراقاتی، اموری همچون دزدی و ضرب و شتم و روا داشتن ستم جسمانی، در نظام‌های حقوقی مختلف مذموم‌اند و جرم دانسته می‌شوند و همچنین به لحاظ اخلاقی هم قبیح‌اند. اما مسلماً احکام مربوط به دروغ، غیبت، حسد و سوءظن، قانونی شدنی

نیستند و قبح‌شان اخلاقی است. به لحاظ قانونی، عملی قبیح یا جرم تلقی می‌شود که واجد دو عنصر باشد: عنصر مادی و عنصر نیست‌اضرار به غیر. مادامی که رفتاری اخلاقاً قبیح، مستلزم اضرار ملموس به غیر نباشد، آن عمل جرم حقوقی تلقی نمی‌شود و این یکی از منازلی است که بین اخلاق و قانون تمایز می‌افکند. به علاوه، پشتوانه قانون حقوقی، مجازات اجتماعی یا حاکمیتی است، اما پشتوانه اخلاق وجدان است.

● نکته شایان یادآوری این که احکام فقهی شباهتی به احکام حقوقی دارند، یعنی فقه و شریعت هم قانونی شده آموزه‌های دینی و پوسته آن هستند. آن وجهی ازدین که ناگزیر در آداب و مناسب لازم‌الرعایه رسوب می‌کند و ترک آن موجب مجازات دانسته می‌شود، به صورت شریعت در می‌آید. در حالی که ساحت ایمانی دین که در ارتباط عمیق مومن با امر قدسی معنا می‌یابد و فراتر از مجازات و پاداش است، ساخت فراشریعتی دین را می‌سازد.

● بی‌تردید جوامع برای استقرار نظم به قانون نیاز دارند، ولی نباید به سبتر شدن قانون هم افتخار کرد. نظر عالمان اخلاق، هر چه در جامعه‌ای کتاب‌های حقوقی قطورتر باشند، این نشان‌دهنده وجود معضلات اخلاقی بیشتر در آن جامعه است. انسان رشدیافته، کسی است که «فضیلت» بودن یک عمل، او را ملزم به ارتکاب یا اجتناب آن عمل اخلاقی کند و نه نظام «پاداش و مجازات». محققان روانشناسی اخلاق، به رفتاری ارزش اخلاقی نسبت می‌دهند که ارتکاب یا اجتناب از آن، به دلیل ترس از مجازات نباشد. در جوامع کنونی قانون نهادهای است وابسته به حاکمیت و قدرت سیاسی، در حالی که اخلاق چنین نیست.

● آحاد شهروندان رشدیافته و نهادهای مدنی و نخبگان وظیفه دارند که به تقویت وجه غیرسیاسی کنش اخلاق بپردازند و ترویج آن را جدی بگیرند. در نسبت بین حاکمیت سیاسی و اخلاق اجتماعی دو نگاه افراطی قابل تفکیک است. یک نگاه آن که مقصر زشتی‌های اخلاقی جامعه را تنها در نهادهای حاکمیتی جست‌وجو می‌کند، بدین دلیل که همه امور، از وضع قوانین و اجرای آنها گرفته تا تبلیغ و نظام آموزشی را مقهور نهاد قدرت می‌بیند و نگاه دوم که دامن حاکمیت را به کلی از تقصیر مبرا می‌داند، بدین دلیل که گویی دولت چیزی نیست جز معدل عقلانیت شهروندان.

● اما شاید بتوان حقیقت را چیزی فرای اینها دانست. از یک سو فرهنگ سیاسی غالب یک جامعه زمینه‌ساز اصلی مناسبات قدرت در آن جامعه است و حاکمیت بازتابی از منویات و نگرش‌های مردم است، و از سوی دیگر تصمیم‌ها و رفتارهای حاکمان تأثیری انکارناپذیر بر ذهنیات و رفتار مردم دارد. بنابر این هم اخلاق حاکمان بر خلق و خوی مردمان موثر است و هم نگرش اخلاقی مردمان تعیین‌کننده فرآیندهای برصدا نشستن حاکمان و رفتار آنها است. از این رو چه نیکو است اگر در بررسی علل برخی مشکلات رفتاری نهادهای شده در یک جامعه، به یک سو متمایل نشویم و سهم مردم و مسئولان را در جای خود در نظر بگیریم. به هر تقدیر قانون‌گذاری و قانون‌مداری مسئولان و مردمان، فراتر از مناسبات قدرت و پشتوانه‌ای همچون مجازات حقوقی، به زمینه و پشتوانه‌ای محکم نیاز دارد که همانا وجدان اخلاقی است.

● در طول تاریخ متون مختلفی سرچشمه آموزه‌های اخلاقی بوده‌اند. قدیمی‌ترین متن‌ها از این دست، آثار به جا مانده ادبی و حتی فولکلور و متون مقدس مانند «ده فرمان» موسی (ع) است. بعد از متون مقدس، تجارب

متفکران و فیلسوفان در میان آمد. در دوران رنسانس به نظر می‌رسید رسالت متون دینی و ادبی برای تنظیم مناسبات اخلاقی به پایان رسیده است. اما در قرن نوزده و بیست با مشاهده خلاء در تربیت اخلاقی، نقش دین و ادبیات دوباره مورد توجه قرار گرفت. بسیاری از اندیشمندان در قرون اخیر بدین مهم توجه یافتند که با خارج شدن دین از میدان، بخشی از تربیت اخلاقی هم مغفول واقع شد. در چنین شرایطی ادبیات رسالت تربیت اخلاقی را به دوش گرفت و جانشین دین در این زمینه شد. (کسانی مانند ماتیو آرنولد این گونه می‌اندیشیدند).

- به هر روی نباید پنداشت در یک جامعه قانون‌مدار و یا دین‌مدار، دیگر نیازی نیست که به طور مستقل به اخلاق پرداخته شود. بدون دغدغه‌های اصیل اخلاقی، یا خطر بی‌التفاتی به قانون تهدیدکننده نظم است و یا خطر تفسیر به رای آموزه‌های دین و کاربرست دین در مسیری غیر از سعادت انسان‌ها.

۴-۴ اخلاق کاربردی چیست؟

اخلاق به دو بخش تقسیم می‌شود:

اخلاق نظری، اخلاق کاربردی

اخلاق کاربردی مفهومی است جدید که در کنار «اخلاق هنجاری» قرار می‌گیرد. در سنت فلسفه تحلیلی، مباحث اخلاق معمولاً به چهار دسته قابل تقسیم است:

۴-۴-۱ فرااخلاق که شامل مباحث بنیادی فلسفه اخلاق می‌شود.

۴-۴-۲ اخلاق هنجاری که به بیانی ساده شامل احکام کلان اخلاقی از منظر مکاتب مختلف اخلاقی است.

۴-۴-۳ اخلاق کاربردی که در واقع به مصادیق احکام اخلاقی در موقعیت خاص یا فعالیت ویژه و یا صنف معین مربوط می‌شود.

۴-۴-۴ اخلاق قومی که به اخلاقیات یک جامعه محلی مشخص اختصاص دارد.

مبحث اخلاق کسب و کار ذیل اخلاق کاربردی قرار می‌گیرد.

- در آموزه‌های کلاسیک و سنتی اخلاقی به طور کلی از احکام و تکالیف اخلاقی صحبت می‌شد. برای مثال به طور کلی گفته می‌شد: «دروغ گفتن نارواست»، «از ستم روا داشتن باید اجتناب کرد»، «نباید رشوه گرفت». اما اینکه دقیقاً در هر صنف معین مصادق دروغ و ستم و رشوه چیست، این در سطح اخلاقی هنجار مورد بحث

قرار نمی‌گرفت. در لایه‌های دیگر یعنی در اخلاق کاربردی است که برای مثال آشکار می‌شود در پزشکی، در مهندسی، و در کسب و کار، چه چیزی مصداق واقعی رشوه است. اخلاق کاربردی شامل حوزه‌های متعددی مانند: اخلاق خانواده، اخلاق جنسی، اخلاق ورزش، همچنین اخلاق حرفه‌ای، اخلاق سازمانی و اخلاق کسب و کار است.

برای درک بهتر از اخلاق نظری و اخلاق کاربردی به موارد ذیل توجه شود.

• تعریف انصاف در حوزه اخلاق نظری است و بکار بردن آن در حوزه روابط بین شخصی اخلاق کاربردی است.

• تبیین منشور حقوق مشتری در حوزه اخلاق نظری است لیکن راه‌اندازی سیستم مدیریت ارتباط با مشتری (CRM) در حوزه اخلاق کاربردی است.

۴-۵ اخلاق حرفه‌ای چیست؟

شاخه‌ای از اخلاق کاربردی که به مباحث اخلاقی در حرفه می‌پردازد را اخلاق حرفه‌ای گویند. در اینجا لازم است به ارائه تعریفی از حرفه بپردازیم.

حرفه (Profession) به معنای شغل و کسب و کار است (علی اکبر دهخدا).

حرفه معمولاً مجموعه‌ای از یک کرده شغلی همگن بوده و دارای مولفه‌های زیر است.

• اشتغال و کسب روزی

• اختیار

• خدمت‌محوری یا مطلوبیت اجتماعی

• برخورداری از دانش، مهارت و توانایی (شایستگی)

با توجه به تنوع حرفه‌ها و دامنه آن مانند حرفه پزشکی، مهندسی، آموزش، بازرگانی و نظایر آن لازم است به منظور توجه به اخلاق در حرفه‌ها، اخلاق حرفه‌ای در حوزه مربوطه شکل گیرد. به همین دلیل امروزه با عبارتی چون اخلاق مهندسی، اخلاق پزشکی، اخلاق بازرگانی و غیره مواجه هستیم.

برای تحقق اخلاق حرفه‌ای در مشاغل مختلف که شباهت معقولانه‌ای از نظر کارها، دانش و توانایی‌های مورد نیاز دارد لازم است که شاغل هر حرفه یا شغل دارای شایستگی لازم باشد.

به عنوان مثال فردی که تصمیم می‌گیرد در حرفه بازرگانی مشغول به فعالیت شود به منظور رعایت اخلاق حرفه‌ای بازرگانی خود را شایسته ورود به این حرفه کند و در واقع شایستگی لازم را کسب کند.

۴-۶ تعریف شایستگی (Competence)

مجموعه اثبات‌شده از دانش، مهارت، توانایی و نگرش مورد نیاز جهت انجام یک تکلیف کاری بر اساس استاندارد را گویند. شایستگی‌ها به دو دسته شایستگی‌های تخصصی و عمومی تقسیم می‌شوند.

با توجه به تعریف فوق‌الذکر مولفه‌های شایستگی عبارتند از:

● **دانش: (Knowledge):** پیامد کسب و جذب اطلاعات به واسطه یادگیری را گویند. دانش مجموعه‌ای از حقایق به اصول، نظریه‌ها و روش‌های مربوط به کار یا موضوع را گویند.

● **مهارت: (Skill):** توانایی کاربرد دانش فنی را برای انجام تکالیف شغلی و حل مساله را گویند. مهارت می‌تواند به صورت فیزیکی (همانند ابزارها، وسایل و...) یا شناختی (سطوح بالاشناختی از قبیل تفکر خلاق، مهارت حل مساله و...) باشد.

● **توانایی: (Ability):** ویژگی‌های جسمی و روحی لازم برای انجام فعالیت.

● **نگرش: (Attitude):** نگرش به دیدگاهی گفته می‌شود که برگرفته از جنبه‌های احساسی و عاطفی، ارزش، علایق می‌باشد. توانایی مشارکت فعال توأم با علاقه مثالی از نگرش درست به کار است. به منظور تحقق اخلاق حرفه‌ای کسب و کار، بازرگانان باید خود را ملزم به یادگیری و به کارگیری دانش، مهارت و نگرش مورد نیاز حرفه بازرگانی بدانند تا بتوانند در این حرفه اثرگذار و موفق باشند.

● بازرگانان شایسته پیشرو در رعایت اخلاق حرفه‌ای

● بازرگان شایسته ضمن توجه به جنبه‌های اخلاقی تمام همت خود را جهت تحقق اخلاق حرفه‌ای کسب‌وکار به کار خواهد بست. جهت موفقیت در این کار لازم است افرادی که تصمیم به ورود به حرفه بازرگانی را گرفته‌اند، با تعاریف شایستگی و صلاحیت حرفه‌ای آشنا باشند و خود را ملزم به یادگیری و به کارگیری آنها بدانند.

● آیا حرفه بازرگانی نیازمند افراد شایسته و با صلاحیت حرفه‌ای است؟

به سه دلیل می‌توان پاسخ مثبت به این سوال داد.

۱. امروزه صاحبان حرفه و مشاغل به دنبال به دست آوردن شایستگی و صلاحیت حرفه‌ای متناسب با شغل و حرفه خود هستند تا به عنوان منابع انسانی توسعه‌یافته بتوانند مثمر ثمر باشند.

۲. حرفه بازرگانی، یک حرفه چندبخشی و تخصصی است و به‌طور فزاینده‌ای متأثر از سایر بخش‌ها نظیر اقتصاد و روابط بین‌الملل است. لذا اشتغال در این حرفه و موفقیت در آن مستلزم داشتن شایستگی و صلاحیت حرفه‌ای است.

۳. حرفه بازرگانی، حرفه‌ای بین‌المللی است و عملکرد بازرگان تنها محدود به بنگاه اقتصادی خود نشده و تصویری زشت یا زیبا از بازرگانی در سطح بین‌المللی ارائه خواهد کرد.

● قابلیت‌های مورد نیاز برای بازرگان شایسته

● قابلیت‌های مدیریت کسب و کار

۱. مدیریت کسب و کار
۲. مدیریت منابع انسانی
۳. مدیریت کیفیت
۴. بازاریابی
۵. پشتیبانی و تدارکات (لجستیک)
۶. مدیریت تغییر و نوآوری
۷. مدیریت پروژه بین‌المللی
۸. فرآیندهای کسب و کار جهانی

● قابلیت‌های روابط اقتصادی خارجی

۱. مدیریت بین فرهنگی
۲. معرفی شرکت
۳. جستجوی شریک خارجی
۴. مذاکره با شریک خارجی
۵. آماده سازی قرارداد
۶. تهیه BP (طرح تجاری)
۷. اطلاعات پایه در خصوص کشور هدف

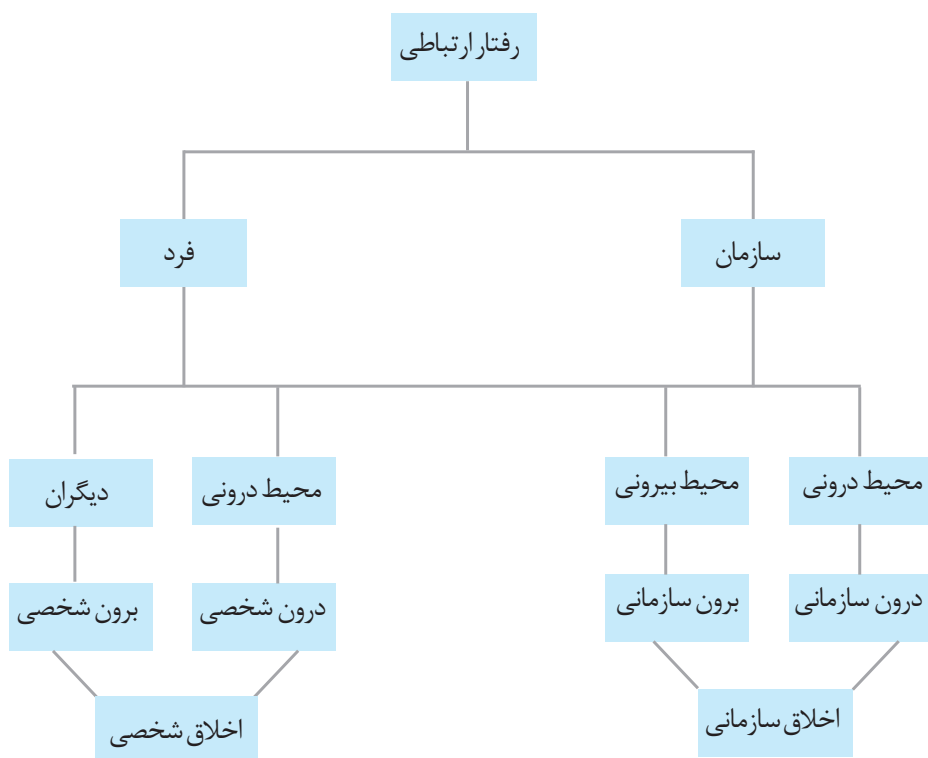
● قابلیت‌های مهارت‌های فردی

۱. انعطاف‌پذیری شناختی
۲. خلاقیت
۳. استدلال منطقی
۴. یادگیری فعال
۵. بیان شفاهی
۶. هوش هیجانی
۷. توانایی مذاکره
۸. حل مساله

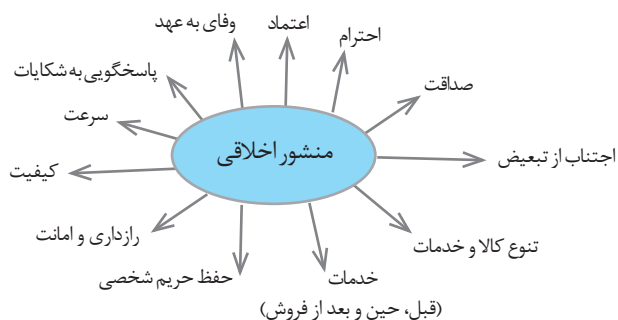
۷-۴ مفهوم سازمانی اخلاق کسب و کار

- در سازمان‌هایی که خود را پایبند به اخلاق کسب و کار می‌دانند اخلاقی بودن به معنای مسئولیت‌پذیری و رفتار ارتباطی است.

نمودار زیر بخوبی انواع رفتار ارتباطی در سازمان را نشان می‌دهد.

- سازمان‌های اخلاق‌مدار به کلیه رفتارهای ارتباطی فردی و سازمانی توجه کرده و با گسترش تفکر اخلاق سازمانی و اخلاق شخصی زمینه نهادینه شدن اخلاق در فضای کسب و کار را فراهم می‌کند.
- پس از نهادینه شدن اخلاق کسب و کار در سازمان، می‌توان به تدوین منشور اخلاقی شرکت همت گمارد. اجزاء منشور اخلاقی شرکت در نمودار ذیل بیان شده است.

در منشور اخلاقی شرکت حداقل ۱۲ مسئولیت در قبال مشتری قابل ذکر است

۱. احترام	۷. رازداری و امانت
۲. صداقت	۸. کیفیت
۳. خدمات (قبل، حین و بعد از فروش)	۹. سرعت
۴. تنوع کالا و خدمات	۱۰. وفای به عهد
۵. اجتناب از تبعیض	۱۱. پاسخگویی به شکایات
۶. حفظ حریم شخصی	۱۲. اعتماد

هم‌چنین در منشور اخلاقی شرکت در خصوص جایگاه منافع ملی و توجه به جامعه نکات ذیل را در نظر گرفت.

- قانون‌پذیری
- پرداخت مالیات و عوارض
- مشارکت در طرح‌های ملی
- مشارکت در تولید و توسعه دانش
- مشارکت در ارتقا استانداردهای مرتبط
- احترام به هنجارهای اجتماعی و ارزش‌های دینی
- مشارکت در امور خیریه
- مشارکت در ارتقا فرهنگ عمومی و ملی

در منشور اخلاقی شرکت که برگرفته از اخلاق حرفه‌ای کسب و کار است ضمن توجه به نکات کلیدی و مثبت فوق‌الذکر به موارد نقض اخلاق در سازمان نیز باید اشاره کرد مواردی همچون پارتی‌بازی به عدم توجه به مسئولیت اجتماعی به دریافت رشوه و فساد اداری از جمله موارد مهم است.

۴-۸ مسائل خاص اخلاقی در حوزه کسب و کار

امروزه تصور زندگی بدون خرید و فروش و انجام معاملات و حضور در بازارهای مختلف و متعدد امری محال است. بخش عظیمی از فعالیت اقتصادی افراد جامعه را باید ذیل عنوان بازرگانی و کسب و کار شناخت و از منظر مختلف مورد بررسی قرار داد. قدمت طولانی و حوزه بسیار گسترده فعالیت‌های بازرگانی فهرست مسائل اخلاقی مربوط به آن را بسیار مفصل و بررسی مجمل آن را دشوار می‌سازد. دسته‌بندی این مسائل می‌تواند در این باره راهگشا باشد. در قدم اول این مسائل را برحسب زمینه‌های وقوع تقسیم می‌کنیم:

• مسائل اخلاقی در تهیه، نگهداری و عرضه کالا:

فاصله زمانی بین خرید کالا و عرضه آنها هم می‌تواند ناشی از زمان حمل و یا زمان‌بر بودن ناگزیر بعضی اقدامات ضروری بر روی کالا و آماده‌سازی آن باشد، و هم گاه به ضرورت عرضه کالا در زمانی معین و مشخص کالا باید مدتی نگهداری شود، اما این فرآیند می‌تواند زمینه‌ساز آن چیزی باشد که «احتکار» نام می‌گیرد. احتکار عملی زیاده‌خواهانه و لذا غیر اخلاقی است. ممکن است این عمل نکوهیده اما رایج در برخی کسب و کارها، با رنگ لعابی انجام شود که قبح اخلاقی آن را بپوشاند. احتکار در واقع نوعی فرصت‌طلبی درباره کالایی کمیاب است. تاجری که به اندازه کافی تعهد اخلاقی نداشته باشد، ممکن است آن را فرصت‌شناسی و یا به اصطلاح عامیانه حواس جمع بودن بخواند. از آنجا که هدف از تجارت و بازرگانی برآورده ساختن نیاز مردم و در دسترس قرار دادن کالاهای مورد نیاز آنهاست، هرگونه خودداری از عرضه کالا در زمان نیاز عموم مردم، به انتظار کسب درآمد و سود بیشتر، در اثر عرضه در شرایط اضطرار، خیانت در آن هدف به حساب می‌آید. انتخاب و مدت نگهداری کالا و زمان و چگونگی عرضه آن به جامعه، اثرات اجتناب‌ناپذیری در وضعیت زیست مردم جامعه و مناسبات اجتماعی آنان دارد، از این رو هرگونه رفتار در این زمینه ذیل احکام اخلاقی بازرگانان می‌گنجد. عرضه کالاهایی که در اثر نگهداری با کاهش کیفیت همراه شود و برای سلامت افراد جامعه زیان‌بار باشد و یا در زمانی عرضه شود که اثربخشی لازم را نداشته باشد، غیر اخلاقی است.

این موارد شامل حداقل‌های اخلاقی است. اخلاق‌مداری در بازرگانی می‌تواند شامل سطوح بالاتری باشد. برای مثال انتخاب، نگهداری و توزیع کالا می‌تواند شامل تشخیص ضرورت‌ها هم باشد. برای مثال در جامعه‌ای که بخش عمده‌ای از افراد آن با مشکل سیر کردن خانواده خود روبرو باشند، سرمایه‌گذاری برای نگهداری و عرضه حجم چشم‌گیری از مواد خوراکی غیر ضروری و گران‌قیمت که مشتری آن تنها قشر خاص، کم‌شمار اما پردرآمد آن جامعه هستند، به لحاظ اخلاقی می‌تواند محل احتیاط باشد. هنگامی که تعداد زیادی از مردم از تن‌پوش مناسب در فصل سرما محروم باشند، تجارت البسه بیش از حد لوکس و به اصطلاح امروز

«مارک‌دار» به اختلاف‌های طبقاتی جامعه دامن خواهد زد و گذشته از الزامات حاکمیتی، می‌تواند محل تامل داوطلبانه و اخلاقی تصمیم‌گیران بنگاه‌های اقتصادی باشد. سرانجام بازرگان اخلاق‌مدار نمی‌تواند نسبت به شیوه‌ای که کالای مدنظر او تولید شده است بی‌اعتنا باشد. امروزه در جهان استفاده از کالاهایی که با دستمزد بسیار کم و استثمار کارگران بی‌بضاعت و یا کودکان کار، و یا با آزار حیوانات تولید شده است، به شکل روزافزونی مورد تقبیح قرار می‌گیرد.

• مسائل اخلاقی در فروش کالا و خدمات به مشتریان:

مشتری‌مداری امروز از رایج‌ترین شعارهای تبلیغاتی و ارزش‌های بیان شده رسمی در بازار تجارت است. جلب «اعتماد» مشتریان گام مهمی در برقراری ارتباط پیش‌بینی‌پذیر و با حداکثر پایداری است که از اساسی‌ترین ویژگی‌های یک کسب و کار و تجارت موفق به حساب می‌آید. رفتار اخلاقی شرط لازم و موثرترین ضابطه برای شکل‌گیری اعتماد و برقراری ارتباط بین افراد و سازمان‌هاست.

اولین نکته اخلاقی که باید در قبال مشتریان مد نظر قرار گیرد، راستگویی و درستکاری است. گاه پایبندی به اصل راستی و صداقت آنچنان بدیهی پنداشته می‌شد که تردید در پایبندی به آن نوعی توهین به حساب می‌آمد. در گذشته کاسبان اخلاق‌مدار اگر مجبور می‌شدند برای اثبات صداقت خود گواه و شاهد معرفی کنند یا به ادای سوگند روی بیاورند دچار رنجش می‌شدند. البته امروز ضوابط دیگری مانند تضمین (گارانتی) تا حدودی بار گواه و سوگند را به دوش می‌کشد، اما این امر نافی تعهد اخلاقی فروشنده به مشتری، برای بیان راست و کامل مشخصات کالای ارائه شده نیست، چه مشتری از این ضرورت آگاه باشد و چه نباشد. نکته بعدی پایبندی به تعهداتی است که فروشنده بر عهده گرفته است. این تعهدات گاه همچون مواد مندرج در قرارداد معاملات و در تشابه با آنچه در بخش اخلاق معاملات بازرگانان بدان پرداخته می‌شود، بسیار اهمیت دارد.